

Актуальна

На фінансаванне творчых праектаў некаторым установам культуры з фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва выдзелены больш як 500 тысяч рублёў. Аднаведнае распараджэнне аб зацвярджэнні рашэння савета фонду Кіраўнік дзяржавы падпісаў 15 лістапада. Пра гэта паведамілі ў прэс-службе беларускага Лідара.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Так, грашовыя сродкі выдзелены Нацыянальнаму Полацкаму гісторыка-культурнаму музею-запаведніку на рэстаўрацыю і падрыхтоўку да экспанавання алейных роспісаў XVIII—XIX стагоддзяў Спаса-Праабражэнскай царквы ў старажытным горадзе над Заходняй Дзвіной. Як кажа дырэктар установы Тамара Джумантаева, па плане з фонду Прэзідэнта да іх павінна ў хуткім часе паступіць 76 тысяч «новых» рублёў.

— На гэтыя грошы будзем працягваць працу над далейшай рэстаўрацыяй роспісаў у храме, — адзначыла візаві. — А ўжо потым усталюем у музеі дзве дадатковыя вітрыны, дзе і будуць экспанавацца адрэстаўраваныя работы. Дарэчы, падумаем над тым, каб уключыць гэтыя алейныя роспісы ў нашу перасоўную экспазіцыю, каб з імі маглі пазнаёміцца як мага больш людзей.

Таксама фінансавую падтрымку з фонду Прэзідэнта атрымае Віцебскі цэнтр сучаснага мастацтва — на стварэнне новай інтэрактыўнай экспазіцыі музея Віцебскага народнага мастацкага вучылішча ў гонар 130-годдзя з дня нараджэння Марка Шагала, Нацыянальная кінастудыя «Беларусьфільм» — для стварэння архіўных копіяў фільмаў «залатой калекцыі» беларускага кінематографу ў мэтах іх шырокага паказу ў Беларусі ды Дзяржаўны ансамбль танца — для стварэння і паказу канцэртнай праграмы «Спадчына» ў рамках міжнароднай культурнай акцыі «Беларускі дзень» («Belarus Day»).

— Сапраўды, у наступным годзе мы плануем зладзіць акцыю у шэрагу замежных краін, — адзначыў «К» дырэктар-мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі Валянцін Дудкевіч. — Хутчэй за ўсё, наш маршрут пройдзе па Фінляндыі, Літве, Латвіі, Эстоніі і Расіі. Праграма выступленняў будзе складацца з двух блокаў пад умоўнымі вызначэннямі пра старажытную і сучасную Беларусь. У першай частцы прадставім беларусаў як нашчадкаў крывічоў, прадеманструем глядачам сярэдня-

Выстава пісьму працы рэстаўрацый Спаса-Праабражэнскай царквы.

ПАЎМІЛЬЯРДА НА КУЛЬТУРУ

Праца над далейшай рэстаўрацыяй роспісаў у храме працягваецца. / Фота прадастаўлены Нацыянальнымі Полацкім гісторыка-культурным музей-запаведнікам

вечныя матывы, музыку і танцы эпохі Радзівілаў і Вялікага Княства Літоўскага ды многа чаго яшчэ. У другой частцы, натуральна, змесціцца набыткі сучаснага беларускага танца: тут нам таксама ёсць што паказаць замежніку.

Грошы пойдучы на набыццё тэхнічнага абсталявання, на закупку касцюмаў для выступленняў артыстаў падчас міжнароднай акцыі.

Акрамя таго, грашовыя сродкі запланавана выдаткаваць Нацыянальнаму акадэмічнаму народнаму хору Рэспублікі Беларусь імя Генадзя Цітовіча на правядзенне майстар-класаў і фінальнага канцэрта рэспубліканскай акцыі «Харавое Веча», а таксама Гомельскаму дзяржаўнаму цырку на мадэрнізацыю светлавога абсталявання пры падрыхтоўцы да Першага фестывалю цыркавога мастацтва Саюзнай дзяржавы, які мяркуюць зладзіць у 2017 годзе.

Як распавёў «К» генеральны дырэктар Гомельскага дзяржаўнага цырка Якаў Лабовіч, атрыманыя грошы прыйдуцца ім вельмі дарэчы.

— На прыкладна 90 тысяч рублёў плануем абнавіць светлавое абсталяванне, якое эксплуатаецца з пачатку 1970-х, — заўважыў кіраўнік установы. — Нам трэба ўсталяваць больш за 20 новых праэктараў (64 у нас працуюць, але таго недастаткова), паставіць сучасныя асвятляльныя прыборы, каб прадстаўленні праходзілі на больш якасным узроўні. Не сакрэт, што найноўшая тэхніка каштуе вельмі дорага, так што грошы з фонду Прэзідэнта вельмі паспрыяюць у мадэрнізацыі нашага цырка. (Дарэчы, «К» пісала пра такую праблему ў рамках адной з онлайн-канферэнцый у 2016-м).

Як адзначылі ў прэс-службе Кіраўнік дзяржавы, прыняцце распараджэння Прэзідэнта ў Год культуры з'яўляецца сведчаннем увагі дзяржавы да захавання і папулярнасці гісторыка-культурнай спадчыны, стварэння спрыяльных умоў для развіцця турыстычнага патэнцыялу краіны і пазіцыянавання беларускай культуры як складніка сусветнай культурнай прасторы.

К

Форум: ад «вялікага» да «прыватнага»

«К» інфармуе

17 — 18 лістапада ў Мінску прайшоў V Форум маладых журналістаў «Агульны погляд у будучыню. СМІ: маральнае вымярэнне». У рамках падзеі ў Нацыянальным мастацкім музеі адбыўся прэс-дыялог з удзелам міністра культуры Рэспублікі Беларусь Барыса Святлова і генеральнага дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Уладзіміра Пракапцова.

Вольга РОПАТ

Маладыя журналісты, якія сабраліся ў сталіцы з усіх рэгіёнаў краіны, закранулі розныя пытанні: ад дзейнасці клубаў, музеяў, бібліятэк на вёсцы да развіцця беларускага кіно, але ўсе пытанні аб'ядноўвала адна тэма — вынікі Года культуры.

Адна з галоўных задач Міністэрства культуры якая тычылася нарматыўнай базы, была вырашана. На сёння Кодэкс аб культуры ўжо падпісаны Прэзідэнтам Аляксандрам Лукашэнкам. І ўжо праз два месяцы Кодэкс уступіць у сілу. Таксама міністр культуры Барыс Святлоў вылучыў некалькі праблем музеяў і бібліятэк сельскай мясцовасці. Раней у краязнаўчых музеях рабілася экспазіцыя па адным шаблоне: кожны раённы музей стараўся ісці ад «вялікага» да «прыватнага» — гісторыі рэгіёна. А зараз галоўная задача музеяў у тым, каб у аснове была гісторыя месца знаходжання музея, што патрабуе новага падыходу, пошукаў формы падачы матэрыялу. Сёння экспазіцыя павінна адпавядаць часу, а гэта

ўжо звязана са свядомасцю музейных супрацоўнікаў.

Што да бібліятэк, дык яны першыя з устаноў «адчулі» аптымізацыю. У якасці эксперыменту праводзілася аб'яднанне публічных ды школьных бібліятэк, і яны мусілі адчуць на сябе якасныя змяненні. Уласна бібліятэкі як форма працы, адзначыў міністр, крыху састарэлі, таму вядзецца гаворка пра інфармацыйныя цэнтры.

Культура, па словах Святлова, павінна зарабляць самастойна, і яна можа гэта рабіць. Так, 25 працэнтаў (сярэдні паказчык па краіне) лёгка зарабляюцца ўстановамі культуры. Ёсць і тыя інстытуцыі, якія маюць і 40 і нават 60. Міністр адзначыў, што Нацыянальны мастацкі музей — прыклад таго, як можна здзяйсняць камерцыйную і асветніцкую дзейнасць, а таксама падтрымліваць розныя пласты насельніцтва.

— Упершыню за ўсю гісторыю Беларусі, у тым ліку і суверэннай, зрабілі выставу беларускіх праваслаўных, каталіцкіх і уніяцкіх ікон, якія былі паказаны ў музеях Ватыкана, — казаў падчас свайго выступлення ў рамках прэс-дыялогу Уладзімір Пракапцоў. — Напрыканцы Года культуры прэзентуем палатно Яна Дамеля, якое зараз знаходзіцца на рэстаўрацыі. Да ўсяго, рыхтуемса да 130-годдзя Марка Шагала і 100-годдзя Антона Бархаткова ды іншых мастакоў-юбіляраў.

Па словах гендырэктара НММ, сёння музейны супрацоўнік павінен быць і навукоўцам (мог пісаць артыкулы, кнігі), і экспазіцыянерам (мог зрабіць выставу), і кіраўніком праграм.

Заканчэнне — на старонцы 2.

Мы разам, ці не так?

Падпіска-2017

Заўжды трывожна, калі менее сяброў. І не было б гэтых радкоў, каб не інфармацыя «Белпошты» па другім паўгоддзі па стане на канец кастрычніка. У адпаведнасці з ёй ведамасная падпіска на нашу газету па асобных раёнах не перавысіла двухтрох экзэмпляраў. А ёсць адзінкавыя, дзе ведамаснай падпісцы ўвогуле няма.

Вось адно з тлумачэнняў, што прыйшло днямі на адрас рэдакцыі з аднаго абласнога цэнтра: «Ва ўмовах эканоміі бюджэтных сродкаў і скарачэння фінансавання істотнае павелічэнне тыражу не ўяўляецца магчымым». Маўляў, нічога асабістага, проста грошай не стае. На шчасце, большасць рэгіёнаў з намі. А мы за гонар лічым аказаць гэтым работнікам культуры інфармацыйную і метадычную падтрымку. Дык дзе ж яны бяруць сродкі на ведамасную падпіску? Загадзя закладваюць у бюджэт ці выкарыстоўваюць пазабюджэтыя грошы. Яны хочуць заставацца прафесіяналамі. Мы — таксама. І хочацца верыць у лепшае.

Падаецца, мае сэнс прывесці тут раёны, дзе аддзелы ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі застаюцца з намі насуперак усім аб-

ставінам. Лідзіруюць тут паштовыя вузлы Брэстчыны ў Брэсце, Пінску, Століне, Баранавічах, Кобрыне, Бяроза, Лунінцы, Ганцавічах, Маларыце, Іванаве, Івацэвічах. Дзякуй, спадары-аднадумцы!

Не ступае ў нашай падпісцы і Гродзеншчына: Слонім, Воранава, Дзятлава, Мазы, Ліда, Карэлічы, Зэльва, Гродна (гарадскі і раённы вузлы), Ашмянны. Дзякуй! Рэдакцыя пастараецца апраўдаць ваш давер, шануючы падпісчыкі!

Вялікія пакункі «К» атрымліваюць вузлы сувязі ў Полацку, Оршы і Чашніках на Віцебшчыне; у Гомелі (на гарадскім і раённым вузлах), Лельчыцах, Мазыры, Светлагорску, Акцябрскім, Ельску на Гомельшчыне; у Барысаве, у Мінскім раёне, Капылі, Салігорску, Маладзечне, Дзяржынску, на Міншчыне; у Асіповічах на Магілёўшчыне.

Уся гэтая фактура змяшчаецца яшчэ і таму, што ў адной вобласці не вельмі добра ведаюць, што робіцца ў іншай. У тым ліку і ў плане падпіскі на «К». Ліквідацыя міжабласнога інфармацыйнага вакууму па-ранейшаму застаецца прэргэтывай «Культуры». І ў гэтым бачыцца ідэалагічны ўплыў нашага выдання. Няўжо ў абласных ідэолагаў іншае меркаванне? Няўжо нацыянальная культура сям-там так і не здолела стаць апірышчам сапраўды дзейснай ды выніковай нацыянальнай ідэалогіі?

ПАДПІСКА! ПАДПІСКА! ПАДПІСКА! ПАДПІСКА!

РАЗВІРТУАЛІЗУЕМСЯ З БІБЛІЯТЭКАРАМІ!

У аўторак, 22 лістапада, плануецца сустрэча прадстаўнікоў рэдакцыі газеты «Культура» і часопіса «Мастацтва» з супрацоўнікамі Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк горада Мінска. Чакаем неабыякавай размовы з прафесіяналамі!

Форум: ад "вялікага" да...

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1.)

Міністр культуры таксама адзначыў, што Год культуры паспрыяў "культураатвочасці" супрацоўнікаў. Год культуры ў Беларусі падтрымалі за мяжой, больш за тое — з'явіліся новыя формы работы ў гэтай галіне. Прыклад — сумесны праект Аўстрыйскі культурны сезон у Беларусі. Што да кінематографа, дык Святлоў згадуе: "Краіна выдзяляе нямяла фінансаў на падтрымку нацыянальнага кіно. Міністэрства робіць конкурс кінапраектаў, у якім могуць прымаць удзел прыватныя кінастудыі, і адзіная ўмова — каб яны з'яўляліся рэзідэнтамі Рэспублікі Беларусь. Многія прыватныя праекты куды цікавейшыя за тое, што робіць "Беларусьфільм", таму ў маладых кінематографістаў ёсць магчымасць зняць альманах".

Не абыходзіцца і без пытання наконт наступнай культурнай сталіцы — Бабруйска. Ці будзе дапамога Міністэрства культуры ў аднаўленні гісторыка-культурнага помніка — Бабруйскай крэпасці? Святлоў падкрэсліў, што ўсе помнікі знаходзяцца пад увагай, але фінансаванне з'яўляецца наступнае: 50% павінны выдзеліць мясцовыя ўлады і 50% — Міністэрства культуры. Але пакуль што трэба аднавіць помнікі, над якімі ўжо вядзецца работа, зазначыў кіраўнік Мінкультуры.

Прадзялоў, які павінен быў даць адказы, разам з тым, узяў многія пытанні. Для сябе я пазначыла наступнае. Якім чынам і за які тэрмін музейныя супрацоўнікі краязнаўчых музеяў? Што з сябе ўяўляюць інфармацыйныя цэнтры? Як не згубіць чалавечы фактар, калі ўсё больш ва ўстановах культуры прысутнічаюць мультымедыяныя тэхналогіі?..

"К" працягвае шукаць агульныя тэмы з патэнцыйнымі і цяперашнімі чытачамі і падлічыкамі. Гэтым разам развіццям адрываў у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

Аліна САЎЧАНКА

У сераду 16 лістапада журналістам газеты асабліва шчасціла на фізікаў — сярод нешматлікіх наведвальнікаў вучоных было на дзіва шмат. І яны аказаліся людзьмі гаманкімі. Актыўна сыхалі тэрміналогіяй і тэмамі сваіх распрацовак. Дарэчы, па прызнанні аднаго суразмоўцы, "на паліцах" у Акадэміі навук ляжыць неверагодная колькасць нерэалізаваных адкрыццяў, лёс якім, чужэй

Іншыя пытанні ўзнімаліся на пленарным пасяджэнні "Маральнасць як асноватворны прынцып прафесійнай дзейнасці журналіста", якое адбылося 18 лістапада ў прэс-цэнтры Дома прэсы. Падчас прэс-падходу намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Ігар Бузоўскі сказаў, што планы і стратэгія, якія закладваюцца ў рамках гэтага форуму — будучыня не толькі журналістыкі, але і ўсёй краіны, магчыма нават і саюзных праектаў.

— Форум аб'яднаў паняцці "маральнасць" і "духоўнасць", і не з'яўляецца сакрэтам, што выхваляўчы працэс фарміраванне духоўнасці і маральнасці — цяжкая праца. І ад таго, наколькі зможам яго эфектыўна арганізаваць, — залежыць наша будучыня, — падкрэсліў Бузоўскі.

Некалькі слоў перад пленарным пасяджэннем дала і міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Ананіч.

— Мы разумеем, як важна данесці праўду. А праўдзівая інфармацыя — маральная. Журналіст, як і ўрач, — павінен дапамагчы, а не нашкодзіць. У краіны — вялікія задачы, вялікія перспектывы, адказны гістарычны перыяд развіцця і, канешне, трэба глыбока і ўдумліва ўглядацца ў развіццё нашай краіны як у цэнтры, так і ў рэгіёнах. У першую чаргу маладыя журналісты павінны быць грамадзянамі сваёй краіны, асобамі са сваёй адказнай грамадзянскай пазіцыяй, з разуменнем, што слова — не верабей. Вельмі важна, каб мы рабілі ўсё з любоўю да сваёй прафесіі і да краіны, — сказала журналістам Лілія Станіславаўна.

Пра тэмы пленарнага пасяджэння форуму чытайце ў наступных нумарах "К".

за ўсё, там і застацца. Ён прапанаваў газеце перамясціць свой фокус з "пер'я на сцэне" на сур'ёзныя пытанні кшталту квантавай электронікі ды нелінейнай аптыкі. Прывабна, канешне, асабліва ў той сітуацыі, калі гэтыя адкрыцці ўплываюць, напрыклад, на развіццё культуры і мастацтва (археалагічныя раскопкі, больш якасную рэстаўрацыю каштоўнасцей). Дарэчы, неаднойчы пра гэта пісалі на старонках "К". І развіталі б тэму далей, каб беларускія вучоныя сталі больш кантактавымі. А што тычыцца пер'я, дык у павышанай увазе да арніталогіі "К" не была ўважана.

Слушныя думкі наконт прасоўвання газеты і пашырэння аўдыторыі выказуў

Фінальны тыдзень

3 21 лістапада стартуе тэатральны тыдзень, у межах якога аматары Мельпамены змогуць пабачыць большасць з 21 спектакля-намінанта, абраную з 45 заявак у фінал IV рэспубліканскага конкурсу тэатральнага мастацтва "Нацыянальная тэатральная прэмія". "Гэтыя сем дзён падсумоўваюць працу, што вылася цягам года адборачнымі камісіямі па чатырох катэгорыях", — зазначыла на адмысловай прэс-канферэнцыі ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Ірына Дрыга.

Настасся ПАНКРАТАВА

На прэс-канферэнцыі нязвычайна шмат распытвалі пра арганізаваныя ньюансы. Напрыклад, здзіўляліся, чаму паасобку абіраюцца найлепшыя оперны, балетны і музычны спектаклі. З-за вееру намінацый кожнаму з калектываў даводзіцца канкураваць (калі так можна ўвогуле сказаць) самому з самім: у шорт-ліст выйшлі дзве оперы Вялікага тэатра Беларусі (намінацыя "Лепшы оперны спектакль"), яго ж два балеты ("Лепшы спектакль балета"), два мюзіклы Музыкальнага тэатра ("Лепшы музычны спектакль"). Даўно напрошваецца ідэя аб'яднаць іх, тым больш што ўжо зараз на тры намінацыі працуе адзінае журы...

Асабіста ў мяне выклікала непаразуменне, чаму ў склад журы тэатра лялек не ўвайшоў прадстаўнік ніводнага з сямі айчынных тэатраў лялек... Для параўнання, у астатніх камісіях супрацоўнікі "тэматычных" відовішчых устаноў уключаны, напры-

клад, "драму" судзяць у тым ліку народныя артысты Беларусі Марыя Захарэвіч з Купалаўскага і Аляксандр Ткачонак з Горкаўскага, а таксама рэжысёр Тэатра-студыі кінаакцёра Алег Кірзеў і мастацкі кіраўнік Коласаўскага тэатра Валерый Анісенка.

Зноў і зноў вярталіся да пытання, чаму са спісу намінацый выключылі індывідуальныя прэміі. Прынамсі, сёлета з пераліку ўзнагарод "выпала" прэмія за лепшы дэбют, маўляў, апошнім разам не знайшлося кандыдатур. Дык можа, менавіта сталае заахвочванне моладзі на рэспубліканскім узроўні і змагло б паспрыяць пералому ў гэтай сітуацыі? Сёлета не далічылася тэатральнае грамада і прэміі лепшаму рэжысёру і лепшаму сцэнарафу (пра гэтую праблему айчынныя рэжысёры неаднаразова казалі і са старонак "К"). Прафесар кафедры літаратурна-мастацкай крытыкі Інстытута журналістыкі БДУ Таццяна Арлова звярнулася да спікераў: "Я прадбачу, калі будучы абмяркоўвацца вынікі прэміі і тэндэнцыі нацыянальнага тэатральнага працэсу, што самыя вялікія спрэчкі ўзнікнуць менавіта наконт выключэння гэтых намінацый. Я назіраю, як у прэсе з моманту апублікавання палажэння пра Нацыянальную прэмію гэта тэма пастаянна ўзнімаецца. Сёння галоўная фігура ў айчынным тэатры — рэжысёр. І калі мы даём прэмію толькі спектаклю, мы яго па-свойму абязлічваем. Мы парушаем прынцыпы ўсіх міжнародных журы. На першым пасяджэнні адборачнай камісіі я задала пытанне, чаму намінацыі зніклі з пераліку, на што атрымала адказ: "Так вырашыла тэатральная грамадаскасць". У нас не так шмат людзей, якія знаходзяцца ў тэатральным працэсе, я маю шчыльныя зносіны з прадстаўнікамі тэатраў па

ўсёй рэспубліцы. І ім не зразу мелае гэта рашэнне". Арганізатары паабяцалі на працягу тыдня яшчэ вярнуцца да гэтай размовы ў фармаце грамадскага абмеркавання. Першы намеснік міністра культуры запэўніла, што Міністэрства культуры адкрытае для прабаноў.

Старшыня журы тэатра драмы, загадчык кафедры рэжысуры тэатральнага факультэта Акадэміі мастацтваў Віталь Катавіцкі распавёў пра механізм складання шорт-ліста: "Адборачная камісія працавала вельмі шчыра. Мы адмовіліся ад абмеркаванняў пасля прагляду спектакля. Рабілася тое адмыслова, каб не было нават ускоснага ціску асобнага спецыяліста на меркаванні астатніх. Члены камісіі выстаўлялі свае балы ў бюлетэнях. Толькі канчатковая сума балаў вызначала, хто з прэтэндэнтаў стане намінантам. Па такім жа прыцыпе будзе працаваць журы падчас фінальнага этапу конкурсу. У яго ўвайшлі аўтарытэтныя людзі — лепшыя крытыкі, мастацтвазнаўцы краіны". Арганізатары зазначылі, што імкнуліся максімальна размежаваць адборачную камісію і канчатковы склад журы, каб вынікі былі максімальна аб'ектыўнымі. У кожную судзейскую камісію на пасаду сакратара запрошаны прадстаўнікі Міністэрства культуры. Апроч сакратара і старшыні журы ніхто не будзе ведаць вынікі галасавання па кожным са спектакляў да моманту ўзнагароджвання.

Урачыстая ж яго цырымонія традыцыйна адбудзецца ў Купалаўскім тэатры. Як паведаміў яго генеральны дырэктар Павел Палякоў, у аснову дзеяння будзе закладзена ідэя даследавання гісторыі беларускага тэатра ад XVI стагоддзя і да нашых дзён.

К Агляд тых спектакляў з фінальнага спісу, што "К" яшчэ не рэцэнзавала, чытайце на старонцы 9.

Фізікі, юрыст і байкер

журналістам малады юрыст Андрэй. З найважнейшага: ён нагадаў пра існаванне андэраўнднай культуры, у тым ліку ў рэгіёнах. Сказаў, што яна цалкам годная для разгляду. А чаму б, маўляў, газеце не стаць інфармацыйнай падтрымкай для нейкай літаратурнай кавярні ці музычнага клуба? Маладая аўдыторыя, культурнае кола, гастралёры — чым не чытачы газеты "Культура"? У XXI стагоддзі нельга грэбаваць дзяржаўна-прыватным партнёрствам, у тым ліку ў СМІ: праз газету можна рэкламаваць пэўныя тавары ці паслугі і атрымліваць за гэта грошы. Дарэчы, грошы можна паспрабаваць знайсці і праз краўндфан-

дынгавую платформу, стварыўшы нейкі моцны праект. Насамрэч, беларускамоўная газета, цалкам прысвечаная культуры і мастацтву, гэта ўжо ў некаторай ступені праект, бо — адзіная ў нашай інфармацыйнай прасторы.

У калідорах журналісты заўважылі і знаёмыя твары: літаратуразнаўцу Ціхана Чарнякевіча і гісторыка Ігара Мельнікава. Тыя ў бібліятэку — як на працу.

На кантрасце сыгралі два героя веча рабылізна аднаго ўзросту, чаго не скажаш пра іх погляды. Да стэнду "К" падышла жанчына пенсійнага ўзросту і заявіла: газета "Культура" як дзяўчына лёгкіх паводзінаў, піша на

замову, але замова гэтая нікім не запатрабаваная. На старонках няма аналітыкі, аўтары блякляў — імёнаў не ўзгадаць. Аднак яна ўсё роўна настойліва прыходзіць у кніжніцу і чытае падышўку. Другі суразмоўца — байкер у гадах — які нялёгка, але адразу перайшоў на беларускую мову. У добрае надвор'е Анатоль Бацюшка каліясіць па радзіме на матацыкле, здымаецца ў кіно, займаецца музыкай, а ў шэрыя дні прыходзіць сюды. Спадар Анатоль любіць і чытае "К", калі атрымліваецца набыць яе асобнік у мінскім шапіку, нават асабліва выдзяляе Яўгена Рагіна, Дар'ю Аляксандравіч і Лью Свірына з ліку аўтараў. Што ж, нельга не прыняць да ўвагі кожнае з гэтых меркаванняў.

Без дыялогу з чытачом ды дапамогі з боку маркетынговых спецыялістаў цяжка. Ды журналісты імкнуцца — тое можна сказаць дакладна.

К P.S. Рэдакцыя выказвае ўдзячнасць за падтрымку нашай ініцыятывы Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, яе кіраўніцтвам і супрацоўнікамі.

Кранае...

У лістападзе 2016 года Беларуска дзяржаўная акадэмія музыкі сумесна з Рэспубліканскай гімназіяй-каледжам пры ёй прадастаўляюць у сталіцы і Мінскай вобласці ўнікальны сацыяльна-арыентаваны творчы праект для дзяцей і моладзі "Дакрананне". Яго правядзенне ў рамках Года культуры стала магчымым, дзякуючы гранту спецыяльнага фонда Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. Праект праходзіць і пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Мінабл- і Мінгарвыканкамаў.

Настасся ПАНКРАТАВА

Серыя канцэртаў — своеасаблівае справаздача лепшых маладых творчых сіл нашай краіны, а таксама выдатная магчымасць для юных слухачоў з асаблівых сацыяльных груп набыць падтрымку ад сваіх аднагодкаў шляхам дакранання да музыкі і мастацтва. Салісты акадэміі і гімназіі-каледжа распачалі серыю выступленняў у Вялікай зале БДАМ, потым выправіліся ў Барысаў і Салігорск. "У рэгіёнах пастухаць нашу моладзь прыходзяць не толькі вучні дзіцячых музычных школ і іх настаўнікі, але і мясцовыя работнікі культуры, творчая інтэлігенцыя райцэнтраў. Праект ужо атрымаў цудоўны водгук у слухачоў", — распавяла спецыяліст аддзела канцэртных і спецыяльных творчых праектаў акадэміі Марына Куст.

Дырыжоры праекта — мастацкі кіраўнік студэнцкага сімфанічнага аркестра Андрэй Іваноў і мастацкі кіраўнік Ансамбля салістаў каледжа, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Перлін — склалі афішу з твораў айчынных кампазітараў Уладзіміра Алоўнікава і Аляксандра Пажарыцкага і замежных класікаў. Салісты — спрэслаўрэзаты міжнародных конкурсаў, лаўрэаты і стыпендыяты спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. Слухачы з захапленнем прымалі студэнтаў Яўгена Амбражука (труба), Арама Бекназарана (ударныя іструменты), Яраслава Макарыча (гітара), Міхаіла Радунскага (віяланчэль), Алега Яцыну (скрыпка), Андрэя Кліпо (барытон), Крысціну Нікалаеву (мецца-сапрана), а таксама навучэнцаў гімназіі-каледжа Глеба Варанкова (кларнет), Назара Лагуна (баян) і Яна Хмялеўскага (віяланчэль).

На наступным тыдні "Дакрананне" чакаюць у Маладзечне. Пасля два канцэрты адбудуцца ў ТЮФ, а завяршыцца праект у доволі незвычайным для класічнай музыкі месцы — шматфункцыянальным комплексе "Чыжоўка-Арэна". Пастухаць выступленне запрашаюць вучню гарадскіх музычных школ, а таксама прадстаўнікоў ДМШ прыстальнічнага рэгіёна.

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, для ДАСГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. **Галоўны рэдактар** — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар**: Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН; **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар'я АМЯЛКОВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Аліна САЎЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСкі, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **карэспандэнт** — Вольга РОПАТ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрес рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чварцверты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыя на-выдавецкай Установа "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА", 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чварцверты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. **Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.** Аўтарскія рукапісы не рэдакуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясучы адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. "Культура", 2016. Наклад 3 918. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Папісаная ў друку 18.11.2016 у 21.30. Замова 4498. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Настасся ПАНКРАТАВА: — Што патрабуе айчынная публіка ад драматурга, які працуе з такімі вобразамі, як Францыск Скарына: прытрымлівацца гістарычных фактаў ці агульнасці іх для сучаснасці, ствараючы новы расповед на аснове эпізодаў з біяграфіі?

Віктар МАРЦІНОВІЧ: — Мне падаецца, часцяком новы расповед і ёсць прытрымліванне гістарычных фактаў, бо факты тыя таксама некалі былі проста чыімсьці расповедам, пісьмовым ці вусным. Скарына жыві у часы Рэнесансу, у атакванні рукапіснай культуры, калі само паняцце факта было іншым. Якраз гэта дачыненне да канцэпту "ісіціна" я і паспрабаваў скарыстаць у сваёй п'есе.

Алена ІВАНЮШАНКА: — Францыск Скарына — адначасова гістарычная і міфічная асоба. Асабіста мне было цікава здзейсніць пачуццэвае

Падвелялі вынікі абвешчанага Рэспубліканскім тэатрам беларускай драматургіі сумесна з Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі і "Беларусбанкам" конкурсу па стварэнні твораў для драматычнага тэатра "Францыск Скарына і сучаснасць". "К" прапанавала яго фіналістам паразважаць пра значэнне вобраза нацыянальнага героя ў сучаснай драме і ацаніць рэальнае становішча гістарычнай п'есы ў айчынай драматургіі. У "Форуме" прынялі ўдзел паэт, кандыдат псіхалагічных навук, дацэнт Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта Ірына АНДРЭВА, драматург, журналіст Алена ІВАНЮШАНКА (Мінск), драматург, рэжысёр-пастаноўшчык Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы Цімафей ІЛЬЕЎСкі, драматург, літаратуразнаўца Сяргей КАВАЛЁЎ (Мінск — Люблін), пісьменнік Віктар МАРЦІНОВІЧ (Мінск), драматург, рэжысёр, радыёвядучы Мікалай РУДКОЎСкі (Мінск), драматург, пісьменнік Міхаіл ТУРУНОЎСкі (Брэст), эсэіст, кандыдат гістарычных навук, дацэнт Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта Сяргей ШЫДЛОЎСкі.

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота аўтара і Алега КЛІМАВА

напаўненне тых рэдкіх фактаў біяграфіі, якія да нас дайшлі.

Сяргей ШЫДЛОЎСкі: — Сапраўды, захавалася не так і шмат гістарычных крыніц, што тычацца Францыска Скарыны, каб можна было вычарпальна і дакументальна дакладна прасачыць развіццё яго асобы ад маленства да скону. У гістарычнай навуцы няма ўмоўнага ладу, а вось у мастацкім творы ёсць месца для імпрывізацыі на тэму "што было б, калі..."

Настасся ПАНКРАТАВА: — Які ж падыход драматургу найбліжэйшы?

Ірына АНДРЭВА: — На мой погляд, творцу ў адрозненне ад вучонага больш пачуе займацца актуалізацыяй гістарычных фактаў для сучаснасці. Як педагогу, які працуе ў ВНУ, мне вядома, што моладзі не хапае айчынных герояў, з якіх можна "рабіць жыццё".

Міхаіл ТУРУНОЎСкі: — Адштурхоўваючыся ад фактаў біяграфіі і ўлічваючы рэаліі той эпохі, драматург можа выказаць здагадку, што паўплывала на персанажа настолькі, каб адважыцца на ягоны грамадзянскі подзвіг. Прызнаюся, праца над гістарычным вобразам Скарыны стала для мяне, бадай, самым грандыёзным адкрыццём за апошняе дзесяцігоддзе. За вядомай постаццю беларускага першадрукара я раптам пабачыў простага, неверагодна натхнёнага чалавека, які ад нараджэння быў ўзнагароджаны шматлікімі талентамі. Я імкнуўся з аднаго боку перадаць напру-

жанне і вастрывую ўнутраную перажыванніў Скарыны, з іншага — яго ўпартасць і мужнасць у дасягненні пастаўленых перад сабой мэт.

Мікалай РУДКОЎСкі: — З розных гіпотэз драматург, вядома ж, мае права выбраць тое, што яму найбліжэй. Вось, напрыклад, гісторыю жаніцтва Скарыны на ўдаве мецэната Юрыя Адверніка. У Сярэднявеччы распаўсюджанай з'явай ва ўсіх еўрапейскіх краінах была якраз жаніцтва адоранага вучня на ўдаве памерлага майстра — такім чынам справа майстэрні працягвала паспяхова развівацца далей. У выпадку са Скарынам не зразумела, ці сапраўднае тое каханне да Маргарыты, ці гаворка ідзе пра звычайную цэхаваю традыцыю... Намінацыі конкурсу "Францыск Скарына і сучаснасць" прадугледжвалі розныя шляхі стварэння матэрыялу. Я абраў "Сучасную

сцэну). Зразумела, у рабоце над драматургічным тэкстам апошняя справа арыентавацца на яе чаканні. А як не актуалізаваць жыццё Скарыны, не спрабаваць знайсці ў яго дзеяннях тое, што "варыцца" ў галовах сучаснікаў? Тут я вяду гаворку не пра шырокую публіку, а пра ўдумлівага і разумнага гледача, які, на шчасце, яшчэ не перавёўся.

Настасся ПАНКРАТАВА: — Ці адчуваеце вы ў сённяшнім грамадстве патрэбу ў нацыянальным героі?

Ірына АНДРЭВА: — На маю думку, такі вобраз патрэбны, бо геаграфічны вобраз кансалідуе нацыю, дазваляе ёй пазбавіцца ад комплексу непаўнаважнасці пры параўнанні з больш шматлікімі этнасамі і з'яўляецца крыніцай нацыянальнага гонару. Сучасны тэатр мае ўсе магчымасці стварыць падобны вобраз, і не важна, у якім часе будзе знойдзены падобны

наступнага пакалення месца Ефрасінні Полацкай і Францыска Скарыны зоймуць Мэрлін Манро і Мікі Маус. Ды што далёка хадзіць: у сваёй педагагічнай практыцы я неаднойчы сутыкаўся з тым, што падлеткі не маюць уяўлення пра родную гісторыю і яе знакавыя фігуры. Сёння ўзровень выкладання гісторыі і літаратуры жахлівы...

Настасся ПАНКРАТАВА: — Дык дзе больш перспектыва шукаць постаць на гэтую ролю: у гістарычным мінулым ці ў сучаснасці?

Віктар МАРЦІНОВІЧ: — Мне здаецца, новы герой хворага на культурны склероз грамадства — гэта заўсёды добра забыты стары герой...

Цімафей ІЛЬЕЎСкі: — Я не бачу ў нашым часе "адраджэнскіх" тытанаў, роўных Скарыну, Леанарда, Дантэ. Прынамсі, для мяне сур'ёзнай падставай паразва-

ў перыяд татальнай дэградацыі тэатра, літаратуры, кіно, мастацтва ў цэлым. Герой зараз "не ў модзе", яму наканавана быць высмеяным, развенчаным. А разам з ім растоптваюцца асноватворныя паняцці, на якіх будавалася светаразуменне гуманістаў эпохі Адраджэння: прыгажосць, вера, абавязак. Брыдкае і забароненае прэ на сцэну і там добра размясцілася (пахадзіце па тэатральных фестывалях). "Ургант"-тызацыя і "КВЗ"-тызацыя культуры стала, на жаль, дамінантай. У модзе "сцёб" з любой нагоды. Вось і паспрабуй стварыць у гэтым часе сцэнічнага героя, якому павераць...

Мікалай РУДКОЎСкі: — Нацыянальны герой перш наперш — ярка выяўленая індывідуальнасць. Такім быў, безумоўна, і Францыск Скарына. Ён — чалавек вялікай энергіі і смелых поглядаў, які апырэдыў свой час, бо не

напісаная дыялогам. Плёнай працы замінае і абмежаванне ў тэрмінах здачы матэрыялу. На маёй памяці ўжо праводзіўся падобны конкурс да ўгодкаў беларускага першадрукара, абвясцілі аб яго правядзенні загадзя, на ўсё пра ўсё ў драматургаў было каля года. Сёлетні конкурс даваў нам фактычна пару месяцаў на стварэнне тэксту. За такі кароткі тэрмін напісаць "з нуля" вельмі складана. Напрыклад я прыняў удзел толькі таму, што ідэя "Юдзіфі" ўзнікла ў мяне вельмі даўно, першыя накіды я рабіў яшчэ ўзімку.

Настасся ПАНКРАТАВА: — На якім узроўні знаходзіцца азначаны жанр у сучаснай беларускай драматургіі?

Сяргей ШЫДЛОЎСкі: — Пятру Васючэнку, беларускаму пісьменніку і філолагу, належыць азначэнне беларускай літаратуры як вялікай.

Ірына Андрэва.

Цімафей Ільеўскі.

Алена Іванюшанка.

Міхаіл Туруноўскі.

Сяргей Кавалёў.

Мікалай Рудкоўскі.

Сяргей Шыдлоўскі.

Віктар Марціновіч.

Гістарычная драма: работа над памылкамі

Новы герой, хто ты?, або Асоба на сцэне ў эпоху дэградацыі

персанаж. Істотна, каб герой быў псіхалагічна бліжэй нашаму сучасніку.

Сяргей КАВАЛЁЎ: — Героі маюць быць, але нельга ствараць чарговага ідала. Праз драматургічных герояў трэба спрабаваць зразумець, што такое гісторыя, жыццё... Герой жа не складаецца на 100 працэнтаў з "геройства": ён часта апынаўся перад такім выбарам, што не пазайздросціш.

Сяргей ШЫДЛОЎСкі: — Здаецца, трэба пачаць з таго, што нашы продкі не ведалі замежнага слова "герой", але ўмелі шанаваць дзядоў. Дзяды — гэта і твае прамыя, кроўныя папярэднікі і прапачуры ўсяго роду да самага Адама. У падобным шанаванні — праз малое бачыцца вялікае, праз блізкае — далёкае. Таму магутныя постаці мінулага павінны заставацца ў фокусе грамадскай увагі, у тым ліку і з дапамогай тэатра.

Цімафей ІЛЬЕЎСкі: — Грамадству неабходны не толькі нацыянальны герой, але і нацыянальная ідэя, нацыянальнае мастацтва, нацыянальная самасвядомасць, як ні пафасна тое прагучыць. Зараз гэтыя паняцці зацяганы, таму і гучаць з экрану часам пустой балбатнёй, але, на жаль, не з'яўляюцца ўнутранай сутнасцю сучасніка.

Калі пайсці ад адваротнага і заявіць, што нам не патрэбны нацыянальны герой, то праз некаторы час мы са здзіўленнем пабачым, што ў галовах

жаць над галоўнымі пытаннямі свайго жыцця і нашай эпохі сталася менавіта постаць нашага першадрукара.

Алена ІВАНЮШАНКА: — Я мала гляджу гістарычных спектакляў, бо ў тэатры мне больш цікавы сучаснік. Але можна знаходзіць арыгінальныя сродкі, каб і гістарычныя падзеі рабіць папулярнымі. Параўнайце, якім попытам карыстаюцца тэлевізійныя праекты кшталту "Гульня тронаў" ці дакументальныя праекты Леаніда Парфёнава. Я чула пра тое, як моладзь Амерыкі рвецца на мюзікл "Гамільтан", дзе бацькі-заснавальнікі ЗША размаўляюць між сабой пад рытмы хіп-хопа і R'n'B. Сапраўды, абмежаванні для творчасці няма.

Міхаіл ТУРУНОЎСкі: — Асабіста для мяне вобраз нацыянальнага героя не парывуна звязаны з Вялікай Айчыннай вайной. Хтосьці скажа, што тэма вайны сёння не актуальная, але я прытрымліваюся іншага меркавання. Менавіта таму не так даўно напісаў п'есу-мюзікл "Кіно пра вайну", якую я мару падараваць маладому гледачу ў якаснем рок-выкананні.

Настасся ПАНКРАТАВА: — Па сілах сучаснаму тэатру стварыць такі вобраз, які публіка прыме за прыклад для пераймання?

Цімафей ІЛЬЕЎСкі: — У самой пастаноўцы пытання крыецца вялікая праблема: ці магчыма стварыць героя

жадаў жыць, як заведзена традыцыямі, а ішоў да мэты насуперак усяму. Ці гэта не можа быць прыкладам для публікі?

Алена ІВАНЮШАНКА: — А я лічу, што публіка ідзе ў тэатр не па прыклады для пераймання. Шмат было і спектакляў, дзе са сцэны дыдактычна расказвалі, як і што трэба рабіць. А дагэтуль актуальнымі засталіся менавіта такія творы мастацтва, дзе адбываюцца сапраўдныя падзеі, дзе патрабуецца мужнасць суспрастаяць сваім жарсцям ці грамадскаму асуджэнню, дзе герой губляе плён сваёй справы і мусіць недзе прыдбаць мужнасць пачаць усё спачатку. Мне здаецца, можна жыць і без нацыянальных герояў, трэба ўмець адказнасць браць на саміх сябе.

Настасся ПАНКРАТАВА: — Падставай для нашай размовы стаўся конкурс да юбілею слаўтай постаці. Падчас ўзнагароджання пераможцаў нават прагучала думка, ці не варта праводзіць аналагічныя конкурсы да ўгодкаў іншых айчынных слаўтасцей...

Сяргей КАВАЛЁЎ: — Мяркую, гэтая фраза была ў пэўным сэнсе жартам. Замова перашкаджае творчасці, драматург пачынае дзейнічаць па схеме, ствараючы адну і тую ж сюжэтную лінію, толькі мяняючы імёны. У гэтых рамках атрымліваецца самы горшы варыянт гістарычнай драмы: біяграфія,

я таксама ўпэўнены ў выдатных якасцях айчыннай літаратуры, часткай якой з'яўляецца і драматургія. Мы маем цудоўную драматургічную традыцыю, вопыт папярэднікаў мусіць нас натхняць.

Віктар МАРЦІНОВІЧ: — Новай гістарычнай драмы пакуль не бачу. У Купалаўскім тэатры ідуць п'есы, напісаныя ў 1990 — 2000-я. Спадзяюся, гэты конкурс у пэўнай меры выправіць сітуацыю.

Сяргей КАВАЛЁЎ: — Некалі я напісаў артыкул, што гістарычная драма шкодная для айчыннай драматургіі, бо яна пачала асацыявацца толькі з гэтым жанрам. Калі мяне ў чарговы раз папрасілі даць яшчэ адну гістарычную драму, я ўзбунтаваўся: а хто будзе пісаць пра сучаснасць, эксперыментальныя ці філасофскія тэксты?! Мы ўпадаем у нейкую бясконцую ілюстрацыйнасць, ператвараем творчасць у руціну. Быў час у 1990-я, калі з новых твораў працэнтаў восемдзесят пазначалася, як гістарычная драма. Арганізатары фестываляў і конкурсаў хацелі пабачыць на сцэне сучасную беларускую драматургію, а ім прапаноувалі спектаклі пра XVI стагоддзе альбо часы Понція Пілата... Яны таксама патрэбныя, але нельга забывацца на тое, што гістарычная драма — гэта толькі адзін з жанраў.

Заканчэнне — на старонцы 6.

"Лічбавы" падыход

Сем пятніц да 2017-га

Чаму не ўсе музеі пагадзіліся на бясплатныя дні для наведвальнікаў?

Днямі з'явілася інфармацыя, што з сярэдзіны лістапада да канца снежня па пятніцах у чатыры сталічныя ўстановы культуры можна будзе трапіць абсалютна бясплатна. Але, як высветліла "К", гэта паведамленне адпавядае рэчаіснасці не ў поўнай меры.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Акцыю "Мастацтва захоўваць" абвясціў у гонар свайго юбілею адзін з беларускіх банкаў. Як паведамлялася ў медыя, дзякуючы дамоўленасці з Нацыянальным мастацкім музеем Беларусі, Нацыянальным гістарычным музеем краіны з яго філіялам — Музеем гісторыі тэатральнай і музычнай культуры, — а таксама з мастацкай галерэяй сучаснага мастацтва "ДК", ва ўсе гэтыя ўстановы можна будзе трапіць па пятніцах без білета.

— Але гэта навіна не адпавядае рэчаіснасці! — адразу адзначыў у размове з "К" дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі Уладзімір Пракапцоў. — Справа ў тым, што хоць нам і паступіла прапанова ад банкаўскай установы падтрымаць гэтую акцыю, дамову з ёй мы яшчэ не падпісалі. І, кажу гэта дакладна, не падпішам.

Як сцвярджае Уладзімір Пракапцоў, на тое ёсць прычыны.

— Вельмі хвалююся за выкананне плана платных паслуг: калі зрабіць вольнымі ад аплаты пятніцы (а іх такім чынам будзе да канца года сем!), дык у іншыя дні людзі проста не будуць да нас завітваць, — адзначыў дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея краіны. — Я лепей пагадзіўся б на такі варыянт: банк выкупляе тысячу ці больш білетаў, і праводзіць па іх наведвальнікаў у музей. Тым, каму такіх ільготных білетаў не хопіць, купляюць звычайныя. Але гэта ўжо зусім іншая справа і зусім іншае пагадненне.

Як кажа Пракапцоў, адмова ад удзелу ў акцыі мае і іншыя прычыны.

— Не варта забываць, што мы з'яўляемся дзяржаўнай установай, і нам трэба ўлічваць мноства фактараў перад тым, як прымаць рашэнні пра аб'яўленне тых ці іншых дзён бясплатнымі для наведвання, — адзначыў генеральны дырэктар НММ. — Як вядома, у нас і так ёсць такі дзень, калі да нас можа прыйсці хто заўгодна — гэта апошняя серада кожнага месяца... Таму, прыняўшы ўсё гэта пад увагу ды палічыўшы выгоды і страты, я прыйшоў да высновы, што лепш нам у гэтай акцыі не ўдзельнічаць. А за рэкламу, хоць і няслушную, я ўсё адно дзякую СМІ: можа, дзякуючы ёй, да нас будуць прыходзіць у канцы года значна больш наведвальнікаў...

А што ж іншыя ўдзельнікі акцыі? Як кажа дырэктар Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь Алег Рыжкоў, ён ад імя ўстановы дамову з банкамі падпісаў. І гэта значыць, што цягам сямі пятніц да канца месяца для наведвальнікаў сапраўды будзе дзейнічаць бясплатны ўваход як у галаўны музей, так і ў ягоны філіял. Дарэчы, ніякіх стратаў ад гэтага "бясплатнага" пятнічнага дня музейшчыкі не панясуць.

— Мы палічылі нашу сярэднесатыстычную наведвальнасць за дзень, і, натуральна, сярэдняму дзён-

ную вырчку, прадаставілі ўсе гэтыя разлікі партнёру па акцыі, — адзначыў Алег Рыжкоў. — У банкаўскай установе пагадзіліся аплаціць нам усе выдаткі за гэтыя дні паводле названых дакументаў. Так што магу ўсіх запэўніць, што акцыя "Мастацтва захоўваць", як і аб'яўлялася ў СМІ, у нас пройдзе дакладна.

Праўда, вялікія дывідэнды ад супрацоўніцтва з прыватным банкам Нацыянальны гістарычны наўрад ці атрымае. Але кіраўнік музейнай установы кажа, што не ўсё вымяраецца грашыма.

— Па-першае, я заўсёды выступаю за тое, каб сацыяльныя аб'екты, да якіх адносіцца і наш музей, былі як мага бліжэйшымі да людзей, каб сюды часцей завіталі, — адзначыў Алег Рыжкоў. — А гэтая акцыя, зразумела, заахваціць многіх зайці ў нашы дзверы, што не можа не радаваць. Можа, мы такім чынам значна пашырым сваю аўдыторыю, хто ведае? Па-другое, супрацоўніцтва з любой камерцыйнай установай для нас заўсёды было і будзе вельмі важным: гэта і знаёмства адзін з адным, і магчымасць зразумець, на што мы можам разлічваць у перспектыве: ці могуць, напрыклад, паўстаць з сённяшняга ўзаемадзеяння іншыя цікавыя акцыі і праекты. Таму я лічу, што карысць ад гэтай акцыі будзе несумненнай і для нас, і для банкаўскай установы, і для жыхароў Мінска.

Прыкладна такога ж меркавання прытрымліваецца і ў галерэі сучаснага мастацтва "Галерэя ДК". Як заўважыла "К" куратар установы культуры Аляксандра Дабравеева, многія мінчане цягам апошніх дзён ужо цікавіліся названай акцыяй.

— Нам тэлефануюць, пытаюць, калі можна да нас прыйсці, запісваюцца на экскурсіі, — адзначыла візаві. — Таму я спадзяюся, што акцыя "Мастацтва захоўваць" пройдзе ў нас з поспехам і дадасць нам яшчэ больш прыхільнікаў, якія стануць завітваць на нашы мерапрыемствы. А напрыканцы года, дарэчы, падумаем і пра працяг супрацоўніцтва з банкаўскай установай.

P.S. Учора НММ усё-ткі вырашыў правесці акцыю "Мастацтва захоўваць" і арганізаваў у яе рамках бясплатнае наведванне асноўнай музейнай экспазіцыі. Але пагадненне аб правядзенні акцыі на пастаяннай аснове цягам 7 пятніц да канца года, адзначыў "К" Уладзімір Пракапцоў, пакуль не падпісана: учарашняе мерапрыемства прайшло ў эксперыментальным фармаце. Канчатковае рашэнне аб удзеле ці не ўдзеле ў акцыі будзе прынята на наступным тыдні.

K

Днямі Беларускі саюз дызайнераў выдаў ілюстраваны даведнік "Тутэйшы дызайн. Асобы. Рэчы". Больш за 500 старонак, больш за 300 персаналі, блізу 170 праметаў (ілюстрацыя і кароткая нататка). Праца над праектам доўжылася чатыры гады.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

На думку аўтараў "Тутэйшага дызайну...", для Беларусі гэты праект беспрэцэдэнтны, бо "гэта першы зварот да праблемы ідэнтычнасці ў такой касмапалітычнай сферы як дызайн". Тэза пра беспрэцэдэнтнасць падаецца мне спрэчнай, бо развагі пра тое, што дызайн мусіць мець нацыянальнае аблічча, а яшчэ лепш — нацыянальны змест, друкаваліся, да слова, і на старонках нашай газеты. Ды і ўвогуле для даведчанай грамады пытанне пра нацыянальнасць у дызайне стала надзённым з таго маманту, як у

"Адзіны фільм з Беларусі, які быў дасланы на конкурс фестывалю ў Карлавых Варах за апошнія шэсць гадоў, — "Граф у апельсінах" Улады Сяньковай", — адборшчык вядомага кінафоруму Усходняй і Цэнтральнай Еўропы Ленка ТЫРПАКОВА адным сказам пазначыла прысутнасць беларускага кіно на міжнароднай кінасцэне. Але канстатацыяй у гэтай падборцы матэрыялаў мы не абмяжваемся. Гаворка пойдзе пра індустрыяльнае платформу "Лістапада-2016", Дзень міжнародных фестывалю і актуальныя магчымасці развіцця і фестывальнага пракату ўласных кінапраектаў ды адукацыйны пітчынг. І, дарэчы, усё не так страшна, як падаецца спярша, але не так проста, як можна падумаць.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Варта адзначыць, што ўсё ж такі кінафестываль у Карлавых Варах перасекся з беларускім кінематографам не толькі на прыкладзе работ Улады Сяньковай. У 2005 годзе стужка нашай вядомай дакументалісткі Галіны Адамовіч "Божа мой" не толькі была заўлечана на фестываль класа "А", але перамагла ў яго конкурсе дакументальных фільмаў. Мяркую, што знойдуцца яшчэ прэзідэнты на ўдзел у форумі. Тым не менш, тое, што беларусы не надта спрабуюць "штурмаваць" міжнародныя кінаалімпі, — на прыкладзе пляцоўкі ў Карлавых Варах стала не абстрактна, а пацверджана відэачынам. З чым тое звязана — зробім здагадкі трошкі ніжэй.

Брэнд і супольны праект

Некалькі словаў пра, уласна, саму сьпінную кінапляцоўку, якая, хутчэй, падаецца ў нашых СМІ як адносна далёкая вядомая ў свеце кінападаржа, чым патэнцыйнае месца для пошуку кантактаў і прасоўвання беларускай кінематографіі. Для даведкі: форум у Карлавых Варах сёлета адбыўся ў 52-гі раз. Маленькі курортны горад, вядомы пейзажамі і мінеральнай вадой, штогод у чэрвені — ліпені, часе правядзення падзеі, разрастаецца да памераў, прынамсі, буйнога абласнога цэнтра. На праграму, якая ўключае каля 480 паказаў цягам тыдня, прыязджаюць гледачы з усёй Чэхіі ды з замежжа. Як вам імёны Джуда Лоу, Антонія Бандэраса, Джона Малкавіча? Курорт курортам, але ў звязцы з фестывалем ён дае надзвычайны эфект: зоркі сусветнага кінематографу, пабываўшы ў Чэхіі, адзначаюць камернасць ды ўтульную атмасферу і — рэкамендуюць фэст калегам.

Ленка ТЫРПАКОВА (справа) у час прэзентацыі на індустрыяльнай платформе "Лістапада". / Фота Аліны КАСЦЮКОВАЙ

Рэжысёры не

Акрамя таго, форум у Карлавых Варах — і адна з самых дэмакратычных пляцовак. Да прыкладу, гледачы, каму не па кішэні пасяліцца ў гатэлях, могуць жыць у адмыслова створаным наметавым лагерах, ад якога на пляцоўкі фестывалю пастаянна курсе аўтобус. "Да нас ездзіць ужо не адно пакаленне гледачоў, якія пазнаёміліся ў лагерах, — жартуе спадарыня Ленка. — Часам гэта ўжо семі разам з дзецьмі".

Што да рамак праграмы, дык адборшчыкі трымаюць курс на радыкальнае кіно і імкнучца прадставіць на сваёй пляцоўцы кіно Усходняй і Заходняй Еўропы, Грэцыі і Турцыі, займаючы пазіцыю фэста на скрыжаванні культуры. Геапалітычнае становішча, падтрымка дзяржавы і горада — і фестываль прыносіць карысць у тым ліку нацыянальнаму кіно, ствараючы магчымасць для прасоўвання кіно Чэхіі.

Міжнародныя кінафестывалі як магчымасць для нас

Кінаагляд і пляцоўка

— Дарэчы, сёлета пераможцам на форуме стаў фільм венгра Салбача Хайду "Гэта не лепшы час майго жыцця", зняты амаль без бюджэту, — адзначыла Ленка сістэму крытэрыяў фестывалю. — У стужцы задзейнічаны сям'я Хайду, сябры. Пасля экзаменаў на прэм'еру прыехалі студэнты-аператары, у якіх выкладае аўтар і каго запрасіў працаваць над карцінай. Гэты прыклад паказвае, што кураж і талент могуць апырацца вялікія бюджэты, — падкрэслівае прамоўца. — Незалежны фільм цалкам здольны перамагчы на форуме.

На фестывалі, акрамя трох конкурсаў — асноўнага ігравога кіно, дакументальнага і дэбютнага, маляды рэжысёраў у адмысловым "Ад Усходу на Запад" спаборніцтва, — працуюць індустрыяльныя платформы. Адна з іх — "Работы ў працэсе" — прадастаўляе магчымасць атрымаць фінансаванне і паслугі па поствытворчасці. "Няма такога стрэсу, як у Канах, Берліне, але ўсе галоўныя ігракі прысутнічаюць: адборшчыкі буйных фестывалю, прадзюсары, агенты, — распавяла Ленка ТЫРПАКОВА пра платформу. Таксама з гэтага года на форуме распачала працу адмысловае лабараторыя для падтрымкі эксперыментальных фільмаў. Узнагарода тут прадугледжваецца таксама невялікая: 50 000 еўра (пераможца "Работы ў працэсе" атрымоўвае 100 000 еўра). "Калі ласка, дасьлайце вашы работы!" — звярнулася сябра шматлікіх міжнародных журы да прысутных падчас прэзентацыі.

Што ж не так?

Вось тут, бадай, самы час пагаварыць пра тое, чаму беларускае кіно ўсё ж такі не даяджае да такіх прэстыжных пляцовак, якія насамрэч надзвычай зацікаўлены ў новым кіно. Па-першае, магчыма, заўка на ўдзел у фестывалі класа "А" каштуе дорага? Так, тое праўда: напрыклад, каб заявіць сваю работу ў любы з конкурсаў, рэжысёр мусіць заплаціць узнос 50 еўра. Але высветлілася, тая перашкода не з'яўляецца непераадоўнай: адборшчыкі часам настолькі зацікаўлены ў кіно новага рэгіёну, што ахвотна ідуць насустрач аўтару, калі ён працяўляе ініцыятыву.

Другая, здаецца, неабходная ўмова, якую цяжка выканаць, — права "першай ночы". Падобныя буйныя форумі класа "А" патрабуюць прэм'еру — тое неаднаразова можна было чуць ад спецыялі-

Чаму б дызайн не

Некалькі з дызайнерскіх распрацовак, прадастаўленых у кнізе.

нашым лексіконе з'явілася само слова "дызайн". Іншая справа, што гэтыя два з паловай кілаграмы выр'я і тэкстаў (прыблізна столькі важыць даведнік) могуць стаць грунтоўным аргументам на карысць праваты тутэйшых прыхільнікаў "нацыяналізацыі" глабальных з'яў у іхняй бясконцай спрэчцы з зацятымі "касмапалітамі". У такой якасці выдавецкі праект саюза сапраўды паўстае ўпершыню.

Мяне "Тутэйшы дызайн..." уразіў найперш сваім дызайнам і інфармацыйнай насычанасцю. Упэўнены, што выданне будзе адзначана на бліжэйшым Нацыянальным конкурсе "Мастацтва кнігі". Можна толькі пашкадаваць, што з прычыны высокага кошту

і малага накладу кніга застанеца выключна прэзентацыйнай. Я ўспрымаю "Тутэйшы дызайн..." як

каталог віртуальнага Музея матэрыяльнай культуры Беларусі, у якім прадстаўлены побыт і тэхналагічны ўзровень прамысловай і рамесніцкай вытворчасці нашага краю ў мінулым стагоддзі з даважкам рэаліі сёва даўніны. Ён дапоўняе рэкламай сучасных дызайнераў і мастакоў. Гэта слухны маркетынгавы ход. Нездарма пры кожным музеі ёсць крама. Зазірнуўшы ў мінулае, асэнсаваўшы сённяшні дзень, мусіш задумацца і пра будучыню нашага дызайну. Гістарычнымі каранямі варта ганарыцца, але ці адпавядае наш сённяшні дзень, наша культурная рэчаіснасць сусветным стандартам? Ці зарэзервавана нам месца ў глабальным свеце, сённяшнім і будучым?

Пітчынг у разгары: прадстаўленне ментарам і калегам. / Фота Ігара Чышчэні

Максім Швед прэзентуе свой праект публіцы. / Фота Дар'і АМІЛЬКОВІЧ

"ідуць да гары"?

таў. І зноў-такі, міф быў выкрыты імгненна: стужкі, якія прадстаўленыя на міжнародных фестывалях у нацыянальных конкурсах, цалкам легітымныя для падачы, да прыкладу, у тыя ж Карлавы Вары. "Мы нават адмыслова ездзім па розных краінах на нацыянальныя фестывалі, каб знайсці цікавыя для нас фільмы", — распавяла пра сваю працу спадарыня Ленка. І нацыянальны конкурс на "Лістападзе" становіцца "той самай" пляцоўкай для далейшага шляху карціны. З аднаго боку, пэўны адбор фільмаў ужо прайшоў, з іншага — за міжнародную прэмію тут паказ не лічыцца, што адкрывае далейшыя магчымасці фестывальнага пракатага лёсу.

Фармат стужкі. Трэцяя пераходка. І, сапраўды, усе конкурсы ды нават панэлі на чэшскім форуме скіраваны прымаць менавіта поўны метр. Нават дакументальнае кіно мусіць мець працягласць не меней за 60 хвілін. Аднак і тут спецыялістка прапанавала іншую магчымасць — Міжнародны фестываль кароткага метра ў Празе, які курыруе яго "старэйшы брат" у Карлавых Варых. І праблема аказалася вырашальнай. Дык у чым жа справа?

А чаму не так?

Справа, аказалася, менавіта ў саміх рэжысёрах, якія мусяць не баяцца і спрабаваць прасоўваць свае праекты на самых розных пляцоўках. Магчымасці ёсць, проста пакуль Магамет рэдка "ідзе да гары".

— Якія памылкі ёсць у маладых аўтараў? — адказвае на маё пытанне Ленка Тырпакова. — Не хацелася б каго-небудзь адштурхнуць сваім адказам. Лепш адзначу тое, што прываблівае. Напэўна, у працы мусіць быць энергія, на якую я адгукнуся. Акрамя таго, сучасная тэма, добры сцэнарый. Маладыя рэжысёры мусяць глядзець сучаснае кіно, каб разумець, што адбываецца ў

свеце. Гэтая нагледжанасць таксама заўважная. Ды, вядома, не трэба баяцца рабіць штосьці незвычайнае.

Ленка Тырпакова адзначыла, што фестываль у Карлавых Варых імкнецца развіваць нацыянальную кінаіндустрыю, таму яго магчымасці, у першую чаргу, былі скіраваныя на адкрыццё імёнаў у чэшскім кінамастастве. "Лістапад" апошнія гады таксама пазначае гэты кірунак у сваім руху. Ды нават з'яўленне індустрыяльнай платформы — важны крок для дыскусій і прамаўлення актуальных праблем айчыннага кіно. Але ці здольны кінафорум зрушыць цэлую галіну?

— Адзін фестываль, якім бы цудоўным ён ні быў, не выратуе кінаіндустрыю, — дзеліцца Ленка Тырпакова, — І мы разумеем свае

магчымасці. Без падтрымкі дзяржавы, адпаведных захадаў развіццё не атрымаецца. Гэта вялікая праца, якая мае на ўвазе намаганні кола інстанцый, іх фінансавыя і інтэлектуальныя ўкладанні ў кінапрацэс.

У гэтым кантэксце актуальнае пытанне наконт ролі нашых дзяржаўных інстытуцый у прасоўванні беларускага кіно. "Лістапад" не здольны закрыць усе прагалы, і ў гэтым плане зноў агаляюцца болейшыя кропкі нашай кінаіндустрыі. І адсутнасць да сёння адпаведнай службы, якая на рэгулярнай аснове, а не час ад часу займалася б адсылкай беларускага кіно на фестывалі. І паўпусты павільён нашай кінамастабрыі ў Канах, ды адсутнасць падобных на іншых буйных кінарынках. Ды і "прасяданне" дыс-

За гісторыяй, расцягнутай на гадзіну-паўтары на вялікім экране, стаяць месяцы, а часам і гады карпатлівай працы. Вядома, як і ўсялякі прадукт, кіно патрабуе сродкаў, не толькі творчых, але і матэрыяльных. З апошнім у беларускіх кінамастаграфістаў справы ідуць пакуль што аб'ектыўна слабавата. "Беларусьфільмаўцы" спадзяюцца на Рэспубліканскі конкурс кінапраектаў. Незалежным аўтарам і зусім даводзіцца здымаць выключна за свой кошт. Індустрыяльная платформа фестывалю "Лістапад" нагадала яшчэ адзін спосаб, калі годны сцэнарый можна пераўтварыць у кіно — пітчынг.

Заморскі падарунак

Давайце нагадаем, што, уласна, азначае тэрмін "пітчынг". Ён прыйшоў да нас з Захаду, дзе на жаргонне прафесійных кінадзельцаў літаральна азначае "выстаўляць

Прадай сябе! Калі здолееш...

на продаж". З часам хаатычны пошук грошай на здымкі часцей за ўсё малабюджэтных карцін аформіўся ў рытуал прэзентацыі кінапраекта перад патэнцыйнымі спонсарамі. Па традыцыі, якая складалася, аўтар на працягу пяці хвілін распавядае ўсю неабходную інфармацыю пра фільм, дэманструе рабочыя матэрыялы, спадзеючыся злавіць "на кручок" партнёра для рэалізацыі праекта. Вядома, на плаву застаюцца лепшыя з лепшых.

У краінах постсавецкай прасторы сістэма кінапітчынга з'явілася толькі з сярэдзіны 2000-х. Паступова яе на ўзбраенне пачалі браць фестывалі, а пасля — дзяржаўныя і прыватныя кінаінстытуты. Напрыклад, расійскі "Фонд кіно" і ўкраінскае "Дзяржкіно" на сёння здзейсняюць адбор праектаў на конкурснай аснове, прычым пра-

трыб'ютарскай і прадзюсарскай пазіцыі адносна беларускіх праектаў.

Можна спасылацца на аўтараў, але новыя рэжысёры і так прадастаўлены самі сабе; ніхто акрамя абраных фестывальных дырэктарыяў не дапамагае ім распаўсюджаць іх ідэі і выказванні на міжнародных кінапляцоўкі. Суб'ект — інстытуцыя айчыннага кінаполя, якая б займалася гэтай справай на пастаяннай аснове, на дадзены момант попросту адсутнічае. Мы зноў вяртаемся да ідэі Фонда беларускага кіно, неабходнасць у якім выяўляецца з кожным новым крокам у бок міжнароднай кінасупольнасці і кінапрацэсаў. Як хутка ён з'явіцца? Ці рэжысёрам зноў разлічваць толькі на саміх сябе? Індустрыяльная платформа фестывалю "Лістапад" толькі распачала свае жыццё — і адразу праблематызавала нашы пазіцыі ў дачыненні свету, да якіх, здаецца, мы ўжо прызвычаліся.

K

Дзяжурны па нумары

Рознага кшталту сацыяльныя праекты ўсё больш набіраюць моцы. І праводзяцца яны дзеля таго, каб насельніцтва звярнула ўвагу на праблему. Вось, скажам, ініцыятывы, датычныя літаратуры, якія ажыццёўлены ў розных краінах.

Вольга РОПАТ

Спосабы прыцягнення

У Бухарэсце сцены адной са станцый метро ператварыліся ў выяву са стэлажамі. У сталічным метро таксама адбылася падобная акцыя, але ў замежным варыянце можна прасканаваць QR-код кнігі, якая спадабалася, проста на месцы спампаваць яе і чытаць на тэлефоне. Пры гэтым праект падрыхтаваны сумесна з выдавецтвам і даступны для абанентаў любых мабільных апэратараў.

Яшчэ ў адным з румынскіх гарадоў прайшла цікавая трохдзённая акцыя: той, хто ў транспарце чытае кнігу — едзе бясплатна. Затым актывісты прапанавалі наступнае: той, хто пакіне на профілі ў сацыяльнай сетцы фотаздымак з кнігай, атрымае скідку.

А супрацоўнікі парызскага метро кожную вяскую праводзяць конкурс непрафесійных паэтаў — "Grand prix poesie". Умовы ўдзелу — вельмі простыя: сядзіш у метро і занатоўваеш думкі, затым дасылаеш іх на сайт метрапалітэна. Адбор "твораў" праводзіцца па трох узроставак катэгорыях. Лепшыя ж можна будзе прачытаць у цягніку на працягу двух месяцаў.

У балгарскім Плоўдзіве дызайн-студыя пераўтварыла стары тралейбус у бібліятэку, дзе, акрамя 600 кніг, ёсць яшчэ і невялікая кухня, каб выпіць каву або гарбату. Тут ужо самі напрошваюцца паралелі. Вось каб у Віцебску стварыць у адным з нядаўна адмыслова аздобленых трамваяў тэматычную бібліятэку, якая будзе прысвечана дзелям групы УНОВИС? Тое ж тычыцца і сталіцы: на Кастрычніцкай вуліцы, як вядома, ужо стаіць размаляваны графіцэстамі трамвай, дык чаму б не зрабіць яшчэ адну культурную "кропку"?

На вакзале ў Грэноблі ўсталявалі літаратурныя аўтаматы, якія выдаюць чэк з апавяданнямі сучасных аўтараў. У чалавека няма магчымасці выбраць аўтара або твор, таму жонкі чэк — сюрпрыз. Якія творы патрапілі ў аўтамат? Па выніках конкурсу выбрана 600 аповедаў. Урэшце, мне падаецца, літаратурныя аўтаматы наўрад ці будуць карыстацца поспехам на нашых вакзалах, але каля паркаў, скверыкаў, магчыма, спатрэбіцца.

У Нью-Ёрку можна скарыстацца маленькай бясплатнай бібліятэкай, якая мае форму будкі і знаходзіцца каля кафэ ды парку. Тэлефонныя будкі ў гэтым горадзе таксама прыстасавалі. Каля вулічных тэлефонаў вісяць паліцы з кнігамі. Чым не спосаб прыцягнуць людзей да чытання?.. Гэта ідэя, на мой погляд, добра пасуе наступнай культурнай сталіцы — Бабруйска. Дадаць гораду яшчэ некалькі яркавых ненадакладлівых дробязяў — і атрымаецца запамінальны для бабруйчан і турыстаў іміджавы лоск.

Што ж, ідзі у свеце — багата, думаю, іх можна ажыццявіць у любым абласным цэнтры, маленькім горадзе, вёсцы. Галоўнае, каб была ў тым запатрабаванасць.

K

"зафрахтаваць"?

Спашлюся на прыклад, які наўпроставяга дачынення да тэмы нататкаў не мае. Летась я з жонкаю адпачываў у Чарнагорыі, у Будве. Той Будве больш як дзве тысячы гадоў. Ідзем мы экскурсіяй па горадзе, гід распавядае нам, якая слаўная гісторыя ў Будвы, якія вялікія цывілізацыі тут пакінулі свой след. І раптам паўз нас у бок выспы Сант-Стэфана, дзе адпачываць па кішні не проста багатым, а толькі вельмі-вельмі багатым людзям, праязджае шыкоўны кабрыялет... Ведаецца, у гэты момант уся будванская гісторыя, а разам з ёю і ўсе святыя камяні Чарнагорыі падаліся мне і, упэўнены, іншым экскурсантам чымсьці не нашта вартым увагі ў параўнанні з гэтым цудам тэхнікі і знакам высокай прэстыжнасці. Бо той кабрыялет успрымаўся не йнакш як карабель іншапланецяна на вясковай вуліцы.

Дык вось каб побач з гістарычнымі артэфактамі, прадстаўленымі ў "Тутэйшым дызайне..." змясціць работы класікаў дызайну мінулага стагоддзя, скажам, Томаса Мальдана або Ціма Сарпаневы, у большасці глядачоў быў бы стрэс, аналагічны таму, пра які я апавядаў вышэй. Гэта не заклад у адрас аўтараў даведніка, якія зрабілі велізарную, патрэбную грамадзе працу. Гэта думкі з нагоды знаёмства са згаданай кнігай. На прысутнасць, на пэўнае месца ў глабальнай прасторы з прыведзенага ў даведніку могуць прэтэндаваць хіба аўтамабіль "Белаз" і трактар "Беларус". Для рэгіёна вялікай дзяржавы гэта дастаткова, а для суверэннай краіны — замала.

Сёння Беларусь разам з усёй Усходняй Еўропай трапляе пад вызначэнне "цывілізацыя, што даганяе". Гэта значыць, што для прызнання Беларусі за раўнапраўнага

партнёра нам давядзецца засвоіць законы сусветнага рынку, навучыцца рабіць рэчы, адпаведныя сусветным стандартам. У гэтай сітуацыі дызайн можа быць вельмі карысным як сродак адаптацыі краіны да глабальных працэсаў. Аднак відавочна (і гэта пацвярджае рэкламны блок даведніка), што беларускія дызайнеры засяроджаны, у асноўным, на стварэнні побытавага камфорту, эстэтычнай аздобы жыцця. Справа патрэбная, у савецкі час нам гэтага вельмі не хапала.

Але ж тое, што дызайн не задзейнічаны (або недастаткова задзейнічаны) у прамысловасці, наўрад ці можна лічыць нармальным. Іншая справа, што ў сітуацыі, калі Беларусь ператвараецца ў зборачны цэх распрацаванай у замежжы прадукцыі, нашаму дызайнеру сапраўды няма чаго рабіць. Атрымліваецца, што каб не страціць кваліфікацыю, ён або з'язджае за мяжу, або працуе на радзіме ў мясцовым філіяле замежнай фірмы. З аднаго боку ў нас За-

хад з высокімі тэхналогіямі, да якіх нам трэба адаптаваць нават не столькі сваю прамысловасць, як псіхалогію, у пэўным сэнсе разбэшчаную папярэднія эпохай. З другога — Кітай, які за кошт танных версій сусветных брэндаў выціскае нашых жа вытворцаў з нашага ўнутранага рынку.

Дызайн у гэтай сітуацыі — не панacea, не залаты ключ да дзверы, за якой Бураціна шчасце знайшоў. Але, нагадаю, дызайн вылучыўся ў самастойную прафесію менавіта ў часы вялікага крызісу 1930-х гадоў і ў пэўнай ступені выхаду з крызісу спрыяў. Я абсалютна упэўнены, што калі беларускі дызайн, які зараз нібы ў свабодным плаванні, будзе паўнаватарна "зафрахтаваны" дзяржавай, краіне будзе лгчэй адолець прастору будучыні.

K

Наша выбарка тузіну дызайнерскіх распрацовак і артэфактаў паводле каталога — у наступных нумарах "К".

— Коласаўскі — мой першы “жывы” дарослы тэатр, які пабачыў падлеткам у Талачны, куды коласаўцы прывезлі спектакль “Родная маці”. А потым я патрапіў сюды ў якасці артыста пасля заканчэння тэатральна-мастацкага інстытута. Памятаю карыфеяў коласаўскай сцэны. Прычым не толькі іх сцэнічныя ўзлёты, але і цікавосткі з нашых сустрэч. Скажам, Анатолю Шэле, народны артыст Беларусі, ішоў неяк мне насустрач у бабровай шапцы, каракулевым каўняры і чамусьці ў спартыўных штанах. Але як ён ішоў — вельмі паважна, самавіта! Альбо славуці Аляксандр Ільінскі, які аднойчы, ідучы са мной, доўга чмыхаў носам, а потым як кашлянуў. Я параіў яму: “Аляксандр Канстанцінавіч, трэба пераціснуць пераноссе, тады добра будзе”. А ён мне: “Дзетачка, Валерык, у жыцці і так мала радасцей, што ж я буду пазбаўляць сябе іх”. Вось такія дробязі. Але яны чамусьці запамніліся. Згадваю, як быў уражаны прыгажосцю, “пародай”, як той казаў, Алены Радзялоўскай, народнай артысткі Беларусі. Я ж рыхтаваў перадачу на абласным тэлебачанні да 40-годдзя тэатра (а пазней і ставіў юбілейны вечар), дзе іграў з ёй ва ўрыўку з “Блуднага сына” (ішоў у нас такі спектакль). Наогул, для мяне ўваходзіны ў тэатральнае жыццё былі ўражальнымі і эмацыйнымі. Прыгадваю не толькі славутых калег, але і першых гледачоў. Пасля прэм’еры “Вей, ветрык” па п’есе Яніса Райніса, выходжу на апладысменты, але не кланяюся, бо бачу, як калі рампы плачуць гледачы. Я ўзрушаны! Бо разумею, што гэта мае нейкае дачыненне і да мяне. І таму я шчыра ўдзячны гэтаму тэатру, дзе працавалі артысты той старой маскоўскай школы — той жа Ільінскі, тая ж Радзялоўская, Сяргейчык...

■ **“Самаакупнасці не павінна быць у тэатры, яе нідзе ў свеце няма. Мастацтва — гэта шматгадовы ўнёсак наперад, яно з людзей, з натоўпу робіць нацыю. А потым нейкім дзіўным чынам паўплывае і на ўраджай. Мы часцяком таго не разумеем”.**

— **Да іх жа на заняткі, якія влі мхатаўцы яшчэ першага набору, прыходзіў сам Станіслаўскі, а таксама Качалаў, Міхаіл Чэхаў.**

— Так, сувязь наўпрост яшчэ з тымі волатамі! Я потым зразумеў, наколькі гэта важна. І першыя рэжысёрскія крокі былі зроблены таксама тут — казка “Беласнежка і сем гномаў”. Ніколі не забудуся, як ішоў на сваю першую рэпетыцыю і сеў недзе збоку, а Люся Лагун, памочнік рэжысёра, мяне падштурхнула ўперад, у тарэц стала. І я ўпершыню адчуў сябе рэжысёрам, чалавекам, які кіруе і адказвае перад мноствам людзей за лёс спектакля.

— **Наколькі разумею, вы, хоць і вучыліся на акцёрскім аддзяленні, мелі схільнасці да рэжысуры?**

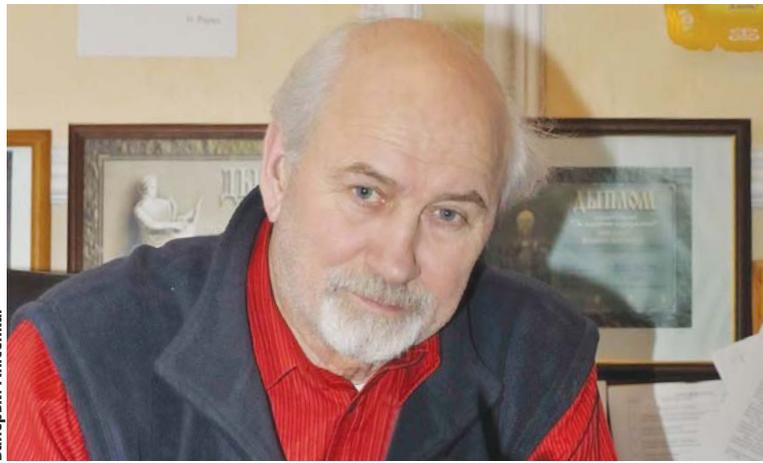
— Справа нават не ў здольнасцях — цяга была. Калі паглядзець мае студэнцкія сшыткі, дык яны стракацця развагамі, рэплікамі.

— **Потым быў Мінск, Купалаўскі тэатр, стажыроўка ў Маскве... І ваша наступная сустрэча з Коласаўскім тэатрам адбылася праз сорак з гакамі гадоў пры пастаноўцы п’есы Георгія Марчука “Кракаўскі студэнт” — пра юнацтва Скарыны...**

— Гэта быў гасцявы варыянт. Помніцца цікавая, вобразная сцэнаграфія Валянціны Праўдзінай — адна з першых яе работ у тэатры. Памятаю маладых Яўгена Бераснева у ролі Скарыны і Наталлю Сала-

Валерый АНІСЕНКА — заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР, спецыяльнай прэміі Прэзідэнта краіны дзеячам культуры і мастацтва і прэміі Кіраўніка дзяржавы “За духоўнае адраджэнне”, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў — заснавальнік і першы галоўны рэжысёр Тэатра-студыі кінаакцёра ў Мінску, пад яго кіраўніцтвам набылі новае творчае дыханне беларускі радыётэатр (там рэжысёр ажыццявіў больш за 100 пастановак) і Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі. Ён вядомы як стваральнік шэрагу тэлевізійных пастановак, мастацкіх і дакументальных фільмаў. Да гэтага трэба дадаць яго шматлікія акцёрскія работы. На працягу апошніх чатырох гадоў творчае аблічча Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа наўпрост звязана з гэтай асобай. Напярэдадні 90-годдзя славутага калектыву мы сустрэліся з яго мастацкім кіраўніком.

Унёсак наперад

Валерый Анісенка.

Нацыянальнаму акадэмічнаму драматычнаму тэатру імя Якуба Коласа — 90!

маху-Конанаву ў ролі яго каханай. У ролі арцыбіскупа цудоўна працаваў мой сябар, з якім мы яшчэ ў юнацтве сядзелі ў адной грымёрцы, — Тадэвуш Кокшытс. Гэта была ўдалая п’еса. Мне вельмі імпанавала, што ставіў яе менавіта ў Коласаўскім тэатры. Я адгукнуўся на прапанову кіраўніцтва, і вельмі ўдзячны за яе былому дырэктару Рыгору Шацко. Працаваў з задавальненнем, у мяне было адчуванне свята.

— **Наколькі нечаканай аказалася прапанова ўзначаліць калектыв? З якімі праблемамі, перашкодамі сутыкнуліся з пачаткам працы?**

— Вельмі складанае пытанне. Гэта было валявое рашэнне колішняга міністра культуры Паўла Латускі. Але, калі глядзець углыб, ён усё слушна зрабіў. Таму што тэатр знаходзіўся ў крытычнай сітуацыі. Сюды павінны быў прыйсці чалавек з моцнымі прыняцямі, воляй. Жаданнем выканаць задуманае. Я і прыйшоў з такімі ўласцівасцямі. Пад Новы год выйдуць мае “Віцебскія дзённікі”, дзе я падводжу вынікі зробленага за чатыры гады. Гэта быў вельмі цікавы, значны перыяд майго жыцця, асабліва першыя два гады, калі я быў адказны за ўсё, нават за надвор’е. Дырэктар і мастацкі кіраўнік у адной асобе — гэта магутная ўлада, але і моцная адказнасць. Людзі, у большасці сваёй, паверылі мне, пайшлі за мной. Але, як і ў любой справе, былі і праціўнікі. У майёй кнізе ёсць канкрэтныя лічбы і факты, якія пацвярджаюць, што мне ўдалося зрабіць. За час кіравання на “дзвеонай” пасадзе, а гэта два з паловай гады, скажам, было пастаўлена 30 новых спектакляў.

— **Навошта так шмат?**

— Неабходна было “разбудзіць” труп, загрузіць усіх ролямі, змяніць рэпертуар (павярнуцца да сённяшніх праблем, пусціць на сцэну сучасную драматургію), выпрацаваць сучасны стыль акцёрскага існавання. Стаць сучасным, жывым тэатрам,

вярнуць да сябе сур’ёзнага гледача, прыцягнуць моладзь. Задачы не на адзін сезон — на гады. Паралельна многае ўдалося зрабіць у гаспадарцы тэатра: з дапамогай Міністэрства культуры набылі новы аўтобус, адкрылі тэатральную гасцёўню, падрыхтавалі новую малую сцэну, перавялі на “лічбу” гук, святло і многае іншае. Але асноўныя мае намаганні былі скіраваныя на труп. Я практычна з кожным артыстам зрабіў тую ці іншую ролю. Запрошана на пастаноўку 15 рэжысёраў, у тым ліку стваральнік і мастацкі кіраўнік Маскоўскага тэатра “На Юго-Западе”, народны артыст Расіі Валерый Беляковіч з “Рамэа і Джульетай”, і яго спектакль дасюль упрыгожвае нашу афішу.

— **Наколькі ўдалося ажыццявіць творчую праграму?**

— Наша справа практычная, і таму трэба глядзець і прыгадваць спектаклі, там ёсць свая эстэтыка, свая адметнасць — у выбары п’ес, існаванні акцёраў на сцэне, сцэнаграфіі. У кожным убачым пераконаўчыя акцёрскія работы — гэта і ёсць доказ слушнасці праграмы. Сялянцін пасяў жыта, хай месцамі яно і вымакла, але вырасла. Так і тут, у тэатры: калі нехта пачуў мяне, вынік ёсць, нехта не пачуў — выніку няма. Найбольшы доказ і мая радасць — адкрыццё драматычнага таленту выдатнага акцёра Юрася Цвіркі. Гэта было поўнай нечаканасцю для ўсіх, калі ён, прызнаны камік, “народны артыст Віцебска”, узяўся да трагедыіных вяршынь у “Макбеце”. Цяжка прызнаць гэта самім? Пацверджанне — поспех на міжнародных фестывалях. Маю вялікую радасць ад работы з магутнай актрысай Тамарай Скварцовай, артысткай з глыбокім тэатральным полем, багатай сцэнічнай біяграфіяй. Да ўсяго, займаўся і займаюся выхаваннем акцёра, як і ў іншых тэатрах. Сёння гэта рэдкая якасць — бацькоўская, і людзі яе адчуваюць. Хацелі бы адзначыць маладога

артыста Рамана Салаўёва. Ён валодае сучасным мысленнем, паводзінамі і сучаснай сцэнічнай мовай. Дадам, што многія з коласаўцаў пры мне сыгралі такія ролі, якія за ўвесь свой творчы лёс не атрымлівалі. Напрыклад, Зінаіда Гурбо стварыла вобраз Бернарды Альбы.

— **Якім вам бачыцца Коласаўскі тэатр у кантэксце творчага жыцця краіны?**

— Прыішоў новы час, і мы яшчэ самі дакладна не асэнсавалі, наколькі ён іншы. Нездарма гаворыцца пра чацвёртую, тэхналагічную, рэвалюцыю. Ды цяпер эканамічныя ўмовы такія, што не наездзіш па гастролях. Хоць мы пару разоў былі ў Мінску, паказалі і “Макбета” і “Пахавайце мяне за плінтусам”. Але цяпер гэта складана. Культурны абмен фактычна знік. І тут нам трэба спусціцца з вышынь на грэшную зямлю. Мы мала на што ўплываем. Нават у Віцебску. Тэатр жа апошніх гадоў у прынцыпе дае адну і тую ж рэч — камерцыйныя спектаклі. Трэба ж выхоўваць і сябе і гледача, а “петрасянаўшчыну” з тэатра выганяць прэч. Тэатр — не маскультура, а адзін з базавых відаў мастацтва.

— **А як выжываць?**

— Так ставіць пытанне нельга: самаакупнасці не павінна быць у тэатры, яе нідзе ў свеце няма. Мастацтва — гэта шматгадовы ўнёсак наперад, яно з людзей, з натоўпу робіць нацыю. А потым нейкім дзіўным чынам паўплывае і на ўраджай бульбы або пшаніцы. Мы часцяком гэтага не разумеам.

— **Зусім нядаўна вы пабывалі ў Расіі, у Іркуцку, дзе ўвасобілі пастаноўку шэкспіраўскага “Макбета”...**

— Я трапіў у тэатр сваёй мары. Уявіце сабе: ім кіруе больш за 30 гадоў выдатны дырэктар Анатолю Стральцоў, заслужаны работнік культуры Расіі. Больш за тое, ён мне сказаў у прыватнай гутарцы, што 80% работнікаў працуе з ім больш за 20 гадоў. Ён стварыў непараўнальны творчы калектыв. Спектакль атрымаў добрыя водгукі ў прэсе, наколькі ведаю, на яго добра ходзяць. Магу сказаць, што я не падвёў ні сябе, ні свой тэатр, ні сваю краіну.

— **З якімі прэм’ерамі, праектамі сустракае Коласаўскі тэатр сваё 90-годдзе?**

— Да канца года мы пакажам яшчэ дзве прэм’еры. Першая — меладрама італьянскага драматурга Альда Нікалаі “Матылёк... Матылёк...” Гэта мой падарунак да 70-годдзя заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь Тамары Скварцовай. Рэжысёр-пастаноўчык Міхась Краснабаеў рыхтуе для маленькіх гледачоў казку “Прыгоды Дзюймовачкі” (аўтар п’есы — расійскі драматург Павел Ісайкін). У наступным годзе нас чакае цікавая работа маёй вучаніцы Ірыны Цішкевіч спектакль “Злачынца з роду Дастаеўскіх” па п’есе сучаснага беларускага драматурга Ягора Конева. Дзея

гэтага гістарычнага дэтэктыва адбываецца ў часы Вялікага Княства Літоўскага (што ўжо само па сабе цікава). Ніна Обухава, таксама мая вучаніца, працуе над інсцэніроўкай кнігі Святланы Алексіевіч “Цудоўны алень вечнага палявання”. Адмыслова для народнага артыста Беларусі Тадэвуша Кокшытса Сяргей Кулікоўскі, галоўны рэжысёр Новага драматычнага тэатра з Мінска, плануе паставіць “Дзядзечкаў сон” Фёдара Дастаеўскага. У планах тэатра таксама камедыі Браніслава Нушыча “Доктар філасофіі” (рэжысёр Міхась Краснабаеў), Жана-Батыста Мальера “Хітрыкі Скапэна” (Ірына Цішкевіч), “Гэтыя вольныя матылі” Леанарда Герша (Юрый Пахомаў). Гэта выдатны літаратурны, драматургічны матэрыял, а які атрымаецца вынік — пабачым.

— **Юрый ІВАНОЎСкі, тэатразнаўца Віцебск**

Форум

Гістарычная драма: работа над памылкамі

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 3.)

Ірына АНДРЭЕВА: — Мяне цешыць наяўнасць шырокай разнастайнасці падыходаў да гістарычнай драмы ў сучасных аўтараў. Як мне здаецца, зараз гэты напрамак набывае большую філасофскую і псіхалагічную глыбіню. Падобная гістарычная драма можа быць карыснай сучасніку ў асэнсаванні экзістэнцыйных праблем і мець пэўны псіхатэрапеўтычны характар. Аднак лёс жанру залежыць не толькі ад карыснасці яго для гледачоў і ад якасці літаратурнага матэрыялу, але і ад запатрабаванасці ў рэжысёраў.

Міхаіл ТУРВУНОЎСкі: — Пакуль айчынныя тэатры вядуць надзвычай асцярожную палітыку, робяць стаўкі на класічныя, даўно вядомыя гледачу творы.

Мікалай РУДКОЎСкі: — Нас “перакармілі” гістарычнымі п’есамі не вельмі добрай якасці і ўзроўню, таму адбыўся адток цікавасці да яе. Змянілася і эпоха: у XXI стагоддзі стала цікавай актуальная драма, якая ўздымае сённяшнія праблемы чалавека ў нашай краіне і ў свеце. Але гісторыя рухаецца па спіралі, а мы так і не зрабілі работу над памылкамі, таму гістарычны жанр можа зноў стаць цікавым для сучасных падмосткаў.

Сяргей КАВАЛЁЎ: — Нагадаю, сам жанр распаўсюдзіўся ў іншых краінах значна раней, чым у Беларусі. Возьмем да прыкладу п’есы пра Барбару Радзівіл: у палякаў першы твор з’явіўся напачатку XIX стагоддзя, у літоўцаў — у 1930-я, краіны-суседкі, уступаючы ў новае тысячагоддзе, перажылі пэўную эвалюцыю п’ес такога кшталту. У тамтэйшых драматургаў гэты вобраз значна ўскладнены, больш супярэчлівы. У Беларусі пачалі пісаць пра Барбару ў 1990-х, таму, канешне, на першы план выйшла патрэба ўвогуле распавесці людзям, хто гэта. Атрымаўся пэўны дысананс паміж тым, што было ў нас, і тым, што ў гэты час рабілі нашы суседзі. Часцяком яны ўжо адмаўлялі тое, што мы толькі сцвярджалі...

Цімафей ІЛЬЕЎСкі: — Адназначны адказ: сучасная гістарычная драма практычна адсутнічае, усё лепшае — у мінулым. Гістарычная тэма займае такое малое месца ў рэпертуары сучасных тэатраў, хоць плач. Камедыі-меладрамы-вадзвілі — вось і ўвесь жанравы спектр сучаснага беларускага тэатра. І, хвалююся, такая сітуацыя застанецца да таго часу, пакуль ад тэатраў будуць патрабаваць у першую чаргу выканаць статыстычныя паказчыкі напаяўняльнасці глядзельнай залы... А між тым, гістарычная тэма запатрабаваная, тэма нацыянальнага самавызначэння лунае ў паветры і бударажыць розум дзеячаў мастацтва. Ускосна пра гэта сведчаць дзве апошнія пастаноўкі Купалаўскага тэатра: “Пан Тадэвуш” і “Дзве душы”. Аднак першая — патэтычная класіка, другая — інсцэніроўка прозы. Відаць, не ад багацця беларускіх п’ес на гістарычную тэматыку Мікалай Пінігін узяўся за тую пастаноўку...

Сяргей КАВАЛЁЎ: — Арганізатары конкурсу абяцалі па выніках выпусціць зборнік п’ес. Творы, што прымалі ўдзел, усе новыя, нідзе не апублікаваныя. Вось прачытаем, і тады можна будзе аргументаваць працягнуць гаворку, ці выйшла айчынная гістарычная драма на новы віток свайго развіцця.

Кадр з фільма "Маленькая палюўніца з беркутам".

"Д" не заўсёды "дзяцінства"

На мінулым тыдні ў кінатэатры "Піонер" можна было паглядзець 8 конкурсных дзіцячых і юнацкіх карцін штогадовага "Лістападзіка". Аднак, сёлета гэта былі не самыя адназначныя, не самыя простыя, а месцамі нават не юнацкія стужкі. Пра што яно, гэта (не)дзіцячае кіно?

Пра дабро і людзей

Азербайджанскія рэжысёры Рафік Аліеў і Джавід Тавакул зрабілі простае, але ад гэтага не без вытанчанага стылю і глыбокага сэнсу кіно. "Урок" атрымаў "Залаты лістападзік" і быў прадстаўлены на шырокім экране з шматгалосай агучкай. Адназначны плюс за назву, таму што "ўрок" — гэта і наводка, маўляў, фільм усё ж на школьную тэматыку. Але галоўны сэнс назвы ў іншым. Немудрагелістая гісторыя хлопчыка Халіда, якога не любяць у класе не столькі за тое, што ён тоўсты і непаваротлівы, колькі за яго востры розум і добрае сэрца. Вось ён і дае ўрок сваім крыўдзіцелям, але зусім без злосці, хутчэй, з недзіцячай мудрасцю і любоўю. Дарэчы, мудрасць як галоўная скразная тэма ў кінатэатры добра карэлюе з праблемай дзіцячай жорсткасці і праз яе, па сутнасці, раскрываецца. Цікавая сцэна, дзе Халід робіць сюрпрыз сваім аднакурснікам і кожнаму прысвячае верш уласнага сачынення наконт яго (яе) імя. Вершы не выглядаюць графаманскімі, а наадварот, акрамя іх сэнсавай каштоўнасці, яны маюць цікавую форму, неардынарны параўнанні ці метафары. Думаю, што паэзія стала той самай нечаканай кульмінацыяй у прадказальным (калі быць шчырымі) сюжэце. Упрыгожваннем фільма стала меланхалічная музыка (чамусьці яна нагадвае савецкую "Іронію лёсу...") і некаторыя прыёмы кшталту запаволенай здымкі.

А вось на фільм Дамініка Весэлі "Прыгоды Нэлі" (з аднагалосай агучкай, якая псавала ўспрыманне яркага, насычанага візуальна дзіцячага кіно) трапіла падчас яго прадстаўлення рэжысёрам. Весэлі расправіў, што над сцэнарыем працавалі два чалавекі на працягу 10 гадоў, абодва яшчэ маленькімі ездзілі з сям'ёй у Румынію, у той час адзін з іх згубіўся, і гэта гісторыя аказалася ў аснове сюжэта. Сям'я Клубунд пераязджае з трынаццацігадовай дачкой Нэлі з Германіі ў Румынію з прычыны выгаднай прапановы па працы, якую зрабілі бацьку сямейства. Прыгожыя пейзажы, добрыя людзі, але ўсё добра не бывае, і дачка пачынае бунтаваць супраць пераезду, апынаючыся, у выніку, закладніцай. Фільм

Кадр з фільма "Мікроб і Бензін".

Кадр з фільма "На ўзроўні вацэй".

Кадр з фільма "Урок".

асэнсаваны і цікавы, але здаецца смешнай такая відэачная гульня на стэрэатыпах. Першую палову фільма цыгане прадстаўлены як хітры, вёрткі, не вельмі прыемны народ, другую — самаадданы і недазразумелы. Наогул, усё добра, як і павінна быць у дзіцячым кіно, але хронаметраж нібы адмыслова падзелены на дзве часткі: "да" і "пасля". Для папярэджання: некаторыя мамы былі незадаволеныя парай момантаў, дзе дэманстраваліся "дарослыя рэчы". Не ведаю дакладна, дзе яны ўбачылі, але (так, на ўсялякі выпадак) на афішы было абмежаванне "10+".

Пра стэрэатыпы і грамадскую думку

Рэжысёрскі дэбют Ота Бэла пасуе людзям любога веку. "Маленькая палюўніца з беркутам" — фільм дакументальны, але, шчыра кажучы, дакументальнасць тая ніколі не сумная, яна надае стужцы натуральнасць, сапраўднасць, і, разам з тым, вытанчанасць, якія не "ад-

пускаюць" глядача да апошняга кадра. Айшалпан з дзяцінства была дзяўчынкай асаблівай, замест традыцыйнай жаночай працы, якой павінны займацца дзяўчыны ў патрыярхальным грамадстве, адкуль геранія выйшла, яна абрала працу, пра якую марыць. Як і бацька, Айшалпан стане ўтаймавальніцай дзікіх птушак, але ёй давядзецца прайсці праз чараду выпрабаванняў і непаразумення з боку людзей. Каштоўнасць карціны складаюць не толькі сюжэт і рэжысёрская работа, але і захалляльныя пейзажы горнага Алтая і цікавыя ракурсы актыўнага дзеяння (напрыклад, калі Айшалпан залазіць у гнездо беркутаў). Выклікае сімпатыю і маленькая палюўніца, і яе бацька, і маці, што асабліва падтрымлівае сваю дачку. Дарэчы, тут развіваецца і папулярная сёння тэма фемінізму, якая і гучыць вуснамі маці: "Я веру, што гэта права жанчыны — выбіраць".

Заканчэнне на старонках 12 — 13.

Прадай сябе! Калі здолееш...

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 5.)

Паўнаватрасна ж карыстацца уласна пітчынгам у Беларусі пачалі "знізу", дзякуючы энтузіястам. Самы свежы прыклад — адукацыйная сустрэча "Documentary hub" у Акадэміі мастацтваў, зладжаная камандай фестывалю "Паўночнае ззянне". У той час, калі ясныя крытэрыі адбору, агучванне складу журы, публічнае абмеркаванне сцэнарных ідэй сыграла б толькі на карысць працэдур. Таксама "лакальны" конкурс адбыўся ў 2015 годзе ў рамках творчага праекта "Kinosprint", дзе журы абрала сцэнарыі кароткаметражных фільмаў на экалагічную тэматыку. Зараз жа за пітчынг грунтоўна ўзяўся "Лістапад". І, трэба адзначыць, не беспаспяхова.

Пітчынг усяму галава

Вялікая кампанія сімпатычных маладых людзей увечары ў фестывальны чацвер па чарзе выступала. Адны з іх нярвова жартавалі, іншыя — імкнуліся быць сур'ёзнымі, але пры гэтым усе распавядалі, гледзячы на аўдыторыю, важныя для іх рэчы па-англійску. Незнаёмы чалавек прыняў бы гэта прадстаўленне за нефармальныя курсы замежнай мовы і памыліўся б. Менавіта так індустрыяльная платформа "Лістапада" правяла адкрыты адукацыйны пітчынг, у якім удзельнічала 16 праектаў беларускіх рэжысёраў. Куратарамі ў ім выступілі Алекс Шыраеў і Віктар Нурдэншольд, прадстаўнікі міжнароднага праекта "B2B", які аб'ядноўвае кінадакументалістаў ад Балтыкі да Чорнага мора.

Каардынатар платформы Лізавета Бобрыкава распавяла, што сёння настала неабходнасць у правядзенні адукацыйных мерапрыемстваў. Стала відэачным, што ў беларускіх рэжысёраў (з-за адсутнасці развітага інстытута прадзюсавання) няма дастаткова багатага досведу прадстаўлення сваіх праектаў на міжнароднай арэне і разумення камерцыйнага патэнцыялу праекта, прынцыпаў работы міжнароднага кінарынку. Адкрыты конкурс акурат і створаны, каб аўтары здолелі прайсці прафесійную падрыхтоўку і якасна змянілі прэзентацыю праекта. Калі апошні плануецца да выхаду на капрадуючы або міжнародныя фестывалі, гэты момант павінен быць прадугледжаны на ўзроўні ідэі і сцэнарыя.

Што да прадстаўнікоў "B2B DOC", якія прыязджалі летась на фестываль з прэзентацыяй сваёй ініцыятывы, то іх асноўны інтарэс — наладжванне сувязей і падтрымка праектаў з нашага рэгіёну. Алекс Шыраеў і Віктар Нурдэншольд на практыцы знаёмыя са спецыфікай беларускага фінансавання, развіцця кінаіндустрыі і ўзаемаасункамі з дзяржаўным сектарам у кінасферы. Яны "прынятыя" на міжнародных дакументальных фестывалях, ведаюць, як "зрабіць правільна", і могуць дапамагчы беларускім аўтарам не толькі словам, але і справай.

Вучым англійскую

Хоць пітчынг насіў дакументальны характар, арганізатары патлумачылі, што ў гэтым не было наўмыснага абмежавання — запрашаныя цыотары спецыялізуецца на даккіно. Таму было прынятае рашэнне адабраць найлепшыя дакументальныя праекты для дэталёвага разбору і прадаставіць доступ на трэнінг усім удзельнікам, у тым ліку аўтарам і праваго кіно, якія перапрацоўвалі свае праекты на прыкладзе дакументальных фільмаў.

Нюансы адбору. Па словах Лізаветы Бобрыкавай, атрыманыя

матэрыялы часцяком не мелі структуры і логікі апавядання. За награвашчваннем тэксту складана было ўбачыць самую ідэю і тое ўнікальнае аўтарскае бачанне, якое стала відэачным пры асабістым сустрэчы. "Нават пры наяўнасці добрай ідэі аўтары часцяком не могуць сфармуляваць з яе камерцыйную прапанову, якая інтрыгуе, — кажа каардынатар Індустрыяльнай платформы, пазначаючы "працу над памылкамі", якую варта наперад правесці рэжысёрам. — Не разумеюць, што выходзячы на пітчынг, яны не просяць міласціню, а прапануюць уступіць у паўнаватрасны партнёрска зносіны, карысныя як для аўтара, так і для прадзюсара або прадстаўніка тэлеканала ці фонда".

Многія праекты ў далейшым могуць не атрымаць належнай падтрымкі і фінансавання ўсяго толькі з-за няўмення пісьмова фармуляваць прапанову яшчэ на этапе яе падачы. Існуюць дакладныя правілы таго, як яна афармляецца і што ў змесце: "longline", "synopsis", "director statment" і да таго падобныя. Усё гэта трэба ўмець рабіць, як і размаўляць на англійскай мове — і гэта яшчэ адна ўмова працы на глабальным кінарынку. Так, тры праекты не здолелі ўдзельнічаць у пітчынгу, паколькі аўтары не валодалі на патрэбным узроўні мовай.

Не лічачы гэтых непаразуменняў, непасрэдна сам працэс прэзентацыі прайшоў паспяхова. Высветлілася, што недахопу ідэі ў рэжысёраў, якія пачынаюць, няма — праекты сапраўды аказаліся цікавымі і закралі важныя тэмы. Мяркуючы па рэакцыі, ментары таксама былі прыемна здзіўленыя ўзроўнем праектаў і выказалі жаданне далей іх падтрымліваць і займацца прасоўваннем на міжнародным узроўні.

Аўтарскі фідбэк

Былі адабраныя 5 найбольш перспектывных работ: "Мастацтва цензуры" Максіма Шведы, "Babushka Lost in Transition" Аляксандра Міхалковіча, "У напрамку да цуда!" Кацярыны Маркавец, "Мая Германія" Аляксандра Свішчэнкова і "Звычайнае кіно" Любові Земцовай.

Пасля ж рэжысёры ацанілі атрыманы досвед. Кацярына Маркавец асабліва адзначыла ўцягнутасць у працэс, захопленасць справай ментараў. "Звычайна майстры табе кажучы: "Трэба змяніць назву" — і ты потым доўга думаеш... А Віктар і Алекс самі спантанна генервалі мноства варыянтаў. "Трэба змяніць назву! А калі назваць так і так. Давай лепш... вось гэта возьмем!" Я была здзіўленая падыходам, калі табе проста дораць варыянты", — прызналася аўтар. Максіму Шведу трэнінг спадабаўся перш за ўсё магчымасцю працаваць у камандзе. "Камандны дух у прынцыпе ў творчай справе вельмі важны. Ты разумееш, што не адзін такі вар'ят, што ёсць гэтка ж апантаная энтузіясты і ад гэтага не страшна рухацца далей. Веру, што ў гэтай гісторыі будзе працяг і мы здымем тое, аб чым распавядалі", — адзначыў рэжысёр, які прэзентаваў праект, што разглядае працоўныя абавязкі камунальнікаў як сучасную форму мастацтва.

Зваротная сувязь, атрыманая ад аўтараў, падштурхоўвае да думкі, што айчыннае кіно сёння развіваецца па прынцыпе не дзякуючы, а насуперак. У такіх, пакуль што не самых камфортных умовах, даводзіцца забывацца на прыродную сарамліваць і вучыцца стаяць за сябе і ўласныя ідэі. Падаецца, так можна зрушыць сітуацыю з мёртвай кропкі.

Тарас ТАРНАЛІЦКІ, кінааглядальнік

Тэатральная плошча

Спектакль “3 жыцця насякомых” быў прэзентаваны беларускай публіцы ў першы дзень VI Міжнароднага форуму тэатральнага мастацтва “ТЭАРТ”. Менавіта гэта абсалютная ці, як апошнім часам прынята казаць, сусветная музычна-тэатральная прэм’ера сталася адкрыццём і беларускага шоу-кейса “Belarus Open”, і ўсяго фестывалю. А словы “адкрыццё” і “сусветнае” — самыя бадай, прыдатныя, каб сцісла акрэсліць сутнасць падзеі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Ініцыятарам выступіў беларускі кампазітар Валерый Воранаў, які апошнім часам жыве паміж роднай краінай і Германіяй. Неяк ён убачыў выступленне кабарэ-бнда “Сярэбране вяселле” і вырашыў пасупрацоўнічаць з яго лідарам і салісткай Святалянай Бень. Падобныя нечаканыя тандэмы для яго не рэдкія: заўважыўшы кагосьці з цікавых творчых асоб, ён тут жа запальваецца новымі ідэямі. Так было, да прыкладу, з шоуэманам Міхеём Насарогавым, якога кампазітар запрасіў у якасці саліста-чытальніка, ствараючы па замове Міжнароднага фестывалю Юрыя Башмета свой “Архітэктон” паводле паэмы “Звярынец” Веліміра Хлебнікава. Ётым разам ён думай звярнуўца да твораў Святаляны Алексіевіч, але Бенька, у сваю чаргу, прапанавала вершы Мікалая Алеянікава. Прычым сама абрала з яго творчасці тое, што хацела б увасобіць. Так што кампазітару заставалася хіба скараціць прапанаваны яму спіс,

каб твор уклаўся прыблізна ў гадзіну. У выніку спыніліся на 14 вершах, якія і сталі асновай вакальнага цыкла. Апошняе азначэнне выкарыстана невыпадкова: у арыгінале партытура “3 жыцця насякомых” пазначана як “вакальны цыкл для спеўнай актрысы, скрыпкі, тэрменвокса і фартэпіяна”. Музычны складнік твора цалкам самадастатковы, можна без цяжкасці ўявіць яго акадэмічнае выкананне, якое мела б не меншы фурор. Але той сінтэз мастацтваў, што ўзнік у спектаклі, шмат у чым быў справакаваны самімі вершамі, якія далёка не ўпершыню знайшлі музычна-тэатральнае ўвасабленне.

Асаблівай увагай твораў карысталася “Муха”. Прынамсі, гэты верш увайшоў і ў вакальны цыкл “Каханне і жыццё паэта” расійскага кампазітара Леаніда Дзясятнікава, і ў рок-назвы “Вісекцыя” украінскага кампазітара, рэжысёра, акцёра, спевака (у тым ліку опернага), заснавальніка аўтарскага тэатра Аляксея Каламіціава. Абодва творы былі рэалізаваныя на тэатральнай сцэне. Цыкл Дзясятнікава, напісаны ў 1989 годзе на вершы Алеянікава і Хармса, у 2007-м ператварыўся ў аднаактовы балет Аляксея Ратманскага “Вываліваюцца старухи”, дзе харэаграфія дакладна ішла за тэкстам, камічна ілюстравала яго ледзь не падрадкавым “пераказам-перакладам”. “Вісекцыя”, наадварот, была скіравана ў папільны бок. З 2003-га, калі з’явіліся чатыры рок-назвы, у сваю чаргу, прапанавала вершы Мікалая Алеянікава. Прычым сама абрала з яго творчасці тое, што хацела б увасобіць. Так што кампазітару заставалася хіба скараціць прапанаваны яму спіс,

Космас пад мікраскопам

Сцена са спектакля “3 жыцця насякомых”. / Фота Волгі ПІЎНІКА, праваахоўлена форумам

юцца чалавечыя постаці і зусім не жартыўныя эксперыменты на жывых людзях. Спектакль “3 жыцця насякомых” аказваў куды больш прасякнуты эстэтыкай Сярэбранага веку рускага паэзіі, аб’яднання “ОБ-ЭРИУ”, да якога былі блізкай Мікалай Алеянікаў, Казімір Малевіч, іншыя рэфарматары мастацтва першай трэці XX стагоддзя. У спектаклі знайшлі ўвасабленне і шматлікія калектывы-мастак Марыя Пучко зрабіла выключнае відэа з цудоўнымі “мульчыкамі”, якое дапаўнялі ўдалыя светлавыя эфекты (Сяргей Навіцкі). Затое “прадметная” сцэнаграфія была мінімальнай: высокі эдлік, які адначасова быў і

столікам і лесвічкай, вялізная маска прусака, зольная ператварыць артысту ў іншапланецянку, мікса з вадой — і, лічыце, усё. Пакінуўшы за аснову вакальны цыкл, рэжысёры — згаданая Святаляна Бень і Дзмітрый Багаслаўскі — дапоўнілі ўласна музычныя гучанні тэатральнымі шоргатамі-шмаццэннямі, стварыўшы ў спектаклі папраўдзе касмічную фонасферу. Дый музыкі калектывы-інструменталісты Даша Мароз (фартэпіяна) і Марыя Васілеўская (скрыпка, а таксама тэрменвокс), апрагнутыя ў адмысловыя сцвінчыны строі, выступілі паўнаўтарска і ўдзельнікам тэатральнай дзеі, нават шпайцывалі па сцэне, бы акцёры.

Як жа была дасягнута гармонія між рознымі відамі мастацтва? Пытанне актуальнае, невыпадкова ж лічыцца, што лепшыя вакальныя творы куды часцей узнікаюць на вельмі сярэдняй гэзію: так яны не за-

сляюць музыку. Вядома, бываюць і выключэнні. Але ж тут “сышліся ў пядынку” ўсе мастацтвы разам: слова, музыка, размаіты відэафраг, дзе спалучаюцца акцёрская ігра, пластыка, згаданая “мульчыкі”, светлавыя выявы. Хто ж перамог? Як ні дзіўна, але, уключаючы гледзачоў. Кожны са складнікаў спектакля не “каментаваў” астатнія, не “дапаўняў” іх, а выступаў бы самастойны голас кантраснай поліфаніі, дзе няма падзелу на “сола і акампанемент”.

Ды ўсё ж задавала тон не толькі бязмежна таленавітая, харызматычная Святаляна, але і ўласна музычная драматургія. У ёй закладзены і сістэма лейтматываў-паўтораў (вобразных, стылёвых, сэнсавых), і ўсё тое багачце інтэртэкстуальных разгалінаванняў, што дазваляла вывесці апавед на папраўдзе касмічныя арбіты. Тая ж “Муха”, якая ў Дзясятнікава была вырашана ў рамантыч-

К

ўскладаюць на гледзачоў, кожны з якіх вольны сам “праектаваць” убачанае на сваё ўспрыняцце.

Лізу іграюць дзве артысткі: Марыя Рудакова і Ганна Кушнер. Тым самым рэжысёр праводзіць мяжу між дзвючынкай, што мокла пад дажджом, і заможнай аўстралійкай, якой тата стала. Стала насамрэч — ці толькі ў думках? Бо ранейшая Ліза назірала за ўсім гэтым, заступаючы па той бок кратай. Яшчэ больш кантраснымі становіцца “пераклочнікі” Сімона (Мікалай Раманюк). Ён паўстае штораз у новых абліччах — не толькі знешніх, пераапрапаваючы ў матчына адзенне, але і ўнутраных, быццам дэманструючы два бакі аднаго медаля: перад намі то хворы на галаву чалавек — то быццам у цыврозым розуме, то добры, каплатлы — то хітры, цынчына жорсткі. Не менш складаны характар мастака, які прапівае свой талент, увасабляе Руслан Кушнер. Спектакль вабці менавіта акцёрскімі працамі, за якімі, зразумела, адчуваецца праца рэжысёра.

Дарчы, на наступным тыдні магіляўчане зноў будуць у Мінску — у рамках Нашыянальнай тэатральнай прэміі на сцэне Нацыянальнай акадэмічнага тэатра імя Які Купалы пройдзе “Крайцарава саната”. Не прапусціце!

К

Старая дама — новы твар

“Візіт старой дамы” Дзюрэмтата (а п’есе сёлета — 60 гадоў) абышоў са сцэны свету, атрымаў некалькі экранізацый, быў увасоблены ў оперы беларускага класіка Сяргея Картэса. Здавалася б, чым жа можа здзівіць у такім багатым атачэнні Прудзенскі абласны тэатр лялек? Як высветлілася, усім: ад агульнай ідэі да дробязяў-дэталей сцэнаграфіі. Сталічыя пастаноўчыкі (рэжысёр Аляксей Лялюскі, мастак Аляксандр Вахрамееў) ствараюць максімальна простае, але багатае на асацыятыўныя шэрагі раўненне.

Адным з візуальных лейтматываў спектакля становіцца шэцц унітазаў, якія цягам дзеі выкарыстоўваюцца і ў сімвалічным сэнсе, ператвараючыся ў вазы кветак, пахавальныя вянкi, пастамент для помніка, нават тшосьці накіштальт маўзалея-саркафага, і па сваім прызначэнні: як ніяк, а пабудаваны бацькам Клары гарадскі сарцір застаецца мясцовай славетасцю. Тобі і Рубі аказваюцца баксёрскімі пальчаткамі, семы муж — чамаданам, у адрозненне ад таго ж Дварэчкага, роля якога аддадзена заслужанаму артысту краіны Аляксандру Шаўкаплясаву, запрошанаму з Прудзенскага абласнога драматычнага тэатра (ён ужо ўвасабляў Фаўста ў аднаімянным спектаклі тэатра лялек). Сама ж Клара ў выкананні цудоўнай артысткі Ларысы Мікуліч і вялізнай льялькі з жудасным чэрапам-тварам і сашрубаваным пратэзам замест нагі (чым не Баба Яга — касцяная нага) становіцца смешна-страшным увасабленнем Смерці. У абліччы апошняй фальклорна-рамантычных матывы сплятаюцца з элементамі кіношных хараўраў, нават праз мікрафонную пагучку, што нагадвае голас з таго свету. І спалучаюцца (найперш праз артыстку, а не льяльку) з найтонкай псіхалагічнай падаплёкай кларыных учынкаў. Колькі цэпльні і не-прыыхаванай сардэчнасці з’яўляецца ў голасе герані, калі яна згадвае сваю памерлуў дачку!

Дакладных чалавечых тыпажоў, падазвенняў у іх неадзначнасці, развіцці, пераўвасабленнях, у спектаклі хапае. Як ні дзіўна, але псіхалагічнай дэталізацыі спрыяе і выкарыстанне вялікай колькасці масак, якія фіксуюць той ці іншы настрой, характар, быццам даюць шэраг адначасовых буіных планаў. Жанравае азначэнне “трагікамічныя балаган” (Дзюрэмтат у аўтарскіх нататках называў п’есу “камедый з трагічным канцом”) выяўляецца і праз легкадумныя мелодыі ў выкананні трыа струнных (“мандаліна, гітара і бас”), акордазна, эўфіюма.

Філігранная праца з тэкстам п’есы, яго скарачэнне, рэдагаванне і ўласна прачытанне вылучаюць на першы план найбольш важныя моманты і асобныя фразы, якія набываюць значэнне сэнсавых кодаў. А сцэна смерці Альфрэда Іла (Васіль Прабадзяў), насуперак тажаныя артыст краіны Васіль Галец, ка-сімвалічным раўненням іншых інтэрпрэтатараў, папраўдзе “забівае” сваёй буздзельнасцю, паралелямі з крымінальнымі хронікамі XX і XXI стагоддзяў.

Спектакль атрымаўся кампактным, адбудаваным па форме і выразным сродках, вельмі дэмакратычным і адначасова мастацтвам, без адзначнага падзелу на герою і зладзей, чаго так баяўся драматург, але з акрэсленай, без аніякіх сентыментальнасці пастаноўчыкаў. Трагічнай развязкай успрымаецца не смерць Іла, які ў юнацтве здрадзіў сваіму каханню, сумленнасці і пачуццю справядлінасці, а збойства Альфрэда менавіта ў той момант, калі ён нарэшце становіцца чалавекам: цяпер яму папраўдзе няма месца сярод гараджан, бо ён ім не роўна. Гэта вы-

“...Саната” для спеведзі і дырыжора

Усе спектаклі галоўнага рэжысёра Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра Саўлюса Варнаса, незалежна ад узнятай тэмы, вабяць неверагоднай прыгажосцю. Яны не толькі высокаэстэтычныя, але і эстэція ў поўным і найвышэйшым сэнсе гэтага слова. Дзіву даецца, як яму ўдаецца так выкшталцова, прывабна, сапраўды па-мастацку распаўваць пра самыя чорныя, патаемныя рухі чалавечай душы, ператвараючы іх не ў натуралістычнае “чарноцце”, а ў адмысловую, сітэзаваную з іншымі відамі мастацтваў тэатральную

Сцена са спектакля “Пінская шляхта”.

Ад ідэі да дэталю

Наступным тыднем у Мінску пройдзе заключны этап IV Рэспубліканскага конкурсу тэатральнага мастацтва “Нацыянальная тэатральная прэмія”. У вас шануюныя чытачы, ёсць унікальная магчымасць убачыць лепшыя спектаклі не толькі сталічных, але і рэгіянальных тэатраў нашай краіны, якія прайшлі жорсткі папярэдні адбор, перш чым былі вылучаны намінантамі. Мы ж, у сваю чаргу, публікуем рэцэнзіі на некаторыя з іх, спыніўшы выбар на тых, што ішчэ не аналізаваліся на старонках “К”. І вынікуем уражанні ад іх паказаў у рамках форуму “ТЭАРТ” (“Візіт старой дамы” Прудзенскага абласнога тэатра лялек, “Крайцарава саната” Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра) і V Рэспубліканскага фестывалю нацыянальнай драматургіі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча ў Бабруйску (“Пінская шляхта” Палескага драматычнага тэатра ў Пінска).

Надзея БУНЦЭВІЧ

з’яву, заўжды разнастайную, насычаную сапраўднымі сімфанізмам драматургічнага разгортку.

“Крайцарава саната” ўжо самай назвай аповесці Льва Талстога адсылае да музычнага мастацтва і аднайменнага камернага твора Бетховена — да яго 9-й санаты для скрыпкі і фартэпіяна. Але перад намі ўнікае Дырыжор (заслужаны артыст краіны Васіль Галец), палачка якога ўзятае, бы кінаж. І той кінаж становіцца адным з лейтматываў спектакля — адным, бо лейтматываў тут не злічыць, бы ў операх Рыхарда Вагнера.

У Талстога, зразумела, ніякага дырыжора няма — хіба спадарожнік. Наўмысна, зарочыста падкрэслена тэатральнасць — ды практычна гэцэнтрыка, з якой льяльца эстэты не прапісаны ў арыгінале “адзін з галоўных персанажаў”, рэзка кантрастнае дакументаўнасці некаторых фрагментаў сцвінчынага апаведу. Спектакль пачынаецца словамі Талстога пра смяротнае пакаранне, а завяршаецца — шматкроць паўторанай фразай: “Нельга так жыць!”, што мжволі вядзе да новага дакументальнай стужкі 1990 года “Так жыць нельга”. Гэта вы-

мушае задумацца пра ўсё, што нас атачае, і ўсё, што мы самі нясем у сабе. І прыйсці да вельмі прастай ісціны: пачынаць трыба з сябе самага, а не з праславуатага высоўд, маўляў, жыццё давало.

Гэты спектакль, як ніякі іншы, акрэслівае галоўную тэму ўсіх пастаноўскага тэатра — чалавек і ўсё, што ў яго душы. У гэтым сэнсе рэжысёр нікольні не збочае з галоўнага шляху любога мастацтва, застаючыся, як ні здзіўляцца гэтamu прыхільнікі кансерватызму, шчыравым традыцыяналістам. Але ж мастацкія сродкі! Іх ніяк не назаво, неаднаразова паказаны на міжнародных фестывалях і ўга-

вышываць) пакідае ў цэнтры ўвагі актёрскую індывідуальнасць. Той жа Іван Трус дзеля працы з гэтым пастаноўшчыкам змяніў Мінск на Магілёў. Дый на час варнаўскіх прэм’ер, я ўпэўнена, хутка будучэ зраўсаць дадатковыя маршруткі, каб даставіць дадому на тоўпы сталічных тэатралаў.

А вы шляхта?

Ці ж можа ўдала паставіць “Пінскую шляхту” Дуніна-Марцінкевіча пасля Мікалая Пінігіна? Той спектакль купалаўцаў 2008 года, неаднаразова паказаны на міжнародных фестывалях і ўга-

тыпы персанажаў (дададзім, што днямі пінчане вазілі сваю “... Шляхту” ў Столін — для іх, можа, на сказаць, нашчадкаў — і мेलі неверагодны поспех: спектакль там успрымалі як сусветны хіт). Рэжысёр Віталь Баркоўскі ненаважліва працягвае відавочную лінію ад Дуніна-Марцінкевіча да тэатра Ігната Буявіцкіага, “Паўлінкі” Які Купалы, дзейнасці Уладзіслава Галубка — і ўсё гэта ў атачэнні тонкіх спасылак і на народныя беларускія традыцыі, у тым ліку камедыі з адценнем трагізму, уласцівых нашай ментальнасці, і на сусветную класіку, ажно да балетнай. Асобнай зава-

Сцена са спектакля “Візіт старой дамы”. / Фота прадастаўлены тэатрам

Паказы па-за фестывалямі

Сцена са спектакля “Браты і Ліза”. / Фота прадастаўлена тэатрам

мест традыцыйнага Ваўка мы убачылі Ваўчыцу, Пеўнік паўстаў... спартсменам, знаўцам кітайскіх адзінаборстваў. Каб зрабіць са спектакля “цукерачку”, патрабавалася не так многа — крыху працягнуць гэтую думку, давесці яе да ладу, прывесці ва ўсіх дэталях: у пластыцы, манеры гаварыць. І найперш у сцвінчыных строях! Дзіўную ўвагу трыба скіроўваць не на “вышы ды хвасты”, а на самі вобразы жывёл — правобразны чалавечы тыпаж. І яшчэ: касцюмы ў дзіцячых спектаклях павінны быць не проста яркімі, але і моднымі, абавязкова сцвінчынымі, бо праз гэта выхоўваецца мастацкі густ. Той жа хвост, калі не пад патрэбны (ну, у тэксце пра яго гаворыцца — дык што з таго?), Ліса (адна з лепшых артыстак тэатра Алена Крыванос) магта б закідаваць праз плячо, бы шалік. Ваўчыца (Людміла Гурына), каб у яе не было ні шаліка ні хваста, што асацыюецца з гальштукам, толькі не на шыі, магта б стаць тыповай дачнічай-пенсіонеркай. Мядзведзь (Даніла Самкунула) — байкерам, на што намякаюць ягоныя скурчаныя пальчаткі. Бык (Аляксандр Палішчук), цяперашні старадаўні іспанскі касцюм якога дзецям ні пра што не гаворыць, —

тэатральных праблем. “Шматкі па завулачак”, якія паставіў таленавіты артыст тэатра Васіль Галец, вабціць ужо самім тэкстам Рыгора Остэра, яскрава прапісанымі характарами казанчых героюў, спраектаванымі на тыповыя сітуацыі чалавечых адносін. У пастаноўцы была зроблена цікавая спроба пераасэнсавач некаторых персанажаў. За-

разова ішоў у сталіцы, у тым ліку ў складзе фестывальнай праграмы. Тым больш цікава было паглядзець, чым жыве тэатр “па-за фестывалямі”.

Дзіцячыя казкі звычайна адрозу ставіцца з прывічдам на выязныя паказы. Часцей за ўсё менавіта ў такіх спектаклях, разлічаных на неспрактыкаваную публіку, найбольш ярка выяўляецца ўвесь набор

эвай артыстаў становіцца добра пастаўленай пластыка, дзе асабліва вылучаецца вобраз Пісўльніку і нікольні не праіграў на фоне надзвычай шырокага развіцця польскага тэатральнага мастацтва, уключаючы авангардна-эксперыментальныя кірункі. Пінігінскай спектакль аказваў надзвычай сучасным і дагэтуль захоўваецца ў рэпертуары, вымушаючы пераасэнсавач і саму п’есу, і зкрамай душы, якая не мае межаў для палёты фантазіі, таму адначасова можа апынуцца і ў пекле нізкіх драпежных інсцікнтаў (той жа Позднішаў то воль па-воўчы, то скача дзікім зверам), і ў райскім куточку ўзніслых лунаняў (Нявеста — кранальна Анжаліка Барчан — невыпадкова асацыюецца з матылюком у месцявым святле). Хто сказаў, што рэўнасць — прыкмета каханья? Паводле спектакля, яна проста займае ягонае месца.

Рэжысёрскі почырк Варнаса пазнавальны не паўторнасцю аднолькавых прыёмаў, як гэта бывае з некаторымі, а нстрыямі творчай вынаходлівасцю, якая, тым не менш, замест калейдаскопнага мільгацення прыдумкаў і размаўляў, а яшчэ я ўмею крыжыкам

нараваны, у тым ліку, Дзяржаўнай прэміяй Рэспублікі Беларусь, быў перанесены на беластоцкую сцэну і нікольні не праіграў на фоне надзвычай шырокага развіцця польскага тэатральнага мастацтва, уключаючы авангардна-эксперыментальныя кірункі. Пінігінскай спектакль аказваў надзвычай сучасным і дагэтуль захоўваецца ў рэпертуары, вымушаючы пераасэнсавач і саму п’есу, і зкрамай душы, якая не мае межаў для палёты фантазіі, таму адначасова можа апынуцца і ў пекле нізкіх драпежных інсцікнтаў (той жа Позднішаў то воль па-воўчы, то скача дзікім зверам), і ў райскім куточку ўзніслых лунаняў (Нявеста — кранальна Анжаліка Барчан — невыпадкова асацыюецца з матылюком у месцявым святле). Хто сказаў, што рэўнасць — прыкмета каханья? Паводле спектакля, яна проста займае ягонае месца.

Рэжысёрскі почырк Варнаса пазнавальны не паўторнасцю аднолькавых прыёмаў, як гэта бывае з некаторымі, а нстрыямі творчай вынаходлівасцю, якая, тым не менш, замест калейдаскопнага мільгацення прыдумкаў і размаўляў, а яшчэ я ўмею крыжыкам

нараваны, у тым ліку, Дзяржаўнай прэміяй Рэспублікі Беларусь, быў перанесены на беластоцкую сцэну і нікольні не праіграў на фоне надзвычай шырокага развіцця польскага тэатральнага мастацтва, уключаючы авангардна-эксперыментальныя кірункі. Пінігінскай спектакль аказваў надзвычай сучасным і дагэтуль захоўваецца ў рэпертуары, вымушаючы пераасэнсавач і саму п’есу, і зкрамай душы, якая не мае межаў для палёты фантазіі, таму адначасова можа апынуцца і ў пекле нізкіх драпежных інсцікнтаў (той жа Позднішаў то воль па-воўчы, то скача дзікім зверам), і ў райскім куточку ўзніслых лунаняў (Нявеста — кранальна Анжаліка Барчан — невыпадкова асацыюецца з матылюком у месцявым святле). Хто сказаў, што рэўнасць — прыкмета каханья? Паводле спектакля, яна проста займае ягонае месца.

Рэжысёрскі почырк Варнаса пазнавальны не паўторнасцю аднолькавых прыёмаў, як гэта бывае з некаторымі, а нстрыямі творчай вынаходлівасцю, якая, тым не менш, замест калейдаскопнага мільгацення прыдумкаў і размаўляў, а яшчэ я ўмею крыжыкам

К

Абмеркаванне вынікаў IV Нацыянальнай тэатральнай прэміі на старонках “К” — **у снежні**.

У аграгарадку Аляхновічы, што размешчаны ў Маладзечанскім раёне Мінскай вобласці, ёсць будынак, у якім знаходзіцца літаральна ўсё. А менавіта: сельскі выканаўчы камітэт, аддзяленні пошты ды банка. Таксама ў будынку яшчэ размешчаны і ўсе ўстановы культуры колішняй вёскі — дзіцячая школа мастацтваў, дом культуры ды бібліятэка. Вось іх мы і адправіліся “абследаваць” з салістам Маладзёжнага тэатра эстрады Яўгенам ЕРМАЛКОВІЧАМ, які і нарадзіўся на той зямлі. І дзяліцца з вамі ўспамінамі артыста пра тое, як гэтыя агмені функцыянавалі раней.

Экспрэс-тур з V.I.P.-земляком: Аляхновічы

Адкрыцці ад эстрадніка

Добрыя артысты ёсць. Чаму ж у публікі недавер?

Алег КЛІМАЎ / Мінск — Аляхновічы — Мінск / Фота аўтара

Дзякуй маме!

Традыцыйны ў маіх апошніх камандзіроўках аблом чакаў з бібліятэкай, загадчыца якой была ў адпачынку. Мала таго, не працаваў у “дзень Х” і ДК, дырэктар якога з’ехаў па справах запланаваных, даўшы падначаленым адпачынак (яны працавалі 7 лістапада ў Доме культуры на святочным мерапрыемстве, у свой законны выхадны). Так што з дзейнасцю гэтых устаноў культуры, на жаль, мы не змаглі азнаёміцца. Так, толькі чутак паднабраліся. Таму адсутнасць меркаванай інфармацыі я кампенсую звесткамі іншымі, як мне здаецца, таксама ў нечым актуальнымі. Але аб усім па парадку, не забываючы пра ДШМ...

Творчыя гены перадаліся Яўгену, у першую чаргу, праз дзядулю па лініі мамы — музыканта-самавучку, што даваў канцэрты па вечарах для ўнука на гармоніку ды скрыпцы, і дзядзьку-гарманіста. У дзіцячым садку Жэня спяваў і іграў у спектаклях, за гэтую іскру, выяўленую ў ім, Ермалковіч не стамляецца дзякаваць музычнаму кіраўніку Ірыне Паўкалас. Тады ж ён “пайшоў” і па конкурсах. У агульнаадукацыйнай школе спяваць не кінуў, але ў філіял музычнай быў прыняты па класе... домры (спадабаўся інструмент, але авалодваў ён яшчэ і грой на фартэпіяна, прагульваючы ўрокі сальфеджыя). У канцы 1990-х, пачуўшы па тэлевізары аб наборы ў фальк-тэатр “Госыціца”, мама павезла сына ў Мінск на праслухоўванне, якое той паспяхова прайшоў. І стаў ты раз у тыдзень матацца на электрычцы з Аляхновічаў і назад. Праз два гады зноў па “наводцы” мамы адабраўся ў мінскую студию эстраднай песні тэатра дзіцячага мастацтва “Каларыт”, а ў 2002-м паступіў у сталічны... будаўнічы каледж. (Першая яго ў жыцці прафесійная спецыяльнасць — маляр-тынкаўшчык, абліччова-плітаччык. Да атрымання працоўнай адукацыі яго схілілі сваякі, зыходзячы з выплумачальнага: няхай спачатку будзе сініца ў руках — прафесія, якая заўсёды пракорміць, а потым

■ За дзесяць гадоў на сцэне Яўгена раздражняюць у артыстычным асяродку “панты на роўным месцы”, адсутнасць культуры сцэны ў некаторых калег, іх няздольнасць падаць сябе публіцы. І людзі адказваюць, пераносзячы непавагу да выканаўцы на ўвесь айчыны шоу-бізнес.

ужо можна будзе падумаць і пра жураўля, пра тое, да чаго насамрэч імкнецца душа.) Пасля заняткаў у ім ездзіў у Маладзечна ў эстрадную студию “Жывы гук” пры мясцовым Палацы культуры (тагачасны расклад юнака ў будні дні: пад’ём а 5-й раніцы, у 6.10 электрычка на Мінск, па заканчэнні пар — дарога ў Маладзечна, а 21-й — дадому ў Аляхновічы).

— Але ў каледжы я таксама больш выступаў, чым будаваў, — прызнаецца Яўген. — Мой майстар, даведаўшыся пра мае спевы, мне так і сказала: “Я цябе мучыць не буду, ты — натура творчая”. Аднак пра тое, каб звязаць сваё жыццё з прафесійным мастацтвам, я не думаю.

Тым не менш, апошнія пяць год вучобы ён паралельна наведваў падрыхтоўчыя курсы пры кафедры харавога і вакальнага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Некаторыя педагогі з сарказмам назіралі за намаганнямі маладога чалавека, маўляў, і куды ён такі ўвесь з сябе будаўнічы, без профільнай сярэдняй ды ў наш храм? Дзякуючы падтрымцы загафедры Альбіны Пякуцька, “на злосць” скептыкам асновы Ермалковіч асвоіў, прабелы ліквідаваў, экзамены здаў і — добры дзень, універ!

Сумна, таварышы...

Дзверы залы Дома культуры нам усё ж адчыніліся. Дзіўнае ўражанне ён ствараў. Цалкам прыстойная сцэна, грымёрка — больш-менш, і сама глядзельная

...і з Юліяй Фалей.

зала — нейкая “пабітая”. Нічога іншага ад сябе я нагаворваць на ДК не стану, таму як, паўтарыся, абсалютна аб’ектыўную інфармацыю аб яго дзейнасці атрымаць не удалося, а таму перадам слова Яўгену.

— У Аляхновічах я дакладна бываю разоў шэсць на год, — кажа Яўген. — Натуральна, гляджу, што адбываецца ў ДК, размаўляю з яго супрацоўнікамі. Калі параўнаць тое, якім у ім было жыццё ў тыя мае гады, з цяперашнімі днямі, — апошняя прайграюць. І канцэрты прыездных артыстаў мала, і дзяцей менш ходзіць у гурткі, хоць база тут надрэнная, магу выказаць здагадку, што прысутнічае тут водгалас бяды многіх сельскіх дамоў культуры, дзе аўра цяпер... нейкая не такая, ці што? Не так ярка, не так крэатыўна, не так цікава. Чыя ў тым віна — кіраўнікоў, дзяцей, іх бацькоў? Не ведаю.

Вось і мясцовыя інсайдары нам паведалі, што дарослыя наведваюць ДК не асабліва актыўна. Ні Дарафеева іх не вабіць, ні любіць з Калдуноў: выступленні сталічных зорак “злятаюць” нярэдка, як ні спрабуе ўстанова адгадаць з коштамі.

— А навошта вам такі ДК, калі вы ў яго не ходзіце? — спытаў я ў тых самых інсайдараў.

— ...Усё роўна патрэбен, — падумаўшы, адказаў куды пайсці.

— Ходзяць? — не адставаў нудны я.

— ...Ну, ходзяць.

Калісьці яны выступалі ў Аляхновічах. А таксама — постары са старонак “К”.

Ермалковіч шмат выступае па краіне, і таму да яго меркавання варта прыслухацца. На погляд артыста, сельскія дамы культуры ў сваёй масе калі не гінуць, дык марнеюць на вачах (“год таму прыязджаў, было дрэнненька, сёлета — ужо амаль зусім ніяк”). Гэта тычыцца і працы, што вядзецца там, і матэрыяльна-тэхнічнай базы, і ўтрымання будынкаў наогул, і адноснаў персаналу:

— Сутыкаюся нават з такімі рэчамі, што часам адміністрацыя ледзь не ўпадае ў ступар, калі я прашу, каб у грымёрцы быў чайнік! Далей няма куды! Няма лішняга чайніка, і ўсё тут. І прасавальнай дошкі няма. Зімой — аб’агрэвальніка. Я ўсё разумею, разумею, у які няпросты для эканомікі краіны час жывём. Але такія кіраўнікі і раней лішняга ў сваёй дзейнасці сабе не дазвалялі, я ж памятаю. І цяпер яны працуюць “ад і да”, не больш, усё робяць па інструкцыі, а мы, мінскія выканаўцы, быццам бы ворагі для іх. Яны ўласную крыўду на жыццё як бы на нас спганяюць: “Вам тут не Мінск, “звездзе” там”, кажуць. Удакладню, не ўсюды такое, але сустракаюся з падобнымі рэчамі рэгулярна, калі ва ўстановах культуры культуры няма, ні ў вузкім сэнсе, ні ў шырокім. І з якім настроем мне выходзіць на сцэну?..

Настрой артыста паляпаеца, калі ён чуе выканаўцаў народных песень, бачыць, як захоўваюцца і аднаўляюцца абрады. Прычым, мяркуе ён, шмат у чым рэнесанс гэты ідзе з Мінска, выпускнікі сталічных ВНУ, звязаных з культурай і мастацтвам, вязуць іх традыцыйныя для беларускай гісторыі формы ў рэгіёны. Такі вось, паводле логікі Яўгена, парадокс.

Добра, што зачынена

Бібліятэка. Зачынена і знутры будынка, і звонку. Маме спевака, Ганне Зянонаўне, пакуль “падсілкавацца” з яе няма чым. Яўген таксама калісьці быў сюды запісаны, хоць, па ўласным прызнанні, да кніг з вялікай літары “к” ставіўся халаднавата, абмяжоўваючыся школьнай праграмай. У чыгальнай зале гартаў часопісы, у якасці “пап-фікшн” спыняў свой выбар на, з дазволу сказаць, творах Юліі Шылавай ды нятленках Дар’і Данцовай. А што, самае тое для электрычак! Сябры юнацтва таксама не асабліва імкнуліся да Купрына з Гамсунам, у вольны час кампанія больш любіла пашкоднічаць (у меру і без калякрымінальнага) на вуліцы. Гады нічога не змянілі ў Ермалковічы ў плане кнігі (“не аматар я пачытаць мастацкую літаратуру”), таму, можа, і да лепшага, што ў бібліятэку мы не патрапілі...

Як ва ўсіх

На час водпуску дырэктара Дзіцячай школы м а с - тацтваў яго абавязкі выконвае выкладчык флейты Юлія Фалей. У ДШМ намагаецца 86 дзяцей з Аляхновічаў і бліжэйшых вёсак (класы флейты, фартэпіяна, баяна, скрыпкі, цымбалаў, гітары, эстрадных спеваў). Аплата — ад 6 рублёў 40 капеек да 8 рублёў 20 капеек штотомсяц.

— У большасці нашых выхаванцаў музыка ў далейшым застаецца як хобі ці ўспамін пра дзіцячае захапленне, — кажа Юлія Уладзіміраўна, — але кожны год чатыры-пяць выпускнікоў, а то і больш вырашаюць працягнуць навучанне ў сярэдніх і вышэйшых музычных навучальных установах, а калі так адбываецца, мы лічым, што працуем не дарма.

Вучні ДШМ выступаюць не толькі ў Аляхновічах, дае канцэрты яе хор. Праўда, бясплатныя. Зарабляе ўстанова на падрыхтоўчым класе для самых маленькіх ды на студыі, дзе таксама на платнай аснове сёння спасцігаюць навуку музыцыравання два старшакласнікі (кошт 12 — 14 рублёў). Вось толькі сродкаў гэтых не хапае ні на набыццё новых інструментаў, ні на рэстаўрацыю старых, ні на капрамонт памяшканняў школы, які патрэбен ужо ўчора. Лакальную афарбоўку, пабелку, паклейку ажыццяўляюць уласнымі сіламі, часам матэрыяльна-

тэхнічнай базе шанцуе з бюджэтным фінансаваннем, а дапамога інструментам прыходзіць часцяком ад педагогаў (у асноўным яны з Маладзечна), калі пускаюцца ў ход рублі асабістыя. Некалькі гадоў таму з купляй неабходнага для школы інвентара дапамаглі замежныя спонсары, а цяперашняе нязначнае абнаўленне мэблевага фонду ідзе за кошт адной з аптымізаваных устаноў культуры, якая знаходзілася ў вёсцы, непадалёк ад Аляхновічаў.

— І яшчэ адчуваем патрэбу ў нотным матэрыяле, — паведамляе спадарыня Фалей. — Нот беларускіх кампазітараў амаль няма, я так разумею, яны слаба выдаюцца сёння. Але выкручваемся, з кімсьці ідзем на найпросты кантакт. Нас разумеюць, аўтары матэрыяла даюць, за што ім дзякуем.

■ ■ ■

Сёлета Ермалковіч адзначыў сваё трыццацігоддзе ды дзесяцігоддзе прафесійнай творчай дзейнасці. Ён працаваў у Нацыянальным канцэртным аркестры, у Прэзідэнцкім, у ансамблі “Сябры”. Артыстычны асяродак вывучыў дасканала. Раздражняюць яго ў ім “панты на роўным месцы”, адсутнасць культуры сцэны ў некаторых калег, калі ні голас, ні добрая песня не могуць схаваць няўменне паводзіць сябе на пляцоўцы, з гледзішчам, няздольнасць падаць сябе публіцы яшчэ і праз знешняе, касцюм. І людзі адкаваюць адпаведна, пераносзячы непавагу да канкрэтнага выканаўцы на ўвесь айчыны шоу-бізнес.

— Нас, скажам так, папсавікоў, не любяць, — канстатуе відавочнае спявак. — І не любяць не за нешта канкрэтнае (калі пачынаеш разбірацца з крытыкамі, дык, аказваецца, і аранжыроўшчыкі ў краіне ёсць, і вакалісты, і аўтары песень, і самі песні), а апрыёры. Усё лепшае, лічыцца, там, за мяжой. У той жа Расіі. І мне зразумелая праслаўная крыўда Аляксея Хлястова, вось толькі забараняць нешта, некага нельга, вядома. Я — за канкурэнцыю. Мне нават цікава сваёй творчасцю разбураць міф, што беларускія эстрадныя артысты — гэта нуль. Ва ўсялякім выпадку, я імкнуся да таго, каб і пра мяне, і пра маіх таварышаў па сцэне сталі думаць інакш, больш добраазычліва, аб’ектыўна.

І яшчэ адно адкрыццё ад нашага героя:

— Шчыра скажу, жыхары Аляхновічы да мяне ставяцца... па-рознаму. Ведаю, што ёсць тыя, хто мяне папракае ў тым, што я не даю тут бясплатных канцэртаў (але, дазвольце, гэта праца, вы ж не будзеце ў краме браць батон, не заплаціўшы за яго, таму што прадавец — ваш школьны таварыш). Але калі гэта не сольнік, калі гэта ўрачыстае мерапрыемства, значнае для аграгарадка, я выступаю без ганарару, ніякіх пытанняў!

Крык душы перапыніў гук мабільнага — спеваку паступіла замова на выступ. Ад нелюбові да рэалій — адно тэлефанаванне...

Вы каталіся на лыжах са стромкіх гор па сярод Мінска, часам падаючы ў гурбы снегу ды сутыкаючыся з вялізнымі ялінамі ды соснамі? Я — катаўся. Праўда, тыя віртуальныя "горы" і "дрэвы" акалялі мяне там, дзе былі ўсталяваны прылады для дэманстрацыі магчымасцей так званай змяшанай рэальнасці HTC Vive і праводзілася канферэнцыя "Дзелавы інтэрнэт-2016".

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Інавацыі — культуры

Таксама падчас форуму можна было пратэсціраваць нейронны інтэрфэйс, акуляры ад "Google", надрукаваць падвесак на 3D-прінтары, пагартаць кніжныя навінкі пра найноўшыя тэхналогіі і паслухаць спікераў. Прычым, тэмы дакладчыкаў былі абсалютна розныя: хтосьці з іх распавядаў пра тэхналогіі VR — віртуальнай рэальнасці, нехта — пра магчымасці машынага інтэлекту ці — інтэрнэт-рэчаў, а іншыя засяроджваліся на тым, што прынясуць беларусам чат-боты (праграмы для размоў з наведвальнікамі сайта) і месэнджары для імгненнага абмену паведамленнямі.

Ды і для сферы культуры Беларусі, як заўважалі некаторыя дакладчыкі, у перспектыве адкрываюцца самыя вялікія магчымасці.

— Напрыклад, чат-бот, які размешчаны на сайце тэатра ці кінатэатра, можа дапамагчы ў выбары білетаў, параіць лепшыя месцы для тых, хто мае слабы зрок, і нават прапанаваць наведаць іншую пастаноўку ці фільм з улікам зацікаўленасцей карыстальніка, — адзначыў карэспандэнт "К" заснавальнік сэрвісу "Blinger.io" Яўгеній Бясчаснаў. — Далей названыя тэхналогіі будуць толькі развівацца і ўдасканальвацца, так што варта гэта ўлічваць пры планаванні сваёй работы ўжо сёння.

Цяпер з дапамогай чат-ботаў можна замаўляць нумары ў гатэлях, атрымліваць паведамленні пра час дастаўкі замоўленага, падпісвацца на рассылкі ад кампаній і рабіць многа чаго яшчэ. Вынікае, што чацвёртая тэхналагічная рэвалюцыя, пра якую многа казалі падчас канферэнцыі, таксама хутка прыйдзе (ці ўжо прыйшла?) у сферу культуры Беларусі. Іншая справа, што яе работнікі могуць аказацца да яе проста не падрыхтаванымі: многія буйныя ўстановы дасюль не маюць сваіх сайтаў, асабліва ў раёнах, ды і з інтэрнэтам бібліятэкары, музейшчыкі ды клубнікі не так ужо і моцна сябруюць, пра што неаднойчы пісала "К".

Дзе ты, чалавек?

Як адзначыў на форуме дырэктар па маркетынгу кампаніі "Яндэкс" Андрэй Сябрант, галоўны вынік сённяшняй тэхналагічнай рэвалюцыі наступны: інфармацыйныя тэхналогіі сталі аперацыйнымі. Таму сёння машына сама прымае рашэнні за чалавека і амаль не прабуе для свайго функцы-

"Змяшаная" рэальнасць у дзеянні. Падвесак з 3D-прінтара.

"Злавіць" пакемона у сельскім клубе?

У якую ўстанову культуры можна і робата паставіць?

янавання ўдзелу аператараў ці кантралёраў. Адсюль — з'яўленне ў недалёкай будучыні таксі без вадзіцеляў, рабатызаваных заводаў без жывых рабочых і знікненне такой прафесіі, як перакладчык. Напрыклад, у месэнджары "Скайп" ужо сёння працуе тэхналогія, дзякуючы якой пераклад размовы адбываецца аўтаматычна.

— А каб зрабіць прыцягальнай установу культуры, можна выкарыстоўваць самыя розныя модныя трэнды, — адзначыў "К" галоўны рэдактар партала Cossa.ru Андрэй Канавалаў. — Напрыклад, калі нядаўна ва ўсім свеце буяла "пакемонаманія", "Ашчадбанк Расіі" выйшаў на рынак з прапановай застрахаваць кліентаў, якія пацярпелі падчас "лоўлі" пакемонаў. Чаму б установам культуры таксама не "лавіць" падобныя трэнды і, скажам, не абвясчаць конкурсы на лепшага наведвальніка ў касцюме пакемона ці на лепшага "лаўца" мультыясных герояў?

Кажучы іншымі словамі, быць у трэндзе і такім чынам прыцягваць увагу людзей да сваіх сайтаў, устаноў, праектаў — не нейкая віртуальная будучыня, а надзённыя рэаліі сённяшняга жыцця. Праўда, модны трэнд не толькі хутка нараджаецца, але і імкліва знікае. Але ж, нату-

ральных, адразу нараджаецца новы, які таксама можна "злавіць". Так што чалавечы фактар пакуль ніякая чацвёртая тэхналагічная рэвалюцыя яшчэ не адмяніла і наўрад ці адменіць. Бо што ні кажы, а генерыраваць новыя ідэі і фантазіраваць цікавымі праектамі ніякі робат пакуль не здатны. Ну а ў тую ўстанову, дзе замест крэатыву пануе прынцып "абы дзень да вечара", можна і робата паставіць. Усё адно гэтай замяны ніхто не заўважыць.

Краўддзееанні

Пасля канферэнцыі я пачаў марыць пра тое, каб на сайце "К" напрыканцы

праблемных і зладзённых матэрыялаў з'явілася кнопка "Дапамагчы". Скажам, пішам мы пра тое, што дзесьці калектыву не хапае грошай на гастрольную паездку за мяжу, — і адразу ж, націснуўшы гэтую кнопку, любы наведвальнік рэсурсу мог бы пералічыць для ансямбля хоць якую суму ахвяраванняў. Пішам пра недахоп касцюмаў, апаратуры, кадраў, пра патрэбу рамонт у нейкім СДК — і неабякавыя чытачы аказваюць пасільную фінансавую дапамогу гэтай установе культуры, а валанцёры прыходзяць і дапамагаюць культработнікам з афармленнем сцэны для мерапрыемстваў, аддаюць ім у часовае карыстанне свой музычны цэнтр ці прапануюць пакасіць траву каля сельскага клуба, дзе працуе толькі адзін загадчык сталага веку...

Па падобнай тэхналогіі працуе сёння часопіс "Імёны", пра які падчас канферэнцыі расказвала кіраўнік партала Кацярына Сінюк. Журналісты пішучы вострыя сацыяльныя матэрыялы і просяць сваіх чытачоў адгукнуцца — ці грашыма, ці ў якасці валанцёраў. Убудаваны на партале сэрвіс з кнопкай "Дапамагчы" адсылае патэнцыйных ахвярадаўцаў на сайт адзінай разліковай інфармацыйнай прасторы Беларусі, дзе можна здзейсніць аплату з выкарыстаннем інструментаў дыстанцыйнага банкаўскага абслугоўвання праз сістэму інтэрнэт-банкінг. Сёння многія людзі ўжо дапамагалі тым, пра каго распавядалася ў артыкулах на сайце: у дамах састарэлых, інтэрнатах, бальніцах з'явіліся дадатковыя санітары і нянечкі, была набыта неабходная мэбля і зроблены рамонт памяшканняў... Ды і сам сайт атрымаў падтрымку ад сваіх чытачоў: за 4 месяцы было пералічана каля 21 тысячы долараў на яго дзейнасць. Рэальны прыклад краўдфандынгу ў дзеянні. А таксама, магчыма, і тая будучыня, якая тым ці іншым чынам чакае як малыя, так і буйныя інфармацыйныя парталы не толькі ў Беларусі, але і ва ўсім свеце. Бо, як вынікае, сёння журналісты могуць уздзейнічаць на розныя жыццёвыя рэаліі не праз канстатацыю ці апісанне нейкай праблемы, а спрыяючы яе вырашэнню. Уяўная "чацвёртая" ўлада такім чынам паступова робіцца рэальнай і запатрабаванай.

"Краўдфандынг" — слова не страшнае. Больш за тое, слова гэтае, на мой погляд, ці не вядучае ў антыкрызісным "слоўніку" нашай нацыянальнай культуры. Толькі трэба навучыцца яго правільна вымаўляць-ужываць. Вучымся! Вось адзін рок-музыкант сабраў народныя сродкі на выпуск альбома — і выпусціў. Другі рок-н-рольшчык — на падыходзе з аналагічнай "збычай мечт". Людзі вераць у куміраў і даказваюць сваю прыязнасць уласным рублём. Словам, працэс мацавання альтэрнатыўнага фінансавання беларускай культуры паціху актывізуецца і, можна зазначыць, без агляды на бюджэт: "Лёд скрануўся, спадарове. Час рабіць агульнакарысную справу!"

Яўген РАГІН

"Альтэрнатыўныя" грошы для музея

У адной з цэпаіспітных музейных залаў.

Гаворка — не пра блюзавыя знаходкі ў вінілавым выкананні. У цэнтры аўтарскай на-краязнаўчы музей. У наступным годзе ён адзначыць 25-годдзе, мае ў асноўным фондзе каля 12 тысяч прадметаў. А вось наяўнасцю выставачнай залы пахваліцца не можа, усе мерапрыемствы з часу адкрыцця ладзіць у залах экспазіцыйных. А гэта зусім не рок-н-рол! Праблема з праблема. Гэтымі днямі яе з поспехам вырашае нядаўна прызначаны кіраўнік установы Марына Ярашук.

Яна — патомная навагрудчанка, настаўніца гісторыі, скончыла ў свой час БДУ, мае калег-сяброў па ўсёй Беларусі. Яны, калі даведліся пра новае прызначэнне Ярашук, вельмі ўразіліся. Маўляў, Навагрудак — месца для краіны не толькі знакавае, але і сакральнае, таму музей тут павінен быць узорным не толькі ў плане духоўным, але і тэхнічным. На гэтай хвалі прыязнасці спадарыня Марына і вырашыла выкарыстаць магчымасці краўдфандынгавай платформы "Talaka.by", пра якую "К" неаднойчы пісала. На што спадзяецца дырэктар музея? Відаць, на тое, што ў сённяшняй краіне заўжды знойдуцца неабякавыя асобы, якія не пашкадуецца, скажам, пяці рублёў на тое, каб вывесці нашу культуру са стану летаргічнага ад фінан-

савай нішчымыніцы сну. І такія людзі знайшліся.

Узнагарода іх чакае сімвалічная (у залежнасці ад сумы ахвяравання), за пералічаны рубель, да прыкладу, фундатар атрымае музейную паштоўку, за пяцёрку — паштоўку і буклет. За больш важкі ўнёсак можна займець і першае, і другое, а таксама — права на ўдзел ва ўрачыстым адкрыцці залы, на бясплатную экскурсію і знясенне ўласнага прозвішча ў спіс ганаровых спонсараў. Але і такая — шматструктурная — аддзяка, пагадзіцеся, мае духоўны, а не матэрыяльны характар. Але ў духоўнасці — свой кошт. Хто ведае, той мяне зразумее правільна. Патрыятызм, урэшце, — гэта права адчуць плён уласных учынкаў на карысць Бацькаўшчыны. А стварэнне выставачнай залы для паўна-вартаснага прадстаўлення гісторыі колішняй сталіцы Вялікага Княства Літоўскага — якраз такі ўчынак...

І што вы думаеце? На момант напісання гэтага артыкула (16 лістапада) сабрано ўжо 22 працэнты ад патрэбнай сумы, а гэта 1 300 новых беларускіх рублёў. Па словах дырэктара музея, сярод фундатараў — не толькі грамадзяне Беларусі, але і Расіі, ЗША. Натуральна, краўдфандынгаму праекту папярэднічала рэкламная кампанія, якую музей зладзіў у сацыяльных сетках. Значыць, правільныя словы знайшоў.

На што канкрэтна пойдучы грошы? На рамонт і абсталяванне выставачнай залы (былой экспазіцыйнай). З'явіцца новае асвятленне, спецыяльная сістэма для замацавання карцін, іншае абсталяванне для наладжвання выстаў ды музейных заняткаў, жалюзі для вакна. Дызайнерскі праект ужо ёсць.

Другая задумка Марыны Ярашук — у стадыі рэалізацыі. Плануецца займець грант ПРААН для больш актыўнага прыцягнення ў музейную справу дзяцей. Калі ўсё атрымаецца, ва ўстанове з'явіцца і мультымедыя-абсталяванне.

Фотафакт

Булгак пра Булгак

Богдан Булгак выступае на сустрэчы да 140-годдзя ягонага дзеда Яна Булгак.

Дарэчы, Навагрудскі гісторыка-краязнаўчы музей і Навагрудская раённая бібліятэка арганізавалі сустрэчу, прымеркаваную да 140-годдзя з дня нараджэння пачынальніка беларускай (і польскай) фатаграфіі Яна Булгак. Ганаровымі гасцямі мерапрыемства сталі ўнук майстра Богдан Булгак і сваячка Яна Булгак Іанна Пухальская, якія ўжо нарадзіліся ў Польшчы, але не забыліся на свае карані. Была праведзена экскурсія па выставе "Навагрудак 1920-х гадоў на фотаздымках Яна Булгак". Гучалі ўспаміны пра фатографа.

Вядома, гэта асабіста маё меркаванне, але жанр рок-оперы і роднасныя яму буйныя формы ад айчыннага вытворцы не карыстаюцца вялікай папулярнасцю ў меламаана. Нават у "залатыя" гады "Песняроў" іх пастаноўкі "Песня пра долю" або "Гусяр" глядачы прымалі з меншым захапленнем, чым звычайныя канцэрты гэтага ВІА. З 1970-х нічога не змянілася. Рэдка, але хто-небудзь замахваецца на маштабныя імпрэзы, аднак цікаваць да іх у публікі зніжаецца пасля некалькіх першых паказаў. Не, у тэатрах па-ранейшаму ідуць спектаклі, якія можна аднесці да дадзенага музычнага кірунку, узяць, да прыкладу, тую ж сапраўды адвечную "Адвечную песню" Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі. І ўсё ж такі гэтак доўгае яго сцэнічнае жыццё з'яўляецца, на мой погляд, выключэннем. А вядомы рок-музыкант Раман Арлоў (былы ўдзельнік гуртоў "Буржуазія", "Чэхаў", "J:мор" і іншых, адзін з заснавальнікаў праекта "У нескладовае", лідарам якога ён працягвае быць) рызыкнуў пайсці супраць правілаў: 26 лістапада ў вялікай зале Белдзяржфілармоніі адбудзецца прэм'ера яго фолк-рок-оперы "Чарадзея"...

Алег КЛІМАЎ

"Бензін" для "Чарадзея"

— Пра тое, што ўзяўся за нешта музычна-глобальнае, ты мне казаў гады з тры таму. Гэта яно?

— Яно. Папярэднікам можна назваць, напэўна, праект 2013 года "Беларусь — святая зямля!" тэлеканала "АНТ". Я адчуў, што, акрамя песень, магу рабіць і штосьці... больш працяглае па часе. Пра музычны... манументалізм я тады і задумаўся. Узяў загаловую тэму з таго праекта як шкідлет і па чаў нарошчваць на яго мяса. І нараціў да такой ступені, што яго — матэрыялу ў цэлым — стала занадта шмат.

— І трэба было, як казала доктарка з фільма "Пакроўскія вароты", "рэзаць да чортавай мацеры, не чакаючы перытанітаў!"

— Дакладна: шмат — не заўсёды добра. А з нейкіх выкінутых кавалкаў, верагодна, атрымаюцца песні.

— Калі ты арыентаваўся на нейкія аналогі, дык больш імі былі нашы пастаноўкі ці замежныя?

— Вось якраз прыводзячы ў прыклад шэраг айчынных мюзіклаў, якія выйшлі ў апошнія гады, мяне дасведчаныя галовы папярэджалі: "Глядзі, Рома, як бы не атрымаўся пышкі: і гэты праваліўся, і той, а тут ты такі ўвесь з сябе, лезеш не ў сваю справу". Праваліліся і праваліліся. Згадаваючы Уладзіміра Мулявіна, пры ўсім маім трымценні перад ім, і ён у сваіх прытчах не дасягнуў таго ўзроўню, чаго дамогся, выконваючы, скажам шчыра, савецкую эстраду ды апрацоўкі народных песень. Божа мяне барані параўнаць сябе, маленькага, і такую велічыню, але, значыць, гэтая ніша ўсё яшчэ вольная, прынамсі, для эксперыментаў. У якасці ж прыкладаў я браў нешта англасаксонскае ды франкаў, той жа "Ісус Хрыстос — суперзорка". Наогул глыбока занурўся ў гісторыю гэтага музычнага жанру. Тое значыць, я быў гатовы стаць гэтакім Томам Соерам, над якім спачатку ўсе смяляліся, а потым дружна прымаліся бяліць плот, гатовы быў стаць новым рухавіком у перазапуску айчыннай індустрыі мюзіклаў. Для мяне гэта сур'ёзны выклік, вельмі адказная

Фолк-рок-оперы патрэбны... Том Соер

■ "Калі "Чарадзея", магчыма, аднясуць да нацыянальных праектаў, я буду лічыць сваю місію на гэтай Зямлі выкананай. Дарэчы, я часткова пераклаў лібрэта на англійскую мову, калі што, перакладу на рускую, і ў ідэале разглядаю гэты праект як гісторыю міжнародную".

спроба выйсці за рамкі таго ладу, у якім мяне прывыклі бачыць. Калі "Чарадзея", магчыма, аднясуць да нацыянальных праектаў, я буду лічыць сваю місію на гэтай Зямлі выкананай. Дарэчы, я часткова пераклаў лібрэта на англійскую мову, калі што, перакладу на рускую, і ў ідэале разглядаю гэты праект як гісторыю міжнародную.

— Раман, напэўна, не лішнім будзе нагадаць чытачам, Усяслаў Чарадзея (а гаворка якраз пра яго) чаму заслужыў тваёй увагі да такой ступені, што больш ты маўчаць не мог...

— Гэта чалавек, які пад 60 гадоў кіраваў Полацкім княствам. Пры ім яно дасягнула найбольшага росквіту ў сваёй гісторыі. Тое, за што ён ваяваў у XI стагоддзі, сёння як ніколі актуальнае, калі наша краіна знаходзіцца ў цэнтры барацьбы многіх сусветных сіл, калі, каб выжыць, не страціўшы незалежнасць, нам усім трэба сабрацца

ў адзіны кулак. І апошняе: Ефрасіння Полацкая — унучка Чарадзея...

— Аўтар матэрыялу ты?

— І музыку, і лібрэта напісаў я. Сам жа і зрэжысываў спектакль, спяваю ў ім. Два апошнія гады я супрацоўнічаў з Беларускай дзяржаўным цыркам, так што вопыт працы з вялікімі формамі ў мяне ёсць. Плюс прадзюсарства відэакліпаў, сачыненне для іх сцэнарыяў. Плюс генетыка таты (бацька Рамана — пісьменнік, гісторык Уладзімір Арлоў — А.К.).

— А хто ў васобіць прыдуманае табою?

— Касцюмы (іх спачатку будзе няшмат) стварыла мадэльер Дзіяна Кныш, выпускніца кафедры дызайну Інстытута сучасных ведаў.

— Без каментарыяў, але сюрпрызы абяцаю.

— Канстанцін Бурдаеў з расійскага гурта "Браты Грым", якога ты прыцягваеш да супрацоўніцтва з "У нескладовае", ведае аб прэм'еры?

— Ведае. У яго ёсць цікавасць да рок-оперы. Пакуль гэта ўсё, што я магу сказаць.

— Чаму пляцоўкай абраная сама Беларуска дзяржаўная філармонія?

— Таму што ў мяне добрыя партнёрскія адносіны з яе супрацоўнікамі. А, напрыклад, Алег Літвінюк, дырэктар філарманічнага фальклорнага гурта "Купалінка", яшчэ на самым раннім этапе стварэння твора ў яго паверыў і ўсяляк садзейнічаў таму, каб ён прэзентаваўся на гэтай сцэне.

для пастаноўкі гэтага мюзікла, ахвяраванні вузкага кола партнёраў.

— Суцэльныя сакрэты! Выдай, калі ласка, якія-небудзь дэталі падзеі.

— Канцэптуальна пастаноўка ўяўляе з сябе тэатральна-музычную імпрэзу — рок-твор з элементамі фольку. У цэнтры сюжэта — Усяслаў Чарадзея, яго апаненты ды ворагі, сябры, але гэта не пераказ летапісу: я пагрузіў у апаўданае вядомых гістарычных беларускіх фігур, некаторых з дзеючых асоб перанёс у тыя далёкія стагоддзі з сучаснай Беларусі, гэта значыць, з містыкай усё ў парадку. Вакол вызвалення Чарадзея з кіеўскай вязніцы і будзеца фэбула: што ён вытрымаў, знаходзячыся ў ёй, у што давялося паверыць, з'яўленне яму дзяўчыны з нашага часу. Гэта будзе паўтары гадзіны "жывого" гуку. Дэкарацыя як такіх няма, іх заменіць, як я ўжо казаў, мультымедыя-кантэнт — відэашэраг. У далейшым пастаноўцы, вядома ж, патрэбныя і дэкарацыі, і касцюмы, і харэаграфія ў большым аб'ёме. І іншыя пляцоўкі, бо філармонія гэта перш за ўсё канцэртная зала. Каб ты мяне спытаў, хто ў пастаноўцы на сябе "цягне коўдру" — музыка або тэкст...

— Пытаюся.

— У якісці момант я канчаткова вырашыў, што тэксты павінны быць лакальнымі, славесных "доўгіх кашуль" не мае аказацца, іх лепш замяніць дзеяннем, а яшчэ лепш — музычнымі нумарамі, але — інфарматыўнымі.

— Дазволь напрыканцы рытарычнае пытанне: навошта яно табе трэба? Амаль усе беларускія пастаноўкі падобнага кшталту пры іх, скажам так, бясспрэчнай культурна-ідэалагічнай каштоўнасці камерцыйна былі не вельмі паспяховымі. Тае дастаткова першага?

— Некаторы час таму я жыў у Маскве, ледзь не забыўся на тое, што недзе ёсць радзіма. І — зноў аб містыцы (толькі не смейся) — гэта Усяслаў Чарадзея скрозь стагоддзі працягнуў мне руку і сказаў: "Рома, вяртайся ў Мінск і зрабі так, каб пра мяне даведалася больш шырокая аўдыторыя. Што я не столькі твар з этыкеткі алкагольнага напою, колькі гістарычная фігура. Ты павінен нешта пра мяне склаці". І гэта Усяслаў Чарадзея працягвае руку беларусам, як бы кажучы: памятаеце, хто вы ёсць, свае гісторыю, нацыю, зямлю, мову, культуру. У 2029 годзе мы будзем адзначаць тысячу гадоў з дня нараджэння Чарадзея. Спадзяюся, да гэтага часу ў беларускай сталіцы з'явіцца яму помнік...

...Уладзімір Сцепанкоў у ролі Чарадзея.

Карыстаючыся выпадкам, хачу назваць яшчэ двух чалавек, не з філармоніі, якія таксама паверылі ў праект: гэта Сяргей Хоміч — першы намеснік старшыні праўлення Другога нацыянальнага тэлеканала і Павел Каранеўскі — намеснік генеральнага дырэктара Сталічнага тэлебачання. Асцярожна спадзяюся, што рок-опера будзе знятая нашым ТБ. Урэшце, хацеў бы выдаць работу на відэаносьбіце, а фрагментарна, кліпамі з часам выкласці ў інтэрнэце.

— Такім чынам, ідзі твае ды тваіх паплечнікаў, а "бензін" чый?

— Праект зараз існуе на невялікія, адносна, сумы, якія рэальна патрабуюцца

ГЕРМАНИЯ

Былы дырэктар легендарнага берлінскага арт-цэнтра "Тахелес" Марцін РАЙТЭР, выстава якога цяпер працуе ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў, выглядае на сапраўднага гуру старога добрай контркультуры. Гэта той мастак, які ўсё яшчэ хоча змяніць свет да лепшага — і перакананы, што ведае, як гэта трэба рабіць. Аднак агонь у яго вачах спалучаецца з рахманасцю ды інтэлігентнасцю. Зрэшты, я вырашыў пагутарыць з ім не пра яго погляды на развіццё чалавецтва, але найперш пра беларускую прыроду, творчыя ідэі і саму выставу. І, вядома, пра той знакаміты шасціпавярховік у цэнтры Берліна, які цяпер стаіць спусцелым, прайграўшы бітву за выжыванне ў прагматычным свеце. Без сумневу, ён ужо ўвайшоў у гісторыю не толькі нямецкага, але таксама і беларускага мастацтва. Нехта падлічыў, што ў сукупнасці яго наведала "з творчымі візітамі" не менш за дзве сотні айчынных аўтараў.

Ілья СВІРЫН

— Меркаванні пра "Тахелес" сустракаліся самыя розныя — у дыяпазоне ад "выспы мастацкай свабоды" і да "яшчэ аднаго турыстычнага месца", дзе можна заўжды купіць наркатыкі. Дык чым жа "Тахелес" быў насамрэч?

— Усім, што вы пералічылі, прычым адначасова! Ведаеце, у жыцці так заўсёды здараецца — кожная рэч мае як добрыя, так і цёмныя бакі, і "Тахелес", натуральна, не выключэнне. Сапраўды, там сноўдаліся натоўпы турыстаў, ды і драгдылераў нам так і не

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 7.)

Нямецкія рэжысёры Эві Гольдбрунэр і Ёхім Дольхопф зрабілі вострасацыяльную карціну "На ўзроўні вачэй", за якую атрымалі адразу дзве ўзнагароды: за лепшую работу дарослага акцёра ў дзіцячым фільме і спецпрыз журы. З пункту гледжання сюжэта — не банальна і не прадказальна, што адразу выклікае давер ды жаданне даглядзець да канца. Міхі жыўе ў інтэрнаце, маці памерла, таты няма. Але вось ён, шанц пазнаёміцца са сваім бацькам, які нават не ведае пра яго існаванне. Міхі знаёміцца, але адразу перастае марыць пра штосьці агульнае са сваяком, таму што апошні аказваецца з так званым фізічным недахопам. Цікава, што рабіць: вяртацца ў дзіцячы дом, дзе кожны імкнецца паздэквацца і назваць "сынам карліка", ці паспрабаваць змяніць стэрэатыпнае мысленне на вакальных... Нягледзячы на камедыйны жанр, кіно гэта сур'ёзнае. У некалькіх звычайных дыялогах столькі філасофіі, колькі няма нават у пэўных псіхалагічных трылерах. Асабліва падабаецца

■ Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне пра тэмах нумара. Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, абмяркоўвайце ў акаунтах [kimpressby](#) у сацыяльных сетках [Facebook](#), [Vk](#), [Twitter](#), [Instagram](#)

ўдалося адтуль выпруціць, нягледзячы на ўсе намаганні.

Але, у той жа час, цягам двух з гакамі дзесяцігоддзяў “Тахелес” быў месцам плёнага суснавання процьмы творцаў не раўнуючы з усяго свету. І беларускі мастак Алесь Родзін там ужываўся, скажам, з тайваньскім музыкантам. У нас ніколі не ўзнікала непаразумення паміж пакаленнямі, і 60-гадовыя лёгка камунікавалі з тынэйджарамі. Больш за тое, у “Тахелесе” не было розніцы паміж высокай культурай і андэрграўнднай, паміж сур’ёзнымі і дураслівымі рэчамі. На адным паверсе мог выступаць сімфанічны аркестр, а на наступным — грымець панк-канцэрт. У адным будынку змяшчаўся цэлы свет творчасці, прычым заўсёды адкрыты для новага. Думаю, менавіта таму гэты арт-цэнтр стаў такім прыцягальным для наведвальнікаў — іх у нас было больш, чым дзе яшчэ ў Берліне, у сярэднім недзе тысяча штодзень. “Тахелес” ніколі не прыносіў грошай, але шалёны поспех сведчыць за тое, што мы былі на верным шляху. Увогуле, мне вельмі падбаецца, калі людзі вымаўляюць “Тахелес”. На ідзіш гэта значыць “казаць праўду”, і самі словы, напэўна, неяк уздзейнічаюць на свядомасць.

— **А ці магчыма гэта ўсё аднавіць?**

— Думаю, у Берліне — ужо не. Бо сам Берлін не той. Кожны час мае сваю асаблівасць, і многае паспела змяніцца. Заўважце, я не кажу адназначна, што ўсё мяняецца менавіта да горшага — зусім не! Берлін усё больш аб’ядноўваецца, у мастацтве развіваюцца новыя неверагодныя з’явы — скажам, на электроннай сцэне, пра якую я шмат ведаю дзякуючы свайму сыну-музыканту. З іншага боку, як і ў вас у Мінску, у нас таксама ўсё больш вырастае парожніх, безьдэйных будынкаў, створаных толькі дзеля таго, каб прыносіць грошы.

— **Мінск наогул часта параўноўваюць з Берлі-**

нам, прычым не на нашу карысць... — І дарэмна. Як мне падбаецца, у нашым метро людзі выглядаюць куды больш заклапочана, чым літаральна пару гадоў таму. У іх з’явіўся страх перад будучыняй, а калі ты баішся, гэта ўздзейнічае і на твае ўчынкi. А вось калі я прыехаў у Мінск — ужо ў другі раз за тры гады — я заўважыў акурат адваротную тэндэнцыю: вочы маладых тут выпраменьваюць усё больш пазітыўнай энергіі.

— **Сучаснае мастацтва ўяўляецца многім як свайго кшталту эсперан-**

там, прычым не на нашу карысць... — І дарэмна. Як мне падбаецца, у нашым метро людзі выглядаюць куды больш заклапочана, чым літаральна пару гадоў таму. У іх з’явіўся страх перад будучыняй, а калі ты баішся, гэта ўздзейнічае і на твае ўчынкi. А вось калі я прыехаў у Мінск — ужо ў другі раз за тры гады — я заўважыў акурат адваротную тэндэнцыю: вочы маладых тут выпраменьваюць усё больш пазітыўнай энергіі.

— **Сучаснае мастацтва ўяўляецца многім як свайго кшталту эсперан-**

там, прычым не на нашу карысць... — І дарэмна. Як мне падбаецца, у нашым метро людзі выглядаюць куды больш заклапочана, чым літаральна пару гадоў таму. У іх з’явіўся страх перад будучыняй, а калі ты баішся, гэта ўздзейнічае і на твае ўчынкi. А вось калі я прыехаў у Мінск — ужо ў другі раз за тры гады — я заўважыў акурат адваротную тэндэнцыю: вочы маладых тут выпраменьваюць усё больш пазітыўнай энергіі.

— **Сучаснае мастацтва ўяўляецца многім як свайго кшталту эсперан-**

там, прычым не на нашу карысць... — І дарэмна. Як мне падбаецца, у нашым метро людзі выглядаюць куды больш заклапочана, чым літаральна пару гадоў таму. У іх з’явіўся страх перад будучыняй, а калі ты баішся, гэта ўздзейнічае і на твае ўчынкi. А вось калі я прыехаў у Мінск — ужо ў другі раз за тры гады — я заўважыў акурат адваротную тэндэнцыю: вочы маладых тут выпраменьваюць усё больш пазітыўнай энергіі.

— **Сучаснае мастацтва ўяўляецца многім як свайго кшталту эсперан-**

там, прычым не на нашу карысць... — І дарэмна. Як мне падбаецца, у нашым метро людзі выглядаюць куды больш заклапочана, чым літаральна пару гадоў таму. У іх з’явіўся страх перад будучыняй, а калі ты баішся, гэта ўздзейнічае і на твае ўчынкi. А вось калі я прыехаў у Мінск — ужо ў другі раз за тры гады — я заўважыў акурат адваротную тэндэнцыю: вочы маладых тут выпраменьваюць усё больш пазітыўнай энергіі.

— **Сучаснае мастацтва ўяўляецца многім як свайго кшталту эсперан-**

там, прычым не на нашу карысць... — І дарэмна. Як мне падбаецца, у нашым метро людзі выглядаюць куды больш заклапочана, чым літаральна пару гадоў таму. У іх з’явіўся страх перад будучыняй, а калі ты баішся, гэта ўздзейнічае і на твае ўчынкi. А вось калі я прыехаў у Мінск — ужо ў другі раз за тры гады — я заўважыў акурат адваротную тэндэнцыю: вочы маладых тут выпраменьваюць усё больш пазітыўнай энергіі.

— **Сучаснае мастацтва ўяўляецца многім як свайго кшталту эсперан-**

там, прычым не на нашу карысць... — І дарэмна. Як мне падбаецца, у нашым метро людзі выглядаюць куды больш заклапочана, чым літаральна пару гадоў таму. У іх з’явіўся страх перад будучыняй, а калі ты баішся, гэта ўздзейнічае і на твае ўчынкi. А вось калі я прыехаў у Мінск — ужо ў другі раз за тры гады — я заўважыў акурат адваротную тэндэнцыю: вочы маладых тут выпраменьваюць усё больш пазітыўнай энергіі.

— **Сучаснае мастацтва ўяўляецца многім як свайго кшталту эсперан-**

там, прычым не на нашу карысць... — І дарэмна. Як мне падбаецца, у нашым метро людзі выглядаюць куды больш заклапочана, чым літаральна пару гадоў таму. У іх з’явіўся страх перад будучыняй, а калі ты баішся, гэта ўздзейнічае і на твае ўчынкi. А вось калі я прыехаў у Мінск — ужо ў другі раз за тры гады — я заўважыў акурат адваротную тэндэнцыю: вочы маладых тут выпраменьваюць усё больш пазітыўнай энергіі.

— **Сучаснае мастацтва ўяўляецца многім як свайго кшталту эсперан-**

там, прычым не на нашу карысць... — І дарэмна. Як мне падбаецца, у нашым метро людзі выглядаюць куды больш заклапочана, чым літаральна пару гадоў таму. У іх з’явіўся страх перад будучыняй, а калі ты баішся, гэта ўздзейнічае і на твае ўчынкi. А вось калі я прыехаў у Мінск — ужо ў другі раз за тры гады — я заўважыў акурат адваротную тэндэнцыю: вочы маладых тут выпраменьваюць усё больш пазітыўнай энергіі.

— **Сучаснае мастацтва ўяўляецца многім як свайго кшталту эсперан-**

там, прычым не на нашу карысць... — І дарэмна. Як мне падбаецца, у нашым метро людзі выглядаюць куды больш заклапочана, чым літаральна пару гадоў таму. У іх з’явіўся страх перад будучыняй, а калі ты баішся, гэта ўздзейнічае і на твае ўчынкi. А вось калі я прыехаў у Мінск — ужо ў другі раз за тры гады — я заўважыў акурат адваротную тэндэнцыю: вочы маладых тут выпраменьваюць усё больш пазітыўнай энергіі.

“Эсперанта” сучаснага мастацтва

“Мы выкарыстоўваем навінкі тэхналогій як малпы”

та — агульная мова, зразумелая самым розным народам. Ці сапраўды гэта так?

— Думаю, з гэтым можна пагадзіцца. Прынамсі, нам варта паспрабаваць такое параўменне наладзіць. Але ў гэтай мовы заўсёды будуць розныя акцэнтi. Прыкладам, нават электронныя музыканты з Мюнхена гучаць трохі інакш, чым з Гамбурга. У маёй роднай Аўстрыі людзі па-ранейшаму слухаюць аўстрыйскую музыку, чытаюць аўстрыйскую літаратуру, карыстаюцца сваім дыялектам. І гэта выдатна! Мы павінны быць адкрытымі для свету, але пры гэтым захоўваць сваю ідэнтычнасць.

— **А ці адчуваеце вы гэты адметнасці тут, на Беларусі?**

— Гэтым разам мой прыяцель Зміцер Юркевіч за-

прасіў мяне ў аўтобусную вандроўку (*экскурсія па мясцінах Тадэвуша Рэйтана — І.С.*), і я быў уражаны тым, якая ў вас цудоўная краіна. Я люблю сваю родную Аўстрыю, я лічу, што яна вельмі прыгожая, што ў нас дужа ветлыя людзі і гэтак далей. Але тут... ну проста “вау!”, поўнае захапленне!

Што мяне асабліва ўразіла, дык гэта некранутасць вашай краіны. Паміж паселення прасторы. У Нямецчыне такога даўно ўжо няма, бо шчыльнасць насельніцтва куды большая. І што яшчэ

вельмі рамантычна — гэта адсутнасць масавага турызму. Наведваючы цудоўныя месцы кшталту той закінутай сядзібы (*сядзіба Рэйтанаў у Ірушаўцы — І.С.*), вы можаце нікога не сустрэць. У нас там было б прыгожа, дагледжана — і натоўпы наведвальнікаў! А яшчэ я ў захапленні ад вашых азёраў, якія выглядаюць сапраўдным раем. Тое ж возера Свіцязь...

Увогуле, вандроўка нагадала мне маю маладосць — часы, калі і ў Аўстрыі можна было заспець такія самыя мясіны: закінутыя касцёлы, дзікія лясы, азёры, пра якія амаль ніхто не ведае. Тады масавы турызм яшчэ не быў так развіты. Дарэчы, я маю намер вярнуцца сюды ўлетку з сям’ёй — але толькі ў тым выпадку, калі атрымаць візу будзе не надта складана. Зразумела ж, гэтая перашкода

моцна даецца ў знакі для нас, цікаўных да вашай краіны замежнікаў.

— **Не так даўно ў нямецкай прэсе з’явілася інфармацыя пра тое, што будынак “Тахелесу”, які ўжо пяты год стаіць спустылы, збіраецца ўзяць пад сваю апеку сусветнавыдомы мастак Ай Вэйвэй. Як вы да гэтага ставіцеся?**

— Яны проста спрабуюць камерцыялізаваць тую ідэю, якую ніколі не разумелі. Калі нас выкідалі на вуліцу, “Тахелес” падаваўся гораду непатрэбным, але потым выявілася, што ад той легенды, якую

Марцін Райтэр.

мы спарадзілі, так проста не пазбыцца, і таму было вырашана яе эксплуатаваць. І што з гэтага атрымаецца? Нейкі звычайны арт-цэнтр з моднымі галерэйкамі і майстэрнямі пасяховых мастакоў, дзе кожны метр будзе каштаваць вялізныя грошы. Ахоўнікі, відэакамеры — і ніякіх табе брудных прыбіральняў! Думаю, урэшце, “Тахелес” пераўтварыцца ў нейкі кшталт “Дыснэйлэнду”.

— **Гадоў дзесяць таму “Тахелес” быў ці не адзіным у сваім родзе, але не так даўно толькі ў Мінску з’явілася некалькі даволі падобных да яго лоф-тавых прастораў — і яны ёсць ледзь не ў кожным буйным горадзе...**

— І гэта здарва! На пачатку “Тахелес” не разглядаўся як нейкая ўніверсальная мадэль — ён узнік у канкрэтным месцы і ў канкрэтным гістарычным перыяд, адразу пасля падзення Берлінскага мура. Але потым сама ідэя

пачала тыражавацца. З’явіліся новыя імгэнтыя хлопцы — як, напрыклад, у прасторы “Верх”, дзе цяпер ідзе выстава майго добрага сябра Алесь Родзіна. І я гэтым магу толькі ганарыцца! “Тахелес” ніколі не меў капірайту, таму... бярыце ды карыстайцеся!

— **І што, няўжо ў вас няма з гэтай нагоды рэўнасці?**

— Я для гэтага занадта малады — мне ўсяго толькі 54! Да ўсяго, я такі псіхотык, які ніколі не сядзіць на месцы. І ў мяне столькі новых ідэй, што чапляцца за старыя папросту

нецікава. — **Ваш праект “Лічбавы імператыў” — гэта бінарны код, спалучэнне нулёў ды адзінак, напісаны паверх розных выяваў...**

— Я нібыта перагарнуў на выкруткі тую карцінку, якую мы звыкліся бачыць на экране манітора, ды выявіў яе сутнасць. Адна з самых істотных задач мастацтва — зрабіць нябачныя рэчы бачнымі.

— **Але ж адкрытая вамі праўда выглядае даволі дэпрэсіўна. Вобразы, якія табе блізкія — напрыклад, фота тваіх дзяцей альбо каханай дзяўчыны — аказваюцца ўсяго толькі наборам лічбаў.**

— Гэтая праўда можа падацца дэпрэсіўнай толькі тады, калі мы надта аддаліліся ад сутнасці жыцця. Мая каханая жонка і мае дзеці — гэта рэальныя людзі. А карцінка, якую ты бачыш на экране, — гэта толькі карцінка. Урэшце рэшт, можна намаляваць партрэт твайго любімага ча-

лавека ад рукі, і там ужо не будзе ніякага бінарнага кода.

— **У гэтым праекце, напэўна, даецца ў знакі ваша адукацыя праграміста?**

— У пэўнай меры, так. У адрозненне ад многіх, я ведаю, што з сябе ўяўляюць тыя дэвайсы, якімі сучасны чалавек карыстаецца ледзь не кругласутачна. І таму магу казаць пра пэўную пагрозу: калі ты нават не ўяўляеш, як функцыянуе твой смартфон, ён табе не прыналежыць! Прычым заўважце — я проста заклікаю да асцярожнасці, а зусім не выступаю супраць прагрэсу. Мы можам ужываць электронныя тэхналогіі для вырашэння вельмі важных праблем — напрыклад, каб рацыянальна выдаткоўваць энергію і не траціць лішняга. Але сёння мы выкарыстоўваем усе навінкі прагрэсу як сапраўдныя малпы.

— **Страх, выкліканы рознымі цывілізацыйнымі праблемамі, спараджае ў мастака разгубленасць: што трэба рабіць, як рабіць — і наогул, ці трэба? Ці варта спрабаваць змяніць свет, альбо лепей замкнуцца ў сваім уласным?**

— Думаю, гэта рашэнне ў кожным выпадку вельмі асабістае. Ты можаш рабіць нешта невялічкае на сваёй ніве, і сітуацыя крок за крокам будзе мяняцца. Асабліва калі любяць праблемы ўспрымаць найперш як шанс. Прыкладам, многім не падабаецца вынік выбараў у Амерыцы, але ніхто не разумее, што ён можа прымусяць заходняе грамадства задумацца адносна ўласных прыярытэтаў. Гэта вялікі і ўнікальны шанс, нішто іншае! І страх тут зусім недарэчны. Да таго ж, наўрад ці прыйдзе той дзень, у які ўсе праблемы знікнуць. Наш свет увесь час рухаецца, ён ніколі не будзе завершаны, і таму ніколі не настэе той момант, калі ўсё ў парадку. Зрэшты, давайце задумаемся: а што калі раптам такое здарыцца? Ці не памрэм мы тады ад нуды? **K**

“Д” не заўсёды “дзяцінства”

Максім, брамнік — сапраўды заўсёды ў цэнтры ўвагі, але думка карціны не такая ўжо і аднабаковая. Па сутнасці, Мэлані — галоўная, ключавая фігура ў расшыфроўцы гэтага сэнсу. Яна заўсёды робіць так, як хоча (ведаецца, увесь час). Зноў модны фемінізм прасочваецца скрозь нібыта відавочныя пласты падлеткавых праблем і нібыта прымітыўных рэальных форм. І становіцца сорамна: гэта ты такі нездагадлівы ці рэжысёр штосьці “намудраваў”? Тым не менш, галоўнае ў стужцы — людзі, і акрамя іх там літаральна няма нічога. Такі падыход робіць карціну псіхалагічнай і неаднастайнай.

Метафарычны фільм “Жалейка” з жывым дыялектам і амаль усімі непрафесійнымі актэрамі зняла рэжысёр Эліза Пяткова. Так, фільм пра рэальнасць, але знята гэта рэальнасць з дапамогай новастворанай, аўтарскай мовы. На кожным кроку — вобразы, сімвалы, проста асаблівыя значэнні, якія могуць мець некалькі дзясяткаў расшыфро-

вак, гэта значыць для кожнага карціна будзе пра рознае. Хтосьці ўбачыць тут немагчымы разарваць жыццёвы цыкл ад дзяцінства да старасці і смерці, і ў гэтым трагедыю. Хтосьці ў тых жа вобразах — немагчымасць імкнення да набыцця сваіх мар (таму што тваё жыццё і нават смерць ужо запланаваныя). Бясконцыя козы, ручай, у які паўсяцяжэй сітуацыі герайна апускае жалейку (жалобны шалік), — гэта самыя простыя сімвалы, па якіх можна прачытаць цягу да жыцця, творчасці ці самавыражэння. “Менш слоў — больш паэтыкі” — як слоган размежранай, спакойнай карціны, пасля якой яшчэ шмат часу хочацца падумаць над тым, чаго жадаеш сам.

— **Пра розум і мастацтва**

Галоўны прыз “За лепшы фільм” атрымаў вядомы французскі рэжысёр, чыё імя дакладна ніколі не асацыявалася з дзіцячым кіно. Гэта — Мішэль Гандры і яго “Мікроб і Бензін”. Мікроб і Бензін —

мянушкі школьных сяброў, двух дзівакаватых інтэлектуалаў, якіх відавочна дасталі рамкі дазволенага, якія вырашаюць, пабудоваўшы свой дзіўны дом-аўтамабіль, выправіцца ў падарожжа па Францыі. Бясспрэчна камічныя сітуацыі змяняюцца на неадназначна сур’ёзныя (часам здаецца, што ты ўжо трывіш), а часам, калі падаецца, што зразумёў героя, ён раптам пераўвасабляецца ў зусім новага, быццам незнаёмага. Некаторыя простыя фразы галоўных герояў, як у выпадку з “На ўзроўні вачэй”, маюць на ўвазе далейшыя развагі. “Твая індывідуальнасць не мае нічога агульнага з валасамі, гэта залежыць ад учынкаў і выбару, якія ты робіш”. Прабачце мяне аматары Гандры, але адчуванне, што перамога ён у канкурсе выключна фармальна. Таму што лаўрэат “Оскара”, таму што “Вечнае ззянне чыстага розуму”, таму што “Зялёны шэршань”. Не, дзіцячы фільм — мастацтва, фільм — праўда, фільм — каш-

тоўнасць. Але пасля хочацца больш поўнага адчування свету, людзей, сябе, а атрымліваецца, што застаецца чамусьці толькі філасофія і сум.

Фільм з галавы да кончыкаў пальцаў працяты мастацтвам у чыстым выглядзе — гэта “Маленькія мужчыны” Айра Сакса. Дзіўная справа, але сюжэт, па сутнасці, у карціне няма — ёсць канфлікт паміж сем’ямі дзвюх лепшых сяброў Тоні і Джэйкаба. Тоні займаецца ў тэатральнай студыі, марыць пра актёрскую кар’еру, а Джэйкаб — таленавіты мастак, якога ніхто акрамя Тоні не ўспрымае ўсур’ёз. Ад канфілікту ж сем’яў пакутуюць якраз хлопцы. Але наколькі пачуццёвыя, краўдальныя моманты праз тыя праблемы ўзнікаюць! Фільм насычаны адсылкамі да твораў літаратурных і твораў жывапісу, што дае адпаведную рэакцыю — гэта кіно добрае толькі для людзей свядомых, у ідэале — не школьнікаў. Казаць пра штосьці яшчэ ў гэтым фільме вельмі цяжка: пакуль ён ідзе, шмат

чаго застаецца неўсвядомленым, непаразумелым, але ўсё адчуваецца на ўзроўні інтуітыўным, эмацыйным і больш глыбокім, чым простае чытанне інтэртэксту. Дарэчы, для мяне засталася вялікай загадкай, чаму стужка адзіная з усіх не ўганаравалася нават дыпламам...

— **Напрыканцы**

У сувязі з тым, што апошнія хвіліны “Маленькіх мужчын” дагледзець было проста немагчыма (не па сваёй віне), хацелася б звярнуцца да настаўнікаў, бацькоў і ўсіх тых, хто ніколі не чытае апісанне фільмаў, на сеансы якіх ідуць. Вы можаце ўсё ж такі гэта рабіць? Плядзец на ўзроставае абмежаванне, жанр, наяўнасць субтытраў? Вельмі палягчае прагляд колькасць пераважна людзей зацікаўленых, а не наадварот. Калі будзем памятаць, што акрамя нас саміх вакол ёсць яшчэ людзі, лепшыя ідзі тыя фільмаў, пра якія распавядалася вышэй, аднойчы могуць спрацаваць.

Вольга СТАРАВОЙТАВА, студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ

Падчас свята "Вялікая вясельніца" ў Лідзе.

Народны майстар Мір'ян Скрамблевіч на свяце млынароў.

Удзельнікі конкурсу "Мужчыны ў бібліятэчнай справе".

Бенефіс кнігі "Людзі на балоце" ў аграгарадку Баруны.

Тае бяды, што на носе — зіма! Дырэктар Салтаноскага дома народнай творчасці (Рэчыцкі раён) Алена Дзяшук намалявала на фасадзе сваёй установы летнія кветкі, а ўзорны лялечны тэатр назвала "Агеньчык". Усё гэта грэе душу і не дае сумаваць па летнім сонейку.

Інтэлект-цэнтр і мужчына-бібліятэкар № 1

Яўген РАГІН

Вёска Салтанова — перспектыўная. Інакш кажучы, моладзі і дзяцей хапае. Праца з імі — адзін з кірункаў клубнай дзейнасці. Ёсць дыска-клуб. А ў лялечным тэатры — 12 дзетак. Фальклорам займаецца аматарскае аб'яднанне "Папараць-кветка". Словам, вёска жыве, думае, творыць... Нядаўна "Агеньчык" браў удзел у абласным конкурсе лялечных тэатраў. Вынікі пакуль невядомыя. Пажадаем узорнаму калектыву поспехаў, бо ён іх заслужыў!

Пра мерапрыемствы, скіраваныя на прафілактыку шкодных схільнасцяў у маладзёжным асяродку распавядае загадчык аддзела маркетынгу **Бярэзінскай** цэнтральнай раённай бібліятэкі Тамара Круталевіч. "Ініцыятарам названых акцый, — удакладняе яна, — выступае наша ўстанова, якая ажыццяўляе доўгатэрміновы праект "Быць падлеткам — няпроста". За адзін толькі тыдзень лістапада агітмарафоны прайшлі ў дзесяці навуцальных установах Бярэзіншчыны".

Інфармацыя з **Лідскага** раённага цэнтра культуры і народнай творчасці. На базе тутэйшага аддзе-

ла рамястваў і традыцыйнай культуры было наладжана свята "Вялікая вясельніца". Час пасля ўборкі ўраджаю — ад Пакроваў да Піліпаўскага посту — спрадвеку быў для нашых продкаў самым вясельным. Гэты настрой і пастараліся перадаць работнікі культуры. Быў паказаны фрагмент вясельнага сватаннем, заручынамі, кавалерскім вечарам і выездам маладых да вянца. Вядучы метадыст Лідскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці Ганна Некраш дадае: "Аўтарамі святачнай дзеі выступілі **Крупайскі і Бельцкі дамы культуры, Гудскі цэнтр творчасці і вольнага часу, аддзел рамястваў і традыцыйнай культуры**".

Вось яшчэ адна інфармацыя Ганны Некраш з **Лідскага** РЦКІНТ. Фальклорная вечарына "Повязь часоў — беларускі ручнік" прайшла ў філіяле "Ваверскі дом культуры" Лідскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці. Выступілі гурты **Дзівянскага і Мажэйкаўскага** дамоў культуры. Пра адметнасць ваверскіх ручнікоў распавяла майстрыха Тарэза Яскоўкайціс.

Наша сталая пазаштатніца Алена Баскірская піша: "Восем праваслаўных нядзельных школ з'ехаліся на фестываль "Язненскі дабравест". У **Язне на Мёршчыне** мерапрыемства прайшло ў сёмы раз. У вёсцы сабраліся дзеці з **Наваполацка, Глыбокага, Верхнядзвінска, Докшыц, Шаркаўшчыны, Мёраў**. Як і заўжды, падчас фестывалю збіраліся сродкі на лячэнне хворых".

Сельская бібліятэка аграгарадка **Баруны (Ашмянскі раён)** запрасіла на бенефіс кнігі Івана Мележа "Людзі на балоце" да 55-годдзя з часу напісання твора. Метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Ашмянскай раённай бібліятэкі Галіна Палубінская тлумачыць: "Мерапрыемства адбылося ў рамках раённага літаратурнага марафона-конкурсу "Кнігі і творцы: юбіляры-2016", які доўжыцца цягам года".

З **Жыткавічаў** паведамляюць, што ў мясцовым раённым цэнтры культуры была прэзентавана кніга журналіста Сяргея Кулакевіча "Вільча, Случ, радзіма". Аўтар назваў выданне духоўным помнікам землякам-палешукам, пра якіх ён піша ў сваіх нарысах і замалёўках. Прэзентацыю падрыхтавалі і правялі работнікі цэнтральнай раённай бібліятэкі. Выступіў народны гурт аўтаклуба "Дабрачын". Натуральна, што першыя экзэмпляры кнігі аўтар перадаў у Жыткавіцкую і Тураўскую бібліятэкі, а таксама ў раньні музей.

Сталі вядомыя пераможцы трэцяга адкрытага конкурсу лапікавага шыцця "Полацк-Квілт — 2016", што праходзіў у Полацкім цэнтры рамястваў і нацыянальных культур (квілт (не ўсе, відаць, ведаюць) — падшываная коўдра). Дык вось, вядучы метадыст **Віцебскага** абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці Андрэй Стручанка паведамляе, што першыя месцы ў розных намінацыях занялі Святлана Шалкова з **Мінска**; калектывны твор Наталлі Калантай,

Наталлі Панкрацьевай, Ірыны Сяргеевай з **Наваполацка**; Аліна Ханевіч з **Полацка**.

"Пры **Дзятлаўскай** дзіцячай бібліятэцы дзейнічае інфармацыйны інтэлект-цэнтр, — распавядае загадчык установы Кацярына Губко. — Тут арганізаваны спецыяльны пакой, дзе для самых маленькіх ёсць кніжкі-цацкі, іншыя гульні. Для школьнікаў створана майстэрня па вырабе навагодніх упрыгожванняў. А яшчэ ў дзіцячым пакоі знаёмяцца і сустракаюцца з новымі сябрамі".

З **Гомельскай** абласной універсальнай бібліятэкі імя Леніна паведамляюць падрабязнасці пра фіналіст рэспубліканскага конкурсу "Мужчыны ў бібліятэчнай справе" ("К" пісала пра яго ў папярэдніх нумарах). Спонсарскую і інфармацыйную падтрымку акцыі аказалі шэсць арганізацый і чатыры рэдакцыі. У спаборніцтве ўдзельнічалі прадстаўнікі Бярэзінскай ЦРБ, Гомельскай абласной бібліятэкі, Барысаўскай цэнтральнай, Рэспубліканскай навуковай медыцынскай бібліятэкі і Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Намінацый было шмат, але, скажам, прафесіяналам высокага класу прызнаны вучоны сакратар Гомельскай абласной Юрый Максіменка.

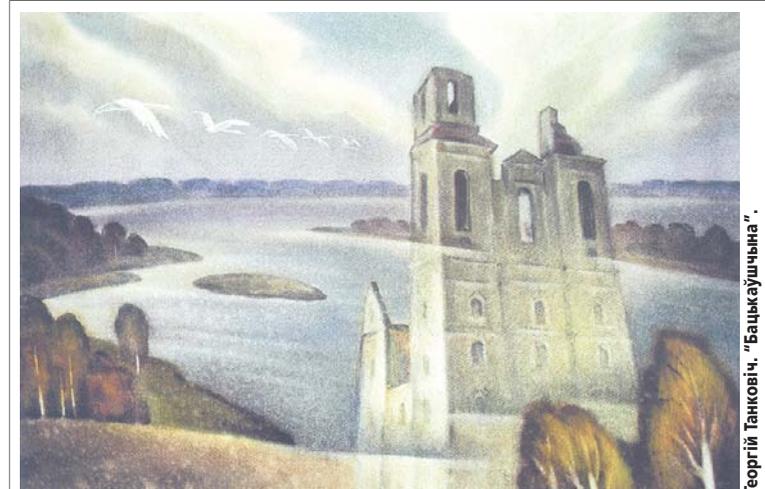
Піша загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Іванаўскай** цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Фёдара Панфёрава Людміла Кухнавец: "11 лістапада споўнілася 195 гадоў з дня нараджэння Фёдара Дастаеўскага. У чытальнай зале дзейнічае хроніка-дакументальная экспазіцыя "Дастаеўскі і яго эпоха". Тут прад-

стаўлены матэрыялы пра жыццё і творчасць класіка, продкі якога нарадзіліся на нашай зямлі. У экспазіцыі — і лепшыя творчыя работы школьнікаў пра пісьменніка. Ва ўсіх бібліятэках Іванаўскай ЦБС працуюць адпаведныя выставы. А ў аграгарадку Дастоева адкрылася літаратурная гасцеўня Фёдара Дастаеўскага".

У **Мінску** адораныя дзеці і моладзь (ад 4 да 25 гадоў) з усіх рэгіёнаў Беларусі прынялі ўдзел у V Адкрытым конкурсе сучасных мастацтваў "Зорны старт". Творчае спаборніцтва, што праходзіла ў Палацы культуры ветэранаў, аб'яднала больш за дзве сотні канкурсантаў.

Канцэрт каледжаў мастацтваў і музычных каледжаў Гродзеншчыны адбыўся ў **Ашмянскім** раённым цэнтры культуры. Сярод іншых выступілі і выпускнікі Ашмянскай дзіцячай школы мастацтваў Ганна Мацкевіч, Яўген Спірыдо, Анжэла Ліпавая.

Начальнік інфармацыйна-бібліятэчнага аддзела **Гродзенскага** раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра Святлана Робака паведамляе, што ў аграгарадку **Адэльск** прайшло свята млынароў. З гэтай нагоды пачаў працаваць музей пад адкрытым небам. На падворку мясцовага Цэнтра культуры прэзентуецца больш за сотню этнаграфічных прадметаў. А бібліятэкары Гродзеншчыны арганізавалі падворак "Бібліятэчны млын". "Правялі і майстар-клас па вырабе "жавароначкаў", — піша аўтар, — якія выпякаюцца, калі гукаюць вясну".

Георгій Танковіч. "Бацькаўшчына".

35 твораў Наваполацку!

За вокнамі снег, а тут на сценах — прадвесне, паводка, рамонакавыя лугі, сады ў квецені...

Гэта наваполацкая майстэрня Георгія Танковіча. Малая радзіма мастака — Шуміліншчына. Прырода была часткай яго дзяцінства і юнацтва. Дапамог ажыццявіць жаданне перадаць фарбамі характэрнае настаўнік пачатковых класаў. На мастацка-графічным факультэце Віцебскага педагагічнага інстытута імя Кірава юнаку пашанцавала займацца ў прызнанага майстра жывапісу Валянціна Дзежыцка, вучня і паслядоўніка вялікага Кузьмы Пятрова-Водкіна. Шмат дало сяброўства з "бацькам віцебскай акварэлі" — Феліксам Гуманам, адбылася сустрэча з найбольш значнай фігурай мастацкага жыцця горада — Віктарам Лук'янавым.

Амаль паўстагоддзя Георгій Танковіч жыве і працуе ў Наваполацку. У свой час шмат зрабіў у справе яго добраўпарадкавання. Але галоўная прыхільнасць мастака — акварэль. Хто хоць аднойчы працаваў гэтымі фарбамі, ведае капрызлівы характар усім даступнай і надзвычай складанай тэхнікі. Яна патрабуе асаблівага пачуцця раўнавагі, мяккасці і душэўнай тонкасці. Прырода шчодро надзяліла Георгія Лявоўвіча менавіта

гэтымі якасцямі. Такім я ведаю яго больш за 25 гадоў.

Асабліва блізкія мне яго пейзажы. Глядзіш на іх і адчуваеш, наколькі жыццё мастака бязмерна напоўнена любоўю да роднага краю. Але пейзаж — не адзінае захопленне майстра. Не меншую ўвагу ён надае партрэту і нацюрморту. Апошнім часам творцу вабіць гістарычная тэматыка, дзе лейтэнтам — мінуўшчына Полацкай зямлі. Прыглушаючы адкрытае гучанне белага паперы таніроўкай і змывамі, мастак стварае ўласціва яму суадносіны колеру, надае таямнічасць матыву.

Сёлета Георгію Танковічу — 70 гадоў. Мастак — у форме, у верасні прайшла ягоная персанальная выстава ў Мастацкім музеі Віцебска. А напрыканцы 2016-га персанальная выстава адбудзецца ў Наваполацку. І як тут не згадаць выказванне народнага мастака Беларусі Васіля Цвірка: "Калі ты змог убачыць прыгажосць ля свайго парога, прыгажосць у малым, непрыкметным, на першы погляд — ты мастак. Сапраўдны мастак". Дадамо: 35 лепшых твораў мастак перадаў Музею гісторыі і культуры Наваполацка.

Вера ШУШКО,
навуковы супрацоўнік Музея гісторыі і культуры Наваполацка

Слоўнік на "мове зямлі"

У Год культуры краязнаўчы фонд светлагорскіх бібліятэк папоўніўся новым выданнем. "Тапанімічны слоўнік Светлагоршчыны" — вынік калектывнай даследчай дзейнасці супрацоўнікаў раённай цэнтральнай і сельскіх бібліятэк.

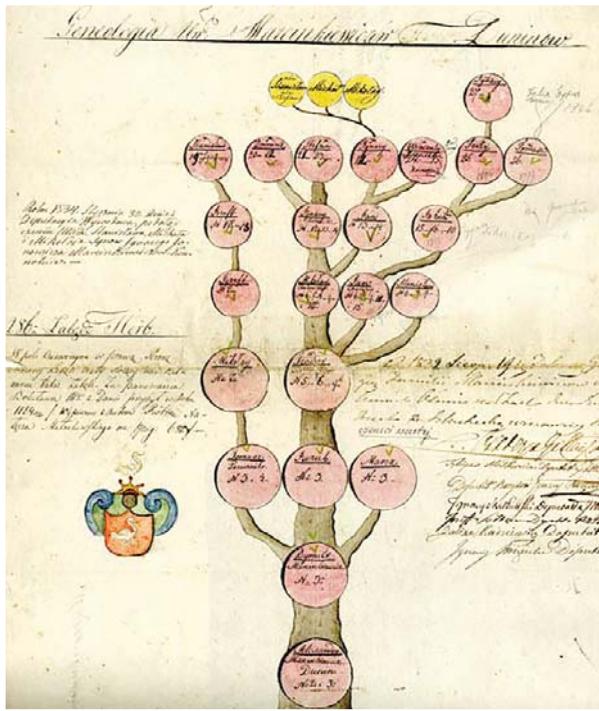
Два стагоддзі таму гісторык Іван Філевіч трапіў на назваў тапанімію "мовай зямлі". І па сёння яны нясуць вялікі зарад культурнага ўплыву. Сёння з беларускімі вёскамі знікаюць з народнай памяці цэлыя пласты дробных геаграфічных назваў. Не з'яўляецца выключэннем і Светлагорскі раён. Працу па зборы тапонімаў супрацоўнікі нашых бібліятэк ладзілі ў рамках краязнаўчай экспедыцыі "Культура продкаў у прасторы і часе". Пошук доўжыўся амаль два гады. Мы збіралі ўспаміны жыхароў, старадаўнія тапаграфічныя карты, краязнаўчыя выданні і матэрыялы, газетныя артыкулы, матэрыялы з архіваў. У выніку гэтых шчыраванняў слоўнік змясціў на сваіх старонках 1603 тапонімы. У кнігу ўвайшлі таксама 522 тапонімы са збору Сяргея Прача, краязнаўцы, даследчыка-філолага, які ў пасляваенныя гады працаваў у раённай газеце "Ленінская перамога".

Галіна ЗАХАРАНКА, намеснік дырэктара Светлагорскай раённай сеткі бібліятэк

Друкуецца
упершыню!

(Заканчэнне. Пачатак у № 46.)

Жыццё першага беларускага літаратара-прафесіянала Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча — адно з найбольш даследаваных і вядомых у айчынным літаратуразнаўстве. Аднак тычыцца гэта, у першую чаргу, пазнейшых гадоў яго жыцця. Што ж да нараджэння, дзяцінства і юнацтва Вінцэнта, і, асабліва, жыцця маці, бацькі і сяцёр, то ніякай яснасці тут не было, бо, па сутнасці, даследчыкам былі вядомыя ўсяго... чатыры дакументы, дзе яны згадваліся. Працягваем друкаваць унікальныя архіўныя звесткі.

Генеалагічная табліца дваранскага роду Дуніна-Марцінкевічаў герба "Лебедзь". 1832 год. На польскай мове. / Фотарапрадукцыя з сайта archives.gov.by

Каштарыс пасагу

Ранняе замужжа, а таксама памер пасагу — 600 рублёў, ды яшчэ і не срэбрам, а асігнацыямі, сведчыць аб тым, што Марціяна Марцінкевіч знаходзілася ў даволі цяжкім матэрыяльным становішчы, хоць і, насуперак распаўсюджанай версіі, беднацю гэта не назавеш. Акрамя грошаў у пасаг сваёй дачцэ Марціяна дала: адну ўкраінскую карову з цялём (коштам 100 рублёў асігнацыямі), хустку малінавую і хустачку (72 рублі), два наборы пасцельнай бялізны (100), сурвэтку і два вялікія абрусы (60), палатно ткацкае 60 локцяў (50), палатно кужэльнае (гэта значыць, вырабленае з добра апрацаванага лёну) — 30 локцяў (12), палатно срэбнае (гэта значыць з лёну дрэннай якасці з прымешкай пакулля або пнянкі) — 50 локцяў (10), тры сукенкі з тонкай бавоўны і адна белая (24), дзве ніткі бусаў (40), чорную аксамітную шапку (25), дзве хусткі (65). Слугам было заплачана 20 рублёў. А ўсяго пасаг склаў 1712 рублёў і 40 капеек асігнацыямі.

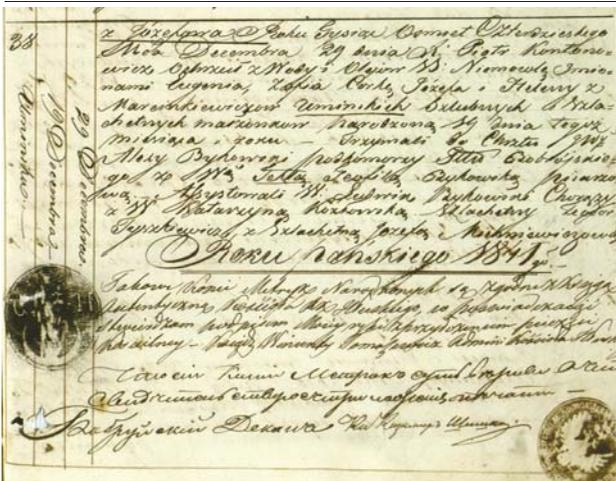
У гэтым жа годзе Марціяна Марцінкевіч напісала заяццю Юзафу Высоцкаму даверанасць для адшукання спадчыны, прызначанай для двух яе малалетніх дзяцей: Вінцэнта і Алёны, а таксама грошай, якія іх дзядзька Ігнаці ўзяў у доўг у іх бацькі — Яна Марцінкевіча (тым жа Язэпам Янушкевічам прапаноўвалася версія, што яшчэ ў 1819 годзе ён быў жывы, але жыві асобна ад сям'і, аднак сёння мы можам сцвярджаць, што Ян памёр неўзабаве пасля нараджэння сына — у 1809 годзе). Аднак Высоцкаму не давалася доўга займацца гэтымі справамі. На жаль, у 1816 годзе Юльяна з Марцінкевічаў Высоцкая памерла, не пакінуўшы нашчадкаў. Пасля гэтага Марціяна запатрабавала ад свайго зяця вяртання пасагу і выдала даверанасць іншаму чалавеку...

Удакладненне

Падпіс да ілюстрацыі ў першай частцы артыкула "Сямейныя таямніцы Дуніна-Марцінкевіча" (№ 46) трэба чытаць так: "Запіс аб хрышчэнні Хелены, дачкі Яна і Марціяны (з Нядзвецкіх) Марцінкевічаў, Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі (публікуецца ўпершыню)".

Сямейныя таямніцы Дуніна-Марцінкевіча

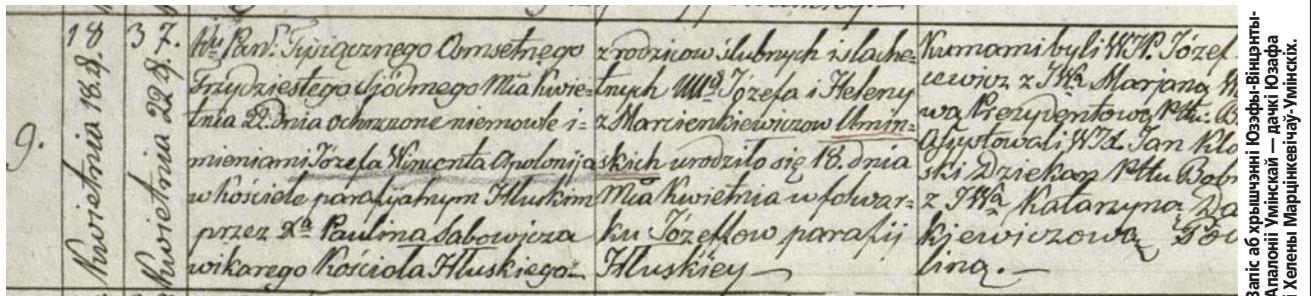
Лёсы сяцёр класіка літаратуры

Запіс аб хрышчэнні Юрэні-Сафіі — дачкі Юзафа і Хелены Марцінкевічаў-Умінскіх. / Матэрыялы запісу з Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі друкуецца ўпершыню

Ахрышчана ў два заходы, як і Вінцэнт

Лёс другой сястры быў куды больш шчаслівы. Таксама як і Юлія, і Вінцэнт, Хелена-Ганна Марцінкевіч была ахрышчана ў два заходы: 29 жніўня 1805 года і 9 лютага 1806-га. Падобна на тое, што аддаваць адзіную дачку замуж Марціяна гэтым разам не спяшалася, і брала шлюб Алёна 13 ліпеня 1829 года ўжо ў 22 гады. Выйшла яна — як і сцвярджала Стэфанія Сасноўская — за Юзафа Умінскага (у польскім вымаўленні Умінскага) — сына Удалерыка, альбо Ульрыхы, і Марыяны з Вернікоўскіх, які нарадзіўся каля 1791 года. Адным з паручыцеляў на іх вяселлі быў генерал-маёр Карл Берг — першы камендант Бабруйскай цытадэлі. Юзаф Умінскі займаў пасаду вознага Бабруйскага павета, гэта значыць развозіў судовыя позовы і ўносіў дакументы ў актывыя кнігі. Ён быў удаўцом. А яго першая жонка — Кунегунда з Міхневічаў ад першага мужа Марціяна Клецкага мела двух дачок: Вікторыю і Мар'яну. Былі ў іх і сумесныя з Юзафам дзеці: сын Марцэлі (нарадзіўся каля 1817 года) і дачка Ангела-Магдалена (22 ліпеня 1818). Алёна Марцінкевіч выйшла замуж за

Запіс аб хрышчэнні Юзафа-Вінцэнта Апалоніі Умінскай — дачкі Юзафа і Хелены Марцінкевічаў-Умінскіх.

Умінскага ў наступным жа годзе пасля смерці Кунегунды, што памерла 1 студзеня 1828-га.

Апраўдаліся, але "асадачак" застаўся

Няма сумненняў, што Вінцэнт Марцінкевіч падтрымліваў цесныя стасункі са сваім зяцем. Так абодва яны праходзілі па справе аб падробцы дакумента на маёнтак Мнішаны (суседні з Люцынкай Марцінкевіча), які належаў сям'і Любаньскіх. Менавіта ім належаў прыгонны селянін Юзук Душкевіч, які ў 1844 годзе данёс на Марцінкевіча (праша гэта гісторыю мы падрабязна распавядалі ў свой час у артыкуле "Марцінкевіч ходзіць, а па ім звон звоніць": гісторыя з прыжыццёвым пахаваннем пісьменніка — не анекдот").

Абедзве справы былі цесна звязаныя паміж сабой, і менавіта помстай з боку Любаньскага Марцінкевіч тлумачыў напісаны Душкевічам данос. Па даручэнні ўладальніка Мнішан

адвакат Любавіцкі сцвярджаў, што "...падазрае паверанага жонкі Любанскага двараніна Марцінкевіча, таму што ён, Марцінкевіч, дамовіўся з ёю набыць ад яе пакупкай маёнтак Мнішаны, і што асекурацыйны дакумент з'явіўся ўжо пасля прыняцця Марцінкевічам ад Любанскай даверанасці... Любанскі, абвяргаючы сапраўднасць памянёнага дакумента, адмаўляецца ад выдачы онага жонцы сваёй і ад яўкі ў павятовым судзе, падазраючы ў падмане тых, хто звяртаўся да яго з лістамі: ранейшага паверанага ягонай жонкі Вінцэнта Гірына і незнаёмага яму памешчыка Умінскага".

Тады Марцінкевічу і Умінскаму ўдалося пасляхова апраўдацца, але, як

Дакумент паказвае, што Марцэлі Умінскі дапамагаў Вінцэнту перакладаць. Гэтая гісторыя скончылася напісаннем Марцінкевічам скаргі на самога біскупа Ліпскага, што нібыта той за гэтыя пераклады не заплаціў, і новымі судовымі працэсамі. Але, зрэшты, самы час вярнуцца да асабістага жыцця Юзафа Умінскага і яго жонкі Алёны з Марцінкевічаў.

Зося-сестраніца

Хутчэй за ўсё, дзеці ад першага шлюбу з Клецкай раслі ў іншай сям'і, бо ніхто з іх не лічыцца па спаведных ведамасцях у сям'і Умінскіх. Дзеці Юзафа і Кунегунды былі ўжо паўналетнімі, калі да іх дадаліся і дзеці Алёны: 18 красавіка 1837 года былі ахрышчаны Юзефа-Вінцэн-

З гасціннага банкету ад таго
Свабоды
Вярнуўшыся дамоў, гляджу:
з якой нагоды
Я раптам застаю
агульны плач і смутак?
Аж вочы спухлі ў жонкі,
узлезшы ж у закутак,
З ламаннем рук
пляменніца-падлетак Зося
Стараецца, каб
не рыдаць поўнагалоссем.
Аднак у арыгінале радкі
гучаць не зусім так:
Zonie az oczu spuchly, —
a zas siostrzenica,
Zosia, siedzac w kateczku,
rece zalamuje...

Звернем увагу, што ў арыгінальным тэкście аўтар выкарыстоўвае больш дакладнае слова, чым пляменніца — siostrzenica — дачка сястры. А, ведаючы, што гэтая паэма была напісана Дуніным-Марцінкевічам у 1868 годзе, і тое, што Зося Умінская нарадзілася ў 1840 годзе, можна заўважыць, што пераклад "пляменніца-падлетак" для дзяўчыны 28-ці гадоў не зусім дакладны. Такім чынам, новыя даныя знаходзяць і нейкі практычны сэнс.

та-Апалонія, 21 лістапада 1838-га — сын Віктар-Цыпрыян, а 19 снежня 1840 года — Яўгенія-Сафія (бабуля Стэфанія Сасноўская). Алёна з Марцінкевічаў Умінская, на жаль, пражыла нядоўгае жыццё. Яна памерла 11-га і была пахавана 14-га сакавіка 1843 года. Тады малодшай дачцэ Алёны — Зосі — не споўнілася і трох гадоў. Юзаф жа зноў нядоўга хадзіў ва ўдаўцах — змужал, перш за ўсё, неабходнасць знайсці жанчыну, якая дбала б пра дзяцей, і 20 мая 1848 года ён ажаніўся ў трэці раз на ўдаве Марыяне — дачцэ Дамініка і Ганны Шпакоўскіх.

Стэфанія Сасноўская згадвала ў сваіх лістах, што яе бабуля Зофія Умінская выхоўвалася ў доме Вінцэнта Марцінкевіча ў Люцынцы. У паэме "3-над Іспачы, або Лекі на сон" пэнт распаўядаў гісторыю пра тое, як яго сабака з'еў сваточную бабку, прыгатаваную на Вялікдзень. Тут жа ён згадвае сваю пляменніцу Зося. Гучыць гэта ў перакладзе Петра Бітэля гэтак:

Хацелася б верыць, што новыя архіўныя знаходкі ўнеслі канчатковую яснасць у лёс двух блізкіх для Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча людзей — яго родных сяцёр Юліі і Алёны. Але паставіць канчатковую кропку ў даследаванні лёсу адных толькі сяцёр Вінцэнта мы пакуль не можам — было іх больш, ва ўсялякім выпадку, мной знойдзены запісы аб нараджэнні ў гэтай сям'і і іншых дзяцей, магчыма, памерлых у дзяцінстве. Гэты ж артыкул я хацеў бы скончыць маленькай інтрыгай. У нашага класіка, акрамя брата Ігнаці, была яшчэ адна сястра ад першага шлюбу Яна Марцінкевіча — Францішка. Пакуль да яе біяграфіі мы можам дадаць усяго адзін, але вельмі яркі факт: менавіта ёй у 1801 годзе бацька даверыў нялёгкую справу адшукваць даўгі і працэнты ў розных жыхароў Беларускай губерні...

**Зміцер ДРОЗД,
гісторык-архівіст**

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.".

■ **"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя".**

Выставы:

■ Выстава твораў рускага жывапісу XIX—XX стст. са збору Аляксандра Валадчынскага — да 6 лютага 2017-га.

■ Выстава **"Свет нябесны на зямлі"** — да 30 студзеня 2017-га.

■ Выстава **"Святло і паветра. Жывапіс Натана Воранава"** — да 21 лістапада.

■ Выставачны праект памяці Георгія Скрыпнічэнка **"Метамарфозы"** — да 12 снежня.

■ Выстава твораў Міхаіла Карпука **"У кадры і за кадрам"** (графіка і сцэнаграфія) — да 19 снежня.

Філіялы музея **МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВА ХІХ ст."**

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.

■ **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**.

■ **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.

■ Выстава мастацкай фатаграфіі Віктара Сядых **"Сустрэча з легендай"** — да 7 снежня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Кожную суботу ў 12.00 — майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў, саломкапляценні і роспісе яек.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.

Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:

■ Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст.".

Выставы:

■ Выставачны праект **"Ад рымскага дынарыя да беларускага рубля"**.

■ Выстава **"Бітва на Соме. Першая сусветная вайна. Урокі гісторыі"** — да 28 лістапада.

■ Выстава **"Час цудаў. Зімовыя святы і забавы"** — да 28 лютага 2017-га.

■ Выставачны праект **"Час нямых зорак. Ад чорна-белага да чырвонага"** — да 15 студзеня 2017-га.

■ Выстава **"Каханне — гэта палёт"** — да 20 снежня.

■ Выстава фотаздымкаў Вадзіма Качана **"Стары Мінск"** — у галерэі музея.

■ Акцыя **"Вольнае піяніна"** — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ **Абноўленая экспазіцыя**, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі.

■ Выстава **"Свет старажытных людзей"** — да 4 снежня.

■ **МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ**

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава **"Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь"**.

■ **МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:

■ "Геалогія і палеанталогія".

■ "Сезонныя змены".

■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".

■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".

■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".

■ "Ахоўныя прыродныя участкі, рэдкія віды жывёл".

■ "Выстава насякомаедных раслін".

г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

■ Выстава **"Шумлівая пярнатая вясёлка"** — да 13 сакавіка 2017-га.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

■ Атракцыён **"Стужкавы лабірынт"** — да 31 снежня.

■ Выстава **"Сафары парк"**.

■ **МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ**

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст.".

■ "Беларуская музычная культура XX ст.".

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава **"Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе"** — да 10 снежня.

■ Прэзентацыя праекта **"Мой край — мая радзіма"** — 24 лістапада. Пачатак а 16-й.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ **Майстар-класы:**

■ **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

■ Выстава твораў пецяярбургскага мастака Віталія Касаткіна **"Нафта як мастацтва"** — з 23 лістапада да 11 снежня.

■ **МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО**

г. Мінск, вул. Свядлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя:

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава **"Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха"** — да 11 снежня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

■ **Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.**

■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

■ **Палацавы ансамбль**

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава **"Спадчына Святой Еўфрасіні Полацкай"** — да 15 студзеня 2017-га.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

■ Выстава **"INSPIRATION"** Марыны Канавалавай — да 3 снежня.

Ратуша

■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя

■ Выстава **"На варце. 3 гісторыі формы СССР"** — да 15 студзеня 2017-га.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.

■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.

■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам, для школьнікаў малодшага ўзросту.

■ Музейна-педагагічны праект **"Крочам у школу разам з Коласам"**.

■ Пешая экскурсія **"Мясцінамі Коласа ў Мінску"**.

■ Выстава **"Дагатаўскі наш..."** — да 30 кастрычніка.

Акцыі:

■ **"Самы лепшы дзень"** (дзень нараджэння ў музей).

■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"**.

■ Музейная творчая майстэрня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.

Акцыі:

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"**.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

■ **МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА**

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.

■ Выстава **"Амаж Брынкушу"** — да 20 лістапада.

■ Выстава жывапісу Віктара Нямцова **"Млын часу"** — з 23 лістапада да 11 снежня.

■ **МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША**

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.

■ **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

■ **МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"**

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 285 18 86.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ **ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ**

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

■ Выстава **"Мастацкія палотны "Мінскае палатно-Пакроў"** (мастацкія палотны, ручнікі, швейныя машыны).

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

■ **АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЪСТА"**

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

■ Фотавыстава **"НеМой Мінск"** Алены Шаліма — да 20 лістапада.

■ Выстава скульптуры Ігара Засімовіча **"Неба і зямля"** — да 11 снежня.

■ **АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ**

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

■ Выстава **"Па слядах мамантаў"** — да 15 студзеня 2017-га.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Экспазіцыі:

■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ **"Чырвоная гасцёўня"**.

■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.

■ **"Старажытная гісторыя**

Гомельшчыны"

(археалагічная экспазіцыя).

■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.

■ **"Свет прыроды"** (выставы "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).

■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.

Выставы:

■ Выстава **"Прыстанак міласэрнасці. Мастацтва тыбецкага будызму"** са збору Дзяржаўнага Эрмітажа — з 22 лістапада да 30 студзеня 2017-га.

■ Выстава **"Прыватная калекцыя"** Кацярыны Раждзественскай (Масква) — да 15 студзеня 2017-га.

■ Інтэрактыўны праект **"Лазерны лабірынт"** — да 4 снежня.

■ **Вежа палаца**

Экспазіцыя:

■ **"Уладальнікі Гомельскага палаца Румянцавы і Паскевічы"**.

Выставы:

■ Міні-выстава да 95-годдзя з дня нараджэння беларускага мастака Мікалая Паланкова.

■ Выстава **"Эпоха гігантаў: таямніца рэканструкцыі набярэжнай ракі Сож"** — да 31 снежня.

■ Выстава **"Норавы эпохі ў еўрапейскім рамане"** — да 31 снежня.

■ **Паўночнае крыло палаца**

Экспазіцыя:

■ **"Zooterra"**.

Выстава:

■ Выстава **экзатычных жывёл. Зімовы сад**

■ **"Свет субтрапічных раслін і жывёл"**.

■ **Вежа агляда**

■ **Спачывальня князёў Паскевічаў**.

■ Інтэрактыўны праект для школьнікаў **"Вялікі музей для цікаўных сяброў"**.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ</